

RAADSINFORMATIEBRIEF

16R.00053

Van : college van burgemeester en wethouders

Datum : 9 februari 2016

Portefeuillehouder(s) : wethouder Koster

Portefeuille(s) : volksgezondheid

16R.00053

Contactpersoon : A. de Leeuw

Tel.nr. : 06-35113543

E-mailadres : leeuw.a@woerden.nl

Onderwerp:

Update Nuchter Verstand

Kennisnemen van:

- De stand van zaken uitvoering Nuchter Verstand
- De onderzoeksrapportage Nuchter Verstand en drugs

Inleiding:

In Woerden geven we het beleid van verslavingspreventie vorm door het project Nuchter Verstand. Dit is een meerjarenaanpak van 2011 tot 2019 die zich richt op de doelgroep van 10-18 jaar. Negen gemeenten uit de regio Utrecht West en Lekstroom werken samen aan het tegengaan van alcohol- en drugsgebruik door jongeren. De GGDrU is projectleider.

In deze raadsinformatiebrief wordt u geïnformeerd over de stand van zaken.

De nadruk ligt in de raadsinformatiebrief op het onderzoek naar drugsgebruik in de regio van de 9 gemeenten van Nuchter Verstand. Daarin staan cijfers van de jeugdmonitor uit 2012 (representatief voor alle jeugd) en cijfers van de uitgaanders van 15-35 jaar (een beperkte populatie, namelijk alleen de bezoekers van feesten/festivals). Medio dit jaar komen nieuwe cijfers van de jeugdmonitor beschikbaar. Al voor die tijd wordt de basis gelegd voor een plan van aanpak omdat er los van de cijfers zorgen zijn over signalen dat er een toename zou zijn van drugsgebruik door jeugd jonger dan 19 jaar.

Kernboodschap:

I Alcohol:

Veel aandacht is de afgelopen jaren uitgegaan naar het grootste gebruik van verslavende middelen: alcohol. In dit jaar richt de aandacht zich op sport en alcohol. Sinds de verhoging van de leeftijd waarop alcohol geschonken en gedronken mag worden van 16 naar 18 jaar, hebben winkels, horeca maar ook sportverenigingen de verantwoordelijkheid om zich aan de nieuwe wet te houden. De gemeente handhaaft daar op maar heeft ook een preventieve rol op zich genomen in de aanpak van Nuchter Verstand. De gemeente is in overleg met de projectgroep van het sportoverleg die een sportcafé voorbereidt over de Gezonde Sportkantine. Vanuit Nuchter Verstand is een aanbod ontwikkeld om sportverenigingen te ondersteunen bij de uitvoering van hun alcohol beleid. Dat aanbod zal in het sportcafé onder de aandacht worden gebracht van de verenigingen. De gemeente kan bijvoorbeeld met geïnteresseerde verenigingen een training voor barpersoneel organiseren.

Ook dit jaar is de landelijke IkPas actiemaand: de positieve uitdaging om gedurende een periode van 30 dagen geen alcohol te drinken. Deze actie wordt door de gemeente gepromoot bij sport, horeca, inwoners en werknemers van de gemeente. Boegbeelden vanuit de gemeenten zijn de wethouders Stolk en De Weger.

II Gokken en gamen

Nuchter Verstand beperkt zich tot alcohol en drugs. In het coalitieakkoord is opgenomen dat er ook preventieve maatregelen komen op het gebied van gokken. Om een beeld te krijgen over de situatie met betrekking tot gokken is een onderzoek gestart dat wordt uitgevoerd door de GGD. De opdracht voor dat onderzoek is uitgebreid naar het vaak in één adem genoemde 'gamen'. De resultaten van het onderzoek worden binnenkort verwacht. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek zal een plan van aanpak worden ontwikkeld. De raad wordt hierover geïnformeerd.

III Drugs

De omvang van gebruik van alcohol is vele malen groter dan die van drugs. De aandacht gaat daarom vaak uit naar alcohol. Er zijn echter signalen (en zorgen) over toename van drugsgebruik.

Daarom heeft de GGDrU in opdracht van negen gemeenten uit Utrecht West (Montfoort, de Ronde Venen, Oudewater, Stichtse Vecht en Woerden) en Lekstroom (Houten, IJsselstein, Nieuwegein en Vianen) een onderzoek uitgevoerd naar aard en omvang van het drugsgebruik onder jongeren. Daartoe is literatuuronderzoek verricht, zijn gegevens inzake overlast en druggerelateerde ambulanceritten verzameld, zijn sleutelpersonen geïnterviewd en is een korte enquête over hotspots en overlast uitgezet onder de gemeenten.

De belangrijkste bevindingen uit het onderzoeksrapport worden hier onder de aandacht gebracht. Uit eerder (en bekend) onderzoek van 2012 blijkt dat een heel klein percentage ooit harddrugs gebruikte. Echter bezoekers van festivals/feesten blijken in veel grotere percentages een vorm van drugs te gebruiken. Dat betreft dus een deel van de populatie van 15 tot 35 jaar, alleen de uitgaanders. De cijfers zeggen niets over de frequentie van gebruik.

In het eerste half jaar van 2016 wordt een onderzoek van rioolwater uitgevoerd voor de gemeente Woerden en een aantal andere gemeenten van de provincie Utrecht. Het onderzoek levert objectieve cijfers op over gebruik van een aantal drugs.

De bevindingen van het onderzoek naar drugsgebruik in de gemeenten van Nuchter Verstand:

Gebruik

Onder jongeren van 15-24 jaar is van alle soorten drugs het gebruik van cannabis het meest in het oog vallend. Volgens de geïnterviewden komen andere vormen van drugsgebruik ook voor maar onttrekt zich dat aan de waarneming. Drugsgebruik onder jongeren richt zich vooral op cannabis en neemt toe met de leeftijd. Harddrugsgebruik komt veel minder voor in de leeftijd tot 18 jaar.

- Onder jongeren tussen de 13 en 17 jaar uit de gemeente Woerden was in 2012 7% ooit gebruiker, 3% gebruikte in 2012 actueel cannabis.
- Onder jongeren tussen de 13 en 17 jaar uit de gemeente Woerden was in 2012 1% ooit harddrugsgebruiker.
- Voor de gemeente Woerden zijn geen cijfers beschikbaar met betrekking tot het cannabisgebruik en harddrugsgebruik onder jongeren tussen de 19 en 24 jaar omdat vragen over dat onderwerp geen deel uitmaakten van de door de gemeente gekozen modules in de volwassenenmonitor. Uit cijfers van de regio (Montfoort, Oudewater, De Ronde Venen en Stichtse Vecht) blijkt dat 38% ooit cannabis gebruikte en 7% actueel gebruikte. Het gebruik van harddrugs in deze regiogemeenten lag op 12% ooit en 3% actueel gebruiker.
- Uit cijfers van ambulance ritten die drugsgelateerd zijn blijkt dat het aantal ritten van 2013 (14) verdubbeld was in 2014 (28). Overigens is daarbij niet bekend over welke leeftijden het gaat, wel dat in 2013 de jongste persoon 15 jaar was en in 2014 de jongste 17 jaar.

Veel wordt genoemd dat bepaalde vormen van drugsgebruik (blowen en Xtc-gebruik op feesten en festivals) normaal zijn geworden. Dit blijkt ook wel uit de cijfers van 2013 over gebruik in regio Midden onder uitgaanders van 15 tot 35 jaar: 50,6% gebruikte recent (in het laatste jaar cannabis), 56,5% gebruikte xtc, 28,2% gebruikte speed en 23,6% gebruikte cocaïne. Deze percentages liggen iets lager dan de landelijke percentages. Het aantal drugsgelateerde gezondheidsincidenten stijgt.

Geïnterviewden geven aan dat ander drugsgebruik dan blowen zich grotendeels onttrekt aan de waarneming. Het taboe op drugsgebruik wordt minder.

Zorgpunten/risico's

Cannabisgebruik van jongeren leidt tot gezondheids- en sociale risico's. Uit het onderzoeksrapport blijkt dat vooral problemen met school (o.a. spijbelen, laksheid, schooluitval) en gedrag (o.a. sloom, niet

gemotiveerd, ongeïnteresseerd) het meest aanwezig zijn. Ook worden andere sociale problemen zoals problemen met sociale relaties en problemen thuis vaak genoemd in de interviews.

Diverse keren zijn tijdens interviews zorgen geuit over de combinatie van alcohol en drugs. Beiden leiden tot gezondheidsrisico's overlast en sociale problemen en dat maakt dat de combinatie gezien wordt als zeer risicovol.

Opvallend is daarnaast dat een unaniem beeld verscheen uit de interviews dat het erg eenvoudig is om aan drugs te komen, zeker cannabis. De plaatsen om aan drugs te komen die genoemd worden in het onderzoeksrapport zijn dancefeesten en festivals, op straat en in het uitgaansleven.

Ten slotte kwam in het onderzoeksrapport naar voren dat ouders en jongeren vaak onvoldoende kennis hebben van de risico's van drugs. Voorlichting hieromtrent lijkt dus noodzakelijk.

Mogelijke preventiemaatregelen

Meningen omtrent de beste leeftijd om met interventies op drugsgebruik te starten, verschillen. De aanbevelingen die in het onderzoeksrapport naar voren komen zijn: op de basisschool vooral in te zetten op de weerbaarheid, in klas 1 en 2 van het voortgezet onderwijs te beginnen met drugspreventie en eventueel in hogere klassen kiezen voor een andere soort aanpak bijvoorbeeld gericht op informatie en preventie ten aanzien van uitgaansdrugs.

In de voorlichting zou volgens sleutelpersonen een aantal dingen meegenomen moeten worden:

- Voorlichting laten geven door een ervaringsdeskundige of een jongere waarmee andere jongeren zich kunnen identificeren (leeftijdsgenoot).
- Het noemen van feitelijke gevaren van drugs (op de lange termijn) zodat er een schrik-effect optreedt. Echter is het aan te raden ook tips te geven voor veilig gebruik zodat als jongeren toch drugs gebruiken, ze het in ieder geval wel veilig doen. Hierbij kan men denken aan het feit dat pillen op festivals niet altijd veilig zijn, dat de combinatie alcohol en drugs gevaarlijk is en dat de samenstelling van cannabis veel sterker is geworden.
- Verder zou de voorlichting niet alleen op scholen moeten plaatsvinden maar ook op andere plekken waar jongeren komen. Hierbij kan men denken aan locaties waar jongeren te vinden zijn zoals straat, sportvereniging of jongerencentra.
- Ouderparticipatie bij interventies wordt gezien als uiterst belangrijk omdat ouders de verantwoordelijkheid voor de opvoeding hebben. Ouders zouden voorlichting moeten krijgen over hoe ze met drugsgebruik van hun kind omgaan, hoe ze het kunnen herkennen, wat ze doen als ze vermoeden dat hun kind drugs gebruikt, hoe ze het onderwerp aansnijden en hoe ze hun kind erbij kunnen helpen.

In het onderzoeksrapport worden ook een aantal punten genoemd waarvan sleutelfiguren denken dat ze niet in preventie en interventie maatregelen meegenomen zouden moeten worden. Dit zijn: streng zijn of een belerende houding hebben, ervan uitgaan dat drugs uit te bannen zijn, ervan uitgaan dat ouders en jongeren voldoende weten van drugs en de gevaren van drugs en alle jongeren en alle soorten drugs 'op een hoop gooien'.

Aanpak

Op basis van de verzamelde informatie concludeert het rapport dat een aanpak wenselijk is die zich in ieder geval richt op tegengaan van gebruik door jongeren onder de 18 jaar en op informatie over gebruik en risico's aan ouders en jongeren. Verder is een differentiatie in de aanpak nodig: algemene preventie als het gaat om een aanpak gericht op jongeren van bepaalde leeftijdsgroepen en hun direct omgeving en een selectieve aanpak bij jongeren die al gebruiken.

Vervolg:

Op basis van de bevindingen van het onderzoeksrapport wil het college een begin maken met het opstellen van een lokaal plan van aanpak. Niet alleen het rapport is een aanleiding voor het opstellen van een plan van aanpak; er zijn ook signalen van jongerenwerk dat gebruik van harddrugs toeneemt en voorkomt bij steeds jongere jeugd.

In gedachte de signalen in 2012/2013 over gebruik en dealen van harddrugs door jongeren (en de daaropvolgende aanpak in samenwerking met Victas, GGD en onderwijs) is het goed om nu - nogmaals - de aandacht te richten op drugsgebruik.

De opzet van een plan van aanpak wordt gestart met een lokale bijeenkomst met sleutelfiguren (uit maatschappelijk werk, politie/boa en ouders/ouderverenigingen via/van scholen en jongeren zelf, via jongerenwerk). Het beeld van het rapport (cijfers, interviews) wordt geijkt aan het beeld dat zij hebben over de lokale situatie. Op basis daarvan zal een aanzet voor een plan van aanpak worden gemaakt. Hierin zal ook aandacht komen voor de samenhang met alcoholgebruik (leeftijdsverhoging alcoholgebruik met mogelijk invloed op drugsgebruik).

Halverwege dit jaar komen er nieuwe cijfers van de jeugdmonitor beschikbaar en de uitkomst van een gepland rioolwateronderzoek naar drugsresten. Op basis van deze gegevens wordt een definitief voorstel voor een plan van aanpak (afgestemd op de in de regio te maken plannen) gemaakt. Hierin zal aandacht zijn voor de samenhang met alcoholgebruik en -preventie.

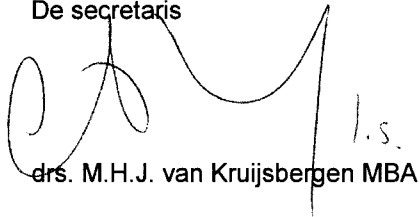
De raad wordt hier vanzelfsprekend over geïnformeerd.

In het najaar van 2016 gaat weer een GGD-gezondheidsmonitor plaatsvinden onder volwassenen en senioren. Als er ruimte is om naast de standaard landelijke basisvragenlijst extra vragen te stellen over drugsgebruik zal de gemeente dit laten doen.

Bijlagen:

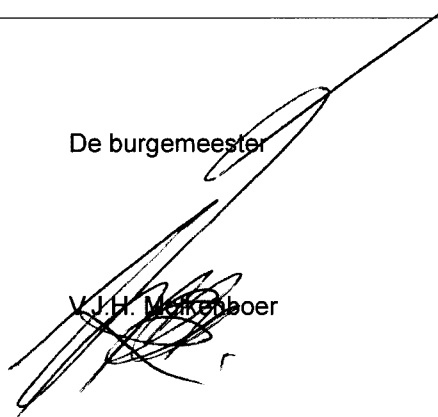
15.028645 – Onderzoeksrapportage Nuchter Verstand en drugs

De secretaris

drs. M.H.J. van Kruijsbergen MBA

De burgemeester

V.J.H. Makenboer

Nuchter Verstand en drugs

*Onderzoeksrapportage drugsgebruik met aanbevelingen
voor een vervolgaanpak in de gemeenten Stichtse Vecht,
De Ronde Venen, Montfoort, Oudewater, Woerden,
Nieuwegein, IJsselstein, Houten en Vianen.*

GGD, regio Utrecht,
Versie 8 oktober 2015

Opstellers:

Jorinde Duits, BSc & stagiaire epidemiologie
Cathy Venselaar, Professional Publieke Gezondheid

Inhoud

Samenvatting	3
Hoofdstuk 1: Inleiding.....	5
Hoofdstuk 2: Gevolgde werkwijze, doelstellingen en leeswijzer	6
Hoofdstuk 3: Nuchter Verstand en aanpak drugs	7
Hoofdstuk 4: Jongeren en drugsgebruik: risicofactoren	8
4.1. Persoonlijke factoren	8
4.2. Omgevingsfactoren	9
Hoofdstuk 5: Samenvatting, conclusies en aanbevelingen voor het vervolg.....	10
5.1. Algemeen: feitelijke gegevens	10
5.2. Inrichting van de (fysieke en sociale) omgeving	13
5.3. Regelgeving en handhaving	14
5.4. Voorlichting en educatie	15
5.5. Signalering, advies en ondersteuning.....	17
5.6. Ontwikkelen publiek en politiek draagvlak.	19
Bijlage 1: Plan van aanpak drugsonderzoek, zoals vastgesteld door projectgroep Nuchter Verstand	21
Bijlage 2: Lijst van sleutelpersonen waarmee interview gehouden is	24
Bijlage 3: Gebruikte literatuur.....	26
Bijlage 4: Vragenlijst voor interviews	28
Bijlage 5: Cijfers drugsgebruik, regionaal en landelijk en lokaal.....	35
Bijlage 6: Overzicht meldingen van jongerenoverlast per gemeente 2012–2014.....	37
Bijlage 7: Overzicht ambulanceritten drugsgerelateerd RAVU 2013–2015	40
Bijlage 8: De resultaten van het onderzoek.....	43
Bijlage 9: Hotspots per gemeente.....	72
Bijlage 10: Input van jongeren zelf.....	77

Samenvatting

In opdracht van negen gemeenten uit Utrecht West en Lekstroom (met uitzondering van de gemeente Lopik) heeft de GGDrU een onderzoek uitgevoerd naar aard en omvang van het drugsgebruik onder jongeren. Doel daarvan is het in kaart brengen van de lokale situatie per gemeente, deze te vergelijken met landelijke onderzoeksgegevens en aanbevelingen te doen voor een eventuele verdere aanpak binnen het regioproject Nuchter Verstand.

Daartoe is literatuuronderzoek verricht, zijn gegevens inzake overlast en drugsgerelateerde ambulanceritten verzameld, zijn sleutelpersonen geïnterviewd en is een korte enquête over hotspots en overlast uitgezet onder de gemeenten.

De resultaten zijn veelomvattend en divers. Niet in alle gevallen zijn de sleutelpersonen het eens over de aard en duiding van lokaal drugsgebruik onder jongeren of over de gewenste aanpak voor het vervolg.

De belangrijkste resultaten en aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoek zijn als volgt.

Gebruik

Van alle soorten drugs wordt door jongeren van 15-24 jaar het meest cannabis gebruikt. Het gebruik van cannabis neemt sterk met de leeftijd toe. Van 0,3% onder 12-jarigen tot 26,9% onder 16-jarigen. Op jonge leeftijd beginnen met cannabis is een belangrijke voorspeller voor latere (psychische) problemen. Van de 13-17-jarigen heeft 2 tot 3% ooit harddrugs gebruikt. De conclusie is dat drugsgebruik onder jongeren (tot ca. 18 – 20 jaar) zich vooral richt op cannabis. Andere vormen van drugsgebruik komen minder voor en onttrekken zich voor het overgrote deel aan de waarneming van horeca, politie en jongerenwerk.

Drugsgebruik en risico's

Cannabisgebruik van jongeren leidt tot gezondheids- en sociale risico's. Vooral genoemd zijn negatieve resultaten voor schoolprestaties, sociale problemen en risico's ten aanzien van schulden en crimineel gedrag. Deze risico's staan in schril contrast met de houding van veel sleutelpersonen 'dat drugsgebruik erbij hoort op deze leeftijd'.

Bij harddrugsgebruik is uiteraard ook sprake van risico's, die verschillen naar soort middel dat gebruikt wordt en omvang van het gebruik. Bij een aanpak op jongeren en drugs is het zaak rekening te houden met deze diversiteit in gebruik.

Interventies op leeftijd

Er zijn veel meningen over de beste leeftijd om met interventies op drugsgebruik te starten. De aanbeveling is om op de basisschool vooral in te zetten op weerbaarheid (o.a. tegen groepsdruk) en met drugspreventie aan te vangen in klas 1 en 2 van het voortgezet onderwijs. In hogere klassen kan gekozen worden voor een andersoortige aanpak, bij voorbeeld gericht op informatie en preventie ten aanzien van uitgaansdrugs.

Drugsgebruik en alcohol

In algemene zin leidt alcoholgebruik tot veel meer gezondheidsrisico's, overlast en sociale problematiek. Ook de combinatie van drugs en alcohol is bijzonder risicovol.

Beschikbaarheid van drugs

Uit de literatuur blijkt dat beschikbaarheid van drugs een risicofactor is voor gebruik. Zonder uitzondering blijkt het verkrijgen van diverse soorten drugs in alle gemeenten zeer eenvoudig te zijn, zonder dat daarbij op de leeftijd van de kopers wordt gelet.

Realiteit van drugsgebruik

Vrijwel alle sleutelpersonen geven aan dat het uitbannen van drugs geen haalbare zaak is. Het beperken daarvan wellicht wel. Dit leidt ook tot de aanbeveling om in te zetten op beleid (waaronder informatieverstrekking) dat veilig gebruik tot doel heeft.

Kennis over drugs

Een veelgehoorde opmerking tijdens het onderzoek is dat gemeenten er te makkelijk van uitgaan dat zowel jongeren als hun ouders afdoende op de hoogte zijn van de risico's van drugs. Dat blijkt vaak niet het geval.

Preventie en handhaving

In veel gemeenten zijn separate circuits op preventie (vanuit gezondheidsbeleid) en handhaving (vanuit veiligheidsbeleid). Het zou goed zijn om inzet vanuit beide beleidsterreinen te combineren op een aantal prioriteiten. De integrale aanpak vanuit het (wettelijk verplichte) preventie- en handhavingsbeleid op jongeren en alcohol biedt hiertoe mogelijkheden.

Inzet op dit thema dient te geschieden vanuit de bekende pijlers die het project Nuchter Verstand voorstaat: inrichting van de omgeving, regelgeving & handhaving, voorlichting & educatie, signalering, advies & ondersteuning en het ontwikkelen van publiek en politiek draagvlak en wel met inzet van effectief bewezen interventies.

Binnen de gemeente vergt dit een integrale aanpak gedurende langere tijd vanuit diverse sectoren. Dat gaat niet vanzelf. Eénmalige lokale acties zijn in dat kader minder aan te raden.

Verbinding op lokaal niveau

Niet alle voor de hand liggende partijen (met als basis politie, gemeente, horeca en jongerenwerk) werken nu overal in voldoende mate samen. Meer verbinding is wenselijk, ook met partijen als het sociale wijkteam en de JGZ.

Prioriteiten voor een integrale aanpak

Op basis van de verzamelde informatie is een aanpak wenselijk die zich in ieder geval richt op tegengaan van gebruik van jongeren onder de 18 jaar, aanpak van dealen in de buurt van scholen en informatie over gebruik en risico's aan ouders en jongeren. Verder is versterking van lokale ketens op (vroeg-)signalering van groot belang. Het belang van (vroeg)signalering is vooral groot bij jongeren die excessief blowen; veel sleutelpersonen geven aan dat dergelijk gedrag vrijwel altijd gerelateerd is aan andere problemen bij de jongeren zelf of in het gezin. Regelmatige scholing van de diverse professionals op signalering van (problematisch) drugsgebruik blijft belangrijk.

Ouderparticipatie bij interventies is uiterst belangrijk, maar in de praktijk niet altijd even eenvoudig te realiseren.

Universele en selectieve preventie

Bij een verdere aanpak is het goed om onderscheid te maken tussen universele- en selectieve preventie. Universele preventie als het gaat om een aanpak gericht jongeren van bepaalde leeftijdsgroepen en hun directe omgeving (school, ouders etc.). Selectieve preventie bij jongeren die al gebruiken. Differentiatie in de aanpak is dus nodig.

Lokale ervaringen

Iedere gemeenten heeft eigen ervaringen opgedaan en in de afgelopen jaren acties ingezet op preventie en handhaving. Ervaringen en acties zijn zeer divers naar aard, inhoud en resultaat. Regelmatige uitwisseling hiervan biedt meerwaarde.

Uitwisseling in het kader van Nuchter Verstand is goed te regelen.

GGDrU, Zeist, september 2015

Hoofdstuk 1: Inleiding

Sinds 2011 werken de vijf gemeenten van Utrecht-West samen in een regio-aanpak op het gebied van jongeren en alcohol en drugs onder de naam 'Nuchter Verstand'. Eind 2014 besloten de gemeenten van de regio Lekstroom zich bij dit project aan te sluiten. Daarmee is een samenwerkingsverband ontstaan van tien gemeenten: Stichtse Vecht, De Ronde Venen, Woerden, Montfoort, Oudewater en Nieuwegein, IJsselstein, Houten, Lopik en Vianen.

Het project Nuchter Verstand is een integraal, meerjarig project dat zich richt op jongeren van 10-18 jaar. Kern van de gezamenlijke aanpak is beïnvloeding van de omgeving van jongeren waarbij het streven is om de beschikbaarheid van alcohol en drugs (verder) in te perken en het gebruik door jongeren zo lang mogelijk uit te stellen.

In het jaarplan 2015 is door de gezamenlijke gemeenten prioriteit gegeven aan meer aandacht voor het gebruik van drugs onder jongeren vanuit Nuchter Verstand. Met de gemeenten is afgesproken dat de GGDrU als startpunt een analyse zal opstellen van de huidige problematiek rond drugsgebruik door jongeren in de gemeenten.

De resultaten van deze analyse zijn in dit rapport opgenomen. Met de gemeenten die participeren in het project zal in het najaar van 2015 besproken worden in hoeverre de resultaten van de analyse een gerichte aanpak op jongeren en drugs wenselijk maken, en waaruit die kan bestaan.

Hoofdstuk 2: Gevolgde werkwijze, doelstellingen en leeswijzer

In de analyse is de omvang van het drugsgebruik onder jongeren van 10–18 jaar in kaart gebracht. Dit is de doelgroep waarop Nuchter Verstand zich richt. De omvang van het drugsgebruik door jongeren van 18–25 jaar is daarnaast bezien teneinde een zo volledig mogelijk beeld te bieden. Daarbij zijn aspecten betrokken van omvang en ernst van de problematiek niet alleen in termen van gezondheid, maar ook van veiligheid, overlast, gevolgen zoals schoolverzuim etc.

Ook is een beeld verzameld van de specifieke locaties (hotspots), risicosituaties en doelgroepen waarbij de problematiek zich voordoet.

Doelstellingen van het onderzoek zijn:

1. In beeld brengen van de regionale en lokale situatie voor wat betreft het gebruik van drugs door jongeren en de gevolgen daarvan.
2. Op basis van de uitkomsten conclusies opstellen en aanbevelingen doen voor een gerichte aanpak op jongeren en drugs vanuit het project Nuchter Verstand, zowel vanuit gezondheids- als veiligheidsperspectief: interventies, samenwerking, leeftijd, etc.

Drugsgebruik is op verschillende manieren te signaleren. Bij het opstellen van de analyse is dan ook gebruik gemaakt van een diversiteit aan bronnen:

- Landelijke, regionale, en lokale bronnen met cijfers over drugsgebruik onder jongeren;
- cijfers via ketenpartners: politie, Victas, ziekenhuizen etc.;
- korte schriftelijke enquête onder ambtenaren Veiligheid/Handhaving over hotspots in hun gemeente;
- diepte-interviews met sleutelpersonen uit alle gemeenten: politie, jongerenwerk, gemeenten, artsen, scholen voor VO, JGZ GGDRU, verslavingszorg Victas, horecaondernemers. De sleutelpersonen voor de interviews zijn veelal aangeleverd door de gemeenten. Een overzicht van deze sleutelpersonen is in bijlage 2 opgenomen.

Het was de bedoeling ook ouders en jongeren zelf te bevragen op drugsgebruik. In de praktijk bleek het nauwelijks mogelijk gesprekpartners bereid te vinden hierover te praten. Het jongerenwerk van MOvactor in Nieuwegein heeft zelf een aantal kernvragen gesteld aan jongeren in de stad. Ook zijn 2 jongeren uit Houten kort geïnterviewd.

Het onderzoek heeft zich uitgestrekt over negen van de tien gemeenten die participeren in Nuchter Verstand. De gemeente Lopik heeft ervoor gekozen zelf een onderzoek te laten uitvoeren door een extern bureau. De resultaten daarvan komen in de loop van het najaar 2015 beschikbaar en worden dan openbaar.

Dit rapport is als volgt opgebouwd:

Hoofdstuk 3 bevat algemene achtergrondinformatie over de regionale aanpak die vanuit het project Nuchter Verstand gevolgd wordt.

Hoofdstuk 4 bevat een korte samenvatting uit de beschikbare literatuur van risicofactoren die van invloed zijn op drugsgebruik door jongeren.

De resultaten van het onderzoek zelf (weergave van de interviews en de lokale gegevens die via de enquête over de hotspots) zijn omwille van de leesbaarheid van dit rapport opgenomen in de bijlagen 8 en 9. De voornaamste resultaten daarvan zijn in hoofdstuk 5 opgenomen, verwerkt in conclusies van het onderzoek en aanbevelingen voor een mogelijke vervolgaanpak. Tevens zijn de belangrijkste feitelijke gegevens in dit hoofdstuk opgenomen.

NB: de informatie uit de gehouden interviews is als volgt verwerkt (zie bijlage 8): uitkomsten die geheel of grotendeels overeenkomen voor de verschillende gemeenten, zijn zoveel mogelijk samengevoegd gepresenteerd. Belangrijke afwijkingen zijn separaat aangegeven. Uit de interviews is verder veelvuldig geput voor citaten die de weergegeven uitkomsten onderschrijven. Deze zijn geanonimiseerd weergegeven; veel geïnterviewden hebben daarop aangedrongen.

Hoofdstuk 3: Nuchter Verstand en aanpak drugs

Een vervolgaanpak op drugs zal plaatsvinden vanuit de aanpak waarover met de gemeenten binnen het project Nuchter Verstand afspraken gemaakt zijn.

Deze aanpak omvat de volgende elementen:

- Projectstructuur waarin de tien gemeenten participeren en waarbij de GGDrU een regionale projectleider levert.
- Inzet vanuit de gemeenten vanuit zowel Veiligheid en Handhaving als vanuit gezondheidsbevordering.
- Jaarlijks gezamenlijke keuzes op prioriteiten en daaruit voortvloeiende acties voor de hele regio. Deze keuzes worden vastgelegd in een jaarplan.
- Enige ruimte voor lokaal maatwerk in de implementatie van het project, in samenwerking tussen GGDrU en de gemeenten.

Inhoudelijk gaat het project uit van een integrale aanpak van alcohol- en drugsgebruik die inspeelt op de verschillende factoren die het gebruik beïnvloeden: maatschappelijke norm, persoonlijke motivatie, beschikbaarheid van alcohol en drugs en toezicht. Om deze aanpak concreet te maken, kan een gemeente vijf 'pijlers' inzetten. Een aanpak waarbij regionaal en lokaal ingezet wordt op alle pijlers, blijkt in de praktijk het meest effectief. Dat geldt vooral naarmate sprake is van een langer durende aanpak die zich over een aantal jaren uitstrekt.

Het gaat om de volgende pijlers:

- Inrichting van de omgeving;
- Regelgeving en handhaving;
- Voorlichting en educatie;
- Signalering, advies en ondersteuning;
- Ontwikkelen publiek en politiek draagvlak.

Net als bij alcoholgebruik biedt een gezamenlijke aanpak van tien gemeenten in de regio's Utrecht West en Lekstroom meerwaarde, en wel om de volgende redenen:

- Jongeren wonen ergens maar gaan elders naar school (VO), feesten of andere uitgaansgelegenheden. Eenzelfde aanpak op diverse plekken versterkt het effect.
- Drugs vergen ook inzet op handhaving. En daarin wordt al samengewerkt tussen deze gemeenten.
- Uitwisseling van ervaringen tussen gemeenten (zowel positieve als negatieve) heeft meerwaarde, gezien de complexiteit van het probleem.

Hoofdstuk 4: Jongeren en drugsgebruik: risicofactoren

Er zijn tal van onderzoeken naar drugsgebruik onder jongeren uitgevoerd. Uit deze onderzoeken komen verschillende factoren naar voren die geassocieerd zijn met het drugsgebruik van jongeren, de zogeheten risicofactoren. Hieronder worden de belangrijkste risicofactoren die bekend zijn kort weergegeven. Voor meer informatie kunnen desgewenst bijlagen en referenties geraadpleegd worden. De gegevens in dit hoofdstuk zijn afkomstig zijn uit landelijke onderzoeken en rapportages.

Regionale gegevens over het feitelijk gebruik van drugs onder jongeren zijn in bijlage 5 opgenomen.

4.1. Persoonlijke factoren

Geslacht

Volgens Verdurmen et al. (2011) is het actueel gebruik twee keer zo hoog onder jongens als onder meisjes. Ook het ooit gebruik is hoger bij mannen dan bij vrouwen. Daarbij komt cannabisgebruik voornamelijk voor onder uitgaande mannen, en minder onder uitgaande vrouwen. Tot slot blijkt man zijn een belangrijke voorspeller te zijn van combigebruik (verschillende drugs of drugs en alcohol door elkaar) (Goossens et al., 2013).

Leeftijd en soorten drugs

Door jongeren van 15-24 wordt de meeste cannabis gebruikt. Dit geldt voor zowel het ooit gebruik als het actueel gebruik. Ook neemt het gebruik van cannabis toe met de leeftijd. In 2013 had in Nederland 0,3% van de 12-jarigen ooit Cannabis gebruikt en dit loopt op tot 26,9% van de 16-jarigen.. Daarbij is het op jonge leeftijd beginnen met cannabis een voorspeller voor latere (psychische) problemen (van Laar et al., 2014). Lachgas lijkt aan populariteit te winnen (Goossens et al., 2013).

Opleidingsniveau

Er zijn geen verschillen tussen de verschillende schoolniveaus in het percentage jongeren dat ooit of in de afgelopen maand cannabis heeft gebruikt. Dit blijkt uit de Health Behavior in School-aged Children studie (HBSC-studie) en uit het Peilstationsonderzoek (van Dorsselaer et al., 2010; Verdurmen et al., 2012). Het harddrugsgebruik bij jongeren met een laag schoolniveau is hoger dan bij jongeren met een hoog schoolniveau, maar de verschillen zijn niet significant (Verdurmen et al., 2012).

Afkomst

Er zijn nauwelijks etnische verschillen in drugsgebruik bij jongeren. De enige verschillen ten opzichte van Nederlandse jongeren zijn dat minder Marokkaanse jongeren ooit of in de afgelopen maand cannabis hebben gebruikt, dat Surinaamse jongeren vaker ooit heroïne, cocaïne en paddo's hebben gebruikt en dat jongeren van overige niet-westerse afkomst vaker ooit amfetamine hebben gebruikt (Verdurmen et al., 2012).

Allochtone jongeren lijken echter zelden hulp te zoeken bij hun verslaving; 80% van alle verslavingshulpvragen komt van autochtonen (Wisselink et al., 2014).

Uitgaan

Intensief uitgaan is gerelateerd aan drugsgebruik. Hierbij gebruiken mensen met een voorkeur voor reggae, hiphop en rapmuziek meer cannabis. Uitgaanders gebruiken vaker cannabis dan niet-uitgaanders. Mensen met een voorkeur voor techno en/of hardhouse gebruiken voornamelijk XTC. Meer feesten en festivals bezoeken is gerelateerd aan meer XTC gebruiken (Goossens et al., 2013). Het aantal festivals in den lande neemt toe en daarmee het risico op drugsgebruik bij bezoekers.

Dit kan leiden tot risicovol gedrag of andere problemen. Zo Blijkt uit hetzelfde onderzoek dat één op de acht uitgaanders, in het bijzonder vrouwen, te maken krijgen met een angst- of paniekaanval tijdens het uitgaan. Daarbij zijn vaak drugs in het spel.

Ander risicovol gedrag betreft onveilige seks, agressie, ongelukken, school- of werkverzuim.

Uitgelicht: XTC-gebruik

XTC is de meest populaire uitgaansdrug. Zes op de tien uitgaanders heeft deze drug gebruikt het afgelopen jaar (Goossens et al., 2013). Het gebruik lijkt sinds 2008/2009 gestabiliseerd op één tot twee pillen per keer. Echter, het MDMA-gehalte is sinds die tijd anderhalf keer zo hoog. Landelijk onderzoek (Trimbos Instituut, Strategische Verkenning Uitgaansdrugs 2015) wijst op een toename in ziekenhuisopnames en sterftes als gevolg van XTC-gebruik.

Uitgelicht: lachgas

Er zijn aanwijzingen dat het gebruik van lachgas toeneemt de afgelopen jaren. Vooralsnog is niet gebleken dat het gebruik daarvan leidt tot ernstige gezondheidsincidenten of risicogedragingen.

Persoonlijkheid

Cannabisgebruik lijkt samen te hangen met gedragsstoornissen zoals ADHD, angststoornissen en depressie. Onduidelijk is of deze aandoeningen oorzaak of gevolg van het drugsgebruik zijn (van Laar et al., 2014). Daarnaast lijken kenmerken als slechte sociale vaardigheden en slechte copingstrategieën risicofactoren te zijn voor drugsgebruik. Ook mensen die moeilijk nee kunnen zeggen lopen een verhoogd risico.

4.2. Omgevingsfactoren

Thuisituatie

Gezinsproblemen en een sociaal economische achterstand verhogen het risico op drugsgebruik (van de Brink, 1999, Gezondheidsraad, 1995). Bij gezinsproblemen kan gedacht worden aan ouders die verslaafd zijn en daardoor hun kind anders of alleen opvoeden of vaak ruzie hebben in huis. Verslaafde ouders zijn ook een risicofactor vanwege genetische belasting voor het kind (van Laar et al., 2012).

Vrienden

Drugsgebruik van de sociale omgeving verhoogt het risico op drugsgebruik van een jongere zelf (Kuipers et al., 1997). Daarbij geeft 33% van de jongeren aan dat zij vrienden hebben die ook blowen, dat zij hun wiet van hun vrienden krijgen en/of dat zij meeblowen met hun vrienden (Verdurmen et al., 2011).

Beschikbaarheid

Het risico op gebruik wordt verhoogd wanneer drugs makkelijk en goedkoop verkrijgbaar zijn (Kuipers et al., 1997). Dit is gerelateerd aan de verkrijgbaarheid van alcohol; wanneer alcohol duurder of moeilijker verkrijgbaar is dan drugs, is het risico op drugsgebruik hoger (Goossens & van Hasselt, 2015).

Anderzijds wijst onderzoek uit (Nationale drugsmonitor 2013 – 2014) dat het sluiten van coffeeshops een verschuiving teweeg brengt naar de illegale gebruikersmarkt.

Groepen

Groepen waarin veel actueel cannabisgebruik voorkomt zijn hangjongeren, jongeren in justitiële jeugdinrichtingen, jongeren in de jeugdzorg, zwerfjongeren en spijbelaars. Harddrugs komt relatief vaak voor onder dak- en thuislozen, spijbelaars, jongeren in de residentiële jeugdzorg, jongeren in justitiële jeugdinrichtingen en jongeren en jongvolwassenen in het uitgaansleven (van Laar et al., 2014). Vooral jongeren en jongvolwassenen met een voorkeur voor hardhousemuziek gebruiken relatief veel drugs.

Settings

Op feesten met techno en/of hardhousemuziek worden relatief veel harddrugs gebruikt (XTC, speed en cocaïne). Thuis na het uitgaan wordt voornamelijk GHB gebruikt (Goossens et al., 2013). Cannabisgebruik komt vooral voor bij stappers die in een verstedelijkt gebied wonen (van Laar et al., 2014).

Hoofdstuk 5: Samenvatting, conclusies en aanbevelingen voor het vervolg

Dit hoofdstuk laat de belangrijkste onderzoeksresultaten de revue passeren (zie bijlagen 8 en 9 voor een uitgebreide weergave van het onderzoek). Deze zijn voorzien van conclusies. Tevens zijn aanbevelingen toegevoegd voor een eventuele gezamenlijke vervolgaanpak. Een en ander is weergegeven overeenkomstig de pijlers die bij Nuchter Verstand de basis vormen: inrichting van de omgeving, regelgeving en handhaving, voorlichting en educatie, signalering, advies en ondersteuning alsmede het ontwikkelen van publiek en politiek draagvlak. In § 5.1. zijn allereerst de voornaamste feitelijke gegevens opgenomen.

5.1. Algemeen: feitelijke gegevens

1. Diversiteit in gebruik van drugs: landelijke gegevens:
Gebruik verschilt naar leeftijdsgroepen. Onder jongeren wordt vooral cannabis gebruikt. Landelijk onderzoek meldt cannabisgebruik onder 15 – 24-jarigen, het merendeel van de sleutelpersonen noemt 12/13 jaar – 20 jaar)
Vanaf de leeftijd van jong-volwassenen komen vanuit landelijk onderzoek andere soorten van drugs in beeld, vooral in combinatie met uitgaan: niet alleen cannabis maar ook cocaïne, GHB en XTC.
Onderscheid naar geslacht: jongens/mannen gebruiken meer dan meisjes/vrouwen.
Onderscheid naar opleiding: er zijn geen verschillen tussen de verschillende schoolniveaus. Deze conclusie wordt door een heel aantal geïnterviewden gedeeld.
Onderscheid naar afkomst: Er zijn nauwelijks etnische verschillen in drugsgebruik bij jongeren. Uit de interviews komt het beeld naar voren dat allochtone gebruikers onder de jongeren ondervertegenwoordigd zijn. Landelijke uitkomsten melden dat VO-scholieren van niet westerse afkomst meer ervaring met harddrugs hebben. Hulpverleners melden een grote oververtegenwoordiging van autochtonen.
2. Omvang gebruik onder jongeren: (zie bijlage 5):
Het cannabisgebruik ('ooit gebruik') onder 13 – 17 jarigen ligt in de negen gemeenten rond de 10%. Het 'actuele gebruik' ligt gemiddeld op 4%. Dat is vergelijkbaar met de percentages voor de hele regio Midden-Nederland (zonder de stad Utrecht dus).
Onder 19 – 24-jarigen stijgen de percentages. In Houten, Lopik en Vianen is bijna 1 op de 10 19 – 24 jarigen actueel gebruiker (9%). In Montfoort, Oudewater, De Ronde Venen en Stichtse Vecht is dat 7%.
3. Soorten drugs:
Harddrugs wordt door de 13 – 17 jarigen gebruikt door gemiddeld 2% (regio Utrecht-West) tot 3% (regio Lekstroom) ('ooit gebruik', 2012). Ook hier liggen de percentages van 19 – 24 jarigen hoger.
Uitgaanspubliek in de leeftijd 15 – 35 jaar in onze regio blijkt in de laatste maand voordat hen vragen gesteld werden vooral cannabis en XTC tot zich genomen te hebben (rond de 33%) en in mindere mate speed en cocaïne (resp. bijna 16% en ruim 10% in de laatste maand).
Gevraagd naar het gebruik in het laatste jaar liggen de cijfers hoger voor deze leeftijdsgroep in de regio: bijna 51% voor cannabis, 56,5% voor XTC, ruim 28% speed en bijna 24% cocaïne. In de regio Midden Nederland liggen deze percentages iets lager dan de landelijke percentages.

De geïnterviewde sleutelpersonen hebben het vooral gehad over blowende jongeren. Hun overwegende mening is dat het percentage jongeren dat op een zeker moment 'een blowtje neemt', hoog is.

4. Zichtbaarheid gebruikers:
Bij de interviews is vooral genoemd dat jongeren die blowen in beeld zijn bij politie, jongerenwerk en gemeente. Vrijwel unaniem is aangegeven dat andere vormen van drugsgebruik door andere (leeftijds)groepen zich grotendeels onttrekken aan de waarneming. Ofwel omdat het thuis gebeurt, ofwel in het uitgaansleven bij grote feesten en festivals, ook buiten de eigen gemeente.
5. Blowen en hangen:
Door een groot aantal sleutelpersonen is genoemd dat het blowen van jongeren veelal plaatsvindt in hanggroepen.
6. Redenen voor drugsgebruik:
Zowel landelijk onderzoek als uitspraken van sleutelpersonen wijzen op cannabisgebruik door jongeren met aandoeningen als ADHD, angststoornissen of andere psychische aandoeningen. Verdere persoonsgebonden factoren zijn: slechte sociale vaardigheden en copingstrategieën en tekort aan weerbaarheid.
Daarnaast zijn risicofactoren: problemen thuis, thuissituatie met een sociaal-economische achterstand, gebrek aan aandacht, stabiliteit, structuur of grenzen in de thuissituatie.
Verder is drugsgebruik in de sociale omgeving een belangrijke risicofactor. Vooral bij jongeren speelt dat een rol, juist in een fase waarin ze op een leeftijd zijn dat experimenteren erbij hoort. Ook groepsdruk speelt daarin een rol.
7. Recreatieve gebruikers en probleemgebruikers:
Een aantal geïnterviewden heeft onderscheid gemaakt tussen recreatieve gebruikers en probleemgebruikers. In de literatuur wordt dit onderscheid bevestigd.
8. Normalisering van drugsgebruik:
Het taboe op drugsgebruik lijkt verdwenen. Zowel het taboe op het bespreken van eigen gebruik als het taboe om in het openbaar onder invloed te zijn. Dat geldt voor jongeren maar bij voorbeeld ook voor hoog opgeleide twintigers.

- De aanbeveling bij bovenstaande uitkomsten is om bij een aanpak op jongeren en drugs nadrukkelijk te zorgen voor diversiteit in doelgroep naar verschillende kenmerken (leeftijd, etniciteit, geslacht, soort drugs etc.). Ook onderscheid naar gebruik in het dagelijks leven (bij voorbeeld blowen bij jongeren) en gebruik tijdens het uitgaan, is belangrijk. Hetzelfde geldt voor problematisch- versus recreatief gebruik.
- Zet in op een integrale aanpak die inspeelt op de diverse pijlers zoals signalering en advies, informatie en voorlichting, inrichting van de omgeving en draagvlakversterking.

9. Drugs en uitgaan:
Er is een duidelijke relatie tussen drugsgebruik en uitgaan. Met de forse toename van bij voorbeeld festivals in den lande, is het gebruik van zgn. 'uitgaansdrugs' toegenomen. Het gaat dan vooral om XTC. Andere uitgaansdrugs (vooral genoemd bij andere settings van uitgaan) zijn speed, cocaïne maar ook cannabis.
Dit leidt ook tot meer drugsgerelateerde gezondheidsincidenten. Dit alles blijkt zowel uit landelijk onderzoek als uit dit onderzoek.
10. Leeftijd voor een aanpak binnen Nuchter Verstand:
Er bestaat geen overeenstemming tussen de sleutelpersonen over de vraag op welke leeftijdsgroep een aanpak vanuit het project Nuchter Verstand zich zou moeten richten als het gaat om jongeren en drugs.

11. Drugs gerelateerde ambulanceritten:

Analyse van de 284 drugs gerelateerde ambulanceritten naar de negen gemeenten over de periode 2013 – februari 2015 (zie bijlage 7) wijst uit dat het in verreweg de meeste gevallen mannen betreft (209 mannen versus 75 vrouwen).

Het betreft drie keer zoveel mensen tussen de 20 en 34 (110 keer) dan onder de 20 (32 keer).

De meeste ritten gingen naar Nieuwegein (52), Houten (50), Stichtse Vecht (49), Woerden (47) en De Ronde Venen (30). Minder ritten hadden als eindbestemming IJsselstein (24), Lopik en Montfoort (9) en Oudewater (5).

In de onderzocht periode (2013 – 2014 – t/m. Eind februari 2015) lijkt sprake te zijn van een stijging.

Ook landelijk onderzoek wijst op een toename van drugs gerelateerde ziekenhuisopnames en sterfte, vooral als gevolg van XTC-gebruik.

12. De gevolgen van drugsgebruik onder jongeren

Veel sleutelpersonen in de gemeenten geven aan dat drugsgebruik onder jongeren, vooral cannabisgebruik, erbij hoort in hun levensfase. Deze laconieke houding staat in schril contrast met het aantal kwalijke gevolgen van (intensief) blowen dat tijdens het onderzoek genoemd is. Meest genoemd zijn negatieve gevolgen voor schoolprestaties, sociale problemen en problemen in de criminele of financiële sfeer.

13. Wat is al gedaan in gemeenten:

In alle gemeenten is in het recente verleden al het nodige gedaan aan preventie en handhaving als het gaat om jongeren en drugs.

Ondernomen acties in de preventieve sfeer zijn: voorlichting op het VO, weerbaarheidsprojecten op scholen, afspraken met de lokale horeca, informatie-avonden voor jongeren en/of ouders, onderzoek, inzet van zorgadviesteams op scholen, doorverwijzing voor hulp, project 'Wakkere ouders', informatieavond in samenwerking met het de buurtsportcoaches en lokale sportverenigingen, melding bij het CMPG¹, strenge huisregels bij de horeca (bij voorbeeld een verbod van aantal maanden als men betrapt is) en het sluiten van 'contracten' met jongeren door het jongerenwerk.

Wat handhaving betreft zijn de volgende acties genoemd: onderzoek naar gebruik door een lokale groep, aanpak van dealers, sluiten van coffeeshops, ouders informeren over het drugsgebruik van hun kinderen, extra surveillance op bepaalde plekken, inzet van drugshonden, controle van lockers op scholen, shortlist opstellen en bijhouden van hanggroepen, inzet van het keurmerk Veilig Uitgaan, controle door BOA's op straat en inzet van de horecatelefoon.

- De aanbeveling voor een aanpak vanuit Nuchter Verstand is om op het thema drugs en jongeren de leeftijdscategorie 12 – 18² aan te houden. Redenen daarvoor zijn dat onder de 12 (op BO) het thema nog nauwelijks speelt en boven de 18 jongeren minder beïnvloedbaar zijn. Jongvolwassenen van 18 jaar en ouder zijn vanuit het project ook moeilijker te bereiken. Deze leeftijdsgroep biedt ook kansen om (deels) interventies op drugs en alcohol gecombineerd in te zetten. Een hogere leeftijdscategorie bij het project betrekken wordt niet haalbaar geacht om financiële en organisatorische redenen.
- Onderscheid is nodig tussen interventies op blowende jongeren en 'uitgaansdrugs': (deels) andere leeftijd, ander soort drugs, andere gebruikslocaties en andere risico's.
- Onderscheid is nodig tussen interventies gericht op niet-gebruikers en jongeren die wel gebruiken.

¹ Complexe Multi Problem Gezinnen

² De huidige aanpak Nuchter Verstand richt zich op 10-18 jaar

- Wissel ervaringen uit tussen gemeenten over alle projecten en acties die gedaan zijn en nog lopen. Dit kan ambtelijk maar ook bij voorbeeld in het regionale overleg van burgemeesters. Doe dit minimaal één keer per jaar.
- Zet in op zowel preventie van drugsgebruik als op handhaving. Nu is het (jongeren)beleid nog vaak vooral ingestoken op het voorkomen en aanpakken van overlast.
- Bespreek met regelmaat casuïstiek met partners: wat had gedaan kunnen worden om problematisch drugsgebruik te voorkomen, tijdig te signaleren, aan te pakken?
- Blijf regiocijfers monitoren, zoals bij voorbeeld drugsgelateerde ambulanceritten.
- Blijf ervan bewust dat drugsgebruik (zeker onder jongeren) weliswaar risico's met zich meebrengt, maar dat alcoholgebruik tot veel grotere maatschappelijke- en gezondheidsproblemen leidt.
- Een mogelijkheid is om extra onderzoek te laten doen via rioolanalyse. Dit levert (soms voor een aantal gemeenten gezamenlijk) extra informatie op over concreet drugsgebruik over de hele bevolking, maar biedt geen inzicht in gebruikersgroepen.
- Bij een vervolgaanpak is de aanbeveling om onderscheid te maken naar universele- (gericht op een bepaalde leeftijdsgroepen jongeren en hun omgeving) en selectieve preventie (gericht op jongeren die al gebruiken).

5.2. Inrichting van de (fysieke en sociale) omgeving

1. Aanwezigheid van horeca en uitgaansgelegenheden:
Niet alle gemeenten hebben eigen uitgaansgelegenheden. Sommige jongeren en jongvolwassenen gaan elders uit. Dat heeft gevolgen voor de mate van handhaving op met name 'uitgaansdrugs' zoals XTC en cocaïne.
2. Verhoging alcoholleeftijd:
Er zijn signalen dat de verhoging van de legale alcoholleeftijd naar 18 jaar ertoe leidt dat jongeren pillen binnensmokkelen bij horeca- en andere uitgaansgelegenheden. XTC is goedkoper dan cannabis, of omvangrijk alcoholgebruik hetgeen het nog aantrekkelijker maakt.
3. Samenwerking met de lokale horeca:
In de meeste gemeente is sprake van goede samenwerking tussen horeca, gemeente en politie. Met de horecatelefoon, die tijdens uitgaansuren zorgt voor directe contacten met de politie, is in een aantal gemeenten goede ervaringen opgedaan.
4. Evenementen en festivals:
Intensivering van het aantal festivals en evenementen heeft het risico in zich van meer XTC-gebruik.

- Wees alert op het 'waterbedeffect' van de hogere alcoholleeftijd.
- Dealers: zet bij handhavingsactiviteiten in op activiteiten van dealers naar jongeren onder de 18 jaar (rond schoolpleinen, kluisjescontroles op VO-scholen, etc.).
- Het opstellen van een 'uitgaansdrugsbeleid' behoort tot de taken van een gemeente, in overleg met feest-, festival- en evenementenorganisatoren. Het gaat daarbij om een combinatie van informatie aan uitgaanders in combinatie met het creëren van een veilige en gezonde uitgaansomgeving.
- Zet in op een veilig en gezond uitgaansklimaat en wissel goede en slechte ervaringen uit met buurgemeenten.

5.3. Regelgeving en handhaving

1. Beschikbaarheid van drugs:
Zowel in landelijke literatuur als door sleutelpersonen is genoemd dat eenvoudige beschikbaarheid van drugs een risicofactor vormen. En de conclusie is duidelijk dat diverse vormen van drugs zeer makkelijk verkrijgbaar zijn in alle gemeenten. Soms zelfs in de directe nabijheid van scholen, en ook door jongeren (ver onder) de 18 jaar.
2. Overlast door jongeren die drugs (meestal cannabis) gebruiken:
De conclusie is dat de ervaren overlast meer veroorzaakt wordt door het feit dat blowen en hangen vaak hand in hand gaan. Dat wordt door inwoners als intimiderend of bedreigend ervaren en leidt tot klachten over zwerfafval, herrie, grote mond etc. Het blowen als zodanig heeft meestal juist een rustgevend effect.
3. Hotspots:
Als locaties waar veel gebruik wordt, zijn vooral genoemd: op straat door hangjongeren, op verschillende plekken in de openbare ruimte, in de horeca/uitgaansleven en op veesten/festivals/discotheken (zie ook bijlage 9).
4. Registratie van drugs gerelateerde overlast:
In de meeste gemeenten wordt niet bijgehouden in hoeverre overlastmeldingen drugs gerelateerd zijn. In Stichtse Vecht en Montfoort gebeurt dat wel, in IJsselstein soms.
5. Uitbannen van drugsgebruik:
Onder de geïnterviewden is de mening unaniem dat het uitbannen van drugsgebruik beslist geen haalbare optie is.
6. Legaliseren of niet:
De uitkomsten van de interviews zijn niet eenduidig op het vraagstuk van wel of niet legaliseren van (vormen van) drugsgebruik. Uit onderzoek (Nationale drugsmonitor 2013 – 2014) blijkt wel dat het sluiten van coffeeshops een verschuiving naar de illegale markt teweeg brengt. Illegaliteit leidt ook tot minder controle op leeftijdsnaleving, kwaliteit en samenstelling van drugs.
7. Coffeeshops:
In enkele gemeenten waren voorheen coffeeshops (Nieuwegein, Stichtse Vecht). Die zijn inmiddels gesloten. Er zijn nu nog coffeeshops in Vianen, Woerden en De Ronde Venen.

- Maak afspraken met de lokale horeca (als dat nog niet gebeurt) of signalering en melding van drugsgebruik. Leg dit vast in een Convenant tussen gemeente, politie en horeca.
- Zorg voor een helder lokaal standpunt met 'spelregels' inzake het gebruik van cannabis of andere drugs in jongerencentra, bij feesten (sportverenigingen!) en bij evenementen. Communiceer dit met regelmaat naar alle betrokkenen.
- Idem voor gebruik in de lokale horeca.
- Gebruik de inzet en ervaringen die met de integrale aanpak (preventie en handhaving) op jongeren en alcohol zijn opgedaan, om ook op drugs tot een integrale aanpak te komen.
- Zorg voor goede lokale samenwerking met als basispartners gemeente, jongerenwerk, horeca en politie. Maar ook met de JGZ, VO-scholen en sociale wijkteams.
- Zet in op specifieke registratie van drugsgelateerde- en alcoholgerelateerde overlast binnen de gemeente. Kijk of ook incidenten in de horeca geregistreerd kunnen worden.
- Breng risicovolle evenementen tijdig in beeld vanuit de gemeente en bespreek mogelijke maatregelen en de taakverdeling tussen partijen met de organisatoren en verdere betrokkenen.
- Communiceer actief binnen de gemeente als sprake is van een aanpak op preventie en handhaving.
- Bij sommige gemeenten is melding 'not done'. In dat geval is anonieme melding te overwegen.

5.4. Voorlichting en educatie

1. Integrale aanpak:
Voorlichting hoort onderdeel van de integrale aanpak op jongeren en drugs te zijn. Ouderbetrokkenheid is daarbij een must.
2. Voorlichting op scholen:
De sleutelpersonen zijn het er in grote lijnen over eens dat voorlichting niet te vroeg moet beginnen en gericht moet zijn op de leeftijdsfase van de jongere.

- Begin met voorlichting op VO-scholen in de lagere klassen (1^e en 2^e klas). Kies voor een aanpak die nadrukkelijk ouderparticipatie in zich heeft. Het advies is om De Gezonde School en Genotmiddelen in te zetten. De materialen voor de onderbouw bestaan uit de brugklasinterventie Frisse Start (incl. ouderparticipatie) en e-learning modules over alcohol en roken. Als aanvulling op het materiaal kan een dvd of video ingezet worden. Voor de bovenbouw bestaan de materialen uit de e-learning module Onder Invloed Onderweg. Daarnaast aanvullend audiovisueel materiaal, de dvd's Find Out en Roes (over alcohol- en drugsgebruik)
Start met voorlichting over cannabisgebruik in de onderbouw, geef in de bovenbouw voorlichting over andere soorten drugs, met name uitgaansdrugs als XTC, cocaïne en speed.

- Zorg voor aansluiting tussen de voorlichting die jongeren via hun VO-school krijgen en de boodschappen die ze via 'Mijn GGD' ontvangen als ze via de digitale vragenlijst in de 4^e klas aangeven wel/niet drugs te gebruiken³.
- Gezien de grote rol die groepsdruk speelt bij drugsgebruik onder jongeren, is het bieden van weerbaarheidstrainingen in de hogere klassen van het BO en de lagere klassen van het VO een goed idee.
- Benut geschikte projecten binnen gemeenten die al lopen en waarop aangesloten kan worden zoals de Family Factory in o.a. Nieuwegein, Lijfstyle in Nieuwegein, project 'Over de streep', Happy-lessen.
Zorg voor een regionaal platform waarin lokale ervaringen met elkaar gedeeld kunnen worden, zowel de successen als de minder geslaagde acties.

3. Informatie over drugs:

Er wordt te gemakkelijk vanuit gegaan dat zowel de jongeren zelf als hun ouders voldoende op de hoogte zijn van de gevaren van drugs.

- Ga er niet te makkelijk van uit dat jongeren en ouders 'wel alles weten'. Benoem zowel de leuke kanten als de gevaren van drugs, bij voorbeeld dat het THC-gehalte in cannabis steeds hoger wordt, dat teveel water drinken bij pillengebruik gevaarlijk is, dat pillen op festivals niet altijd veilig zijn en het MDMA-gehalte in XTC ook steeds sterker wordt.
Geef ook voorlichting over het herkennen van signalen van gezondheidsrisico's.
- Zorg voor goed onderbouwde informatie die terug te vinden is via internet.
- Houd er rekening mee dat veel ouders ervan uitgaan dat hun kinderen geen drugs gebruiken.
- Zorg ook voor informatie aan ouders en profs over signalering van (problematisch) drugsgebruik.
- Betrek bij voorlichting aan ouders dat het stellen van heldere regels en grenzen noodzaak is. Geef hen ook mee dat ze in gesprek moeten blijven met hun puber, informatie over drugs moeten overdragen en dat ze wel degelijk invloed uit kunnen oefenen op het middelengebruik van hun kind.
- Zorg voor eenvoudig toegankelijke informatie voor ouders en jongeren over soorten drugs, gebruik, werking, gevolgen en risico's.
- Geef ook voorlichting over de risico's van combigebruik (verschillende soorten drugs of drugs met alcohol).
- Werk ook in de voorlichting samen met lokale partners zoals de horeca, scholen, jongerenwerk en organisatoren van evenementen.
- Stel een communicatie- en voorlichtingsplan op met verschillende doelgroepen: niet-gebruikers, jongeren tot 18 jaar, jong-volwassenen, uitgaanspubliek etc.
- Gebruik voor informatie aan jongeren media die hen aanspreken: social media, lokale helden, peers.
Zorg voor een goede toonzetting van de informatie: niet belerend of veroordelend en zet in op informatie die aansluit op de situatie en het

³ Het betreft informatie die jongeren digitaal ontvangen. Over de risico's van verschillende soorten drugs, over manieren om aan extra informatie te komen en met het advies om desgewenst met hun mentor of andere vertrouwde persoon over hun drugsgebruik te praten.

opleidingsniveau van de jongeren.

- Ga ervan uit dat drugsgebruik niet uit te bannen is maar wel te beperken. Geef dus liever informatie over hoe gebruik zo veilig mogelijk te houden is en faciliteer dat bij evenementen en festivals. Wees zo concreet mogelijk in de informatie.
- Bewaak het effect dat veel informatie leidt tot een 'normaliserend' effect.
- Wees terughoudend in informatie over onbekende of minder gebruikte drugs.
- Zet liever niet in op massamediale voorlichting omdat de kans bestaat dat dit nieuwsgierigheid opwekt bij niet-gebruikers.
Zet liever in op voorlichting aan een specifieke groep gebruikers, bij voorbeeld op een dancefeest of in de horeca⁴.
- Zet voorlichting langdurig en consequent in.
- Kijk of er door jongeren uit de regio zelf normen opgesteld kunnen worden ten aanzien van het gebruik van drugs, aan de hand van hun eigen ervaringen. Dit zou eventueel per gemeente door het jongerenwerk opgepakt kunnen worden.
- Victas verzorgt trainingen voor professionals die met jongeren werken op het thema vroegsignalering van druggebruik. De aanbeveling is om dit met regelmaat in te zetten bij lokale professionals.
- Benut specifieke vindplaatsen van jongeren voor het geven van voorlichting: sportkantines, jongerencentra, scholen, huiswerkcentra, horeca, etc.
- Help ouders om het goede voorbeeld geven en grenzen aan geven; niet alleen met drugs maar ook met alcohol.
- Er zijn speciale voorlichtingsprogramma's voor bijzondere doelgroepen jongeren, zoals jongeren die zijn aangehouden met drugs in hun bezit of gebruik in jeugdinstellingen. Benut die indien nodig.

5.5. Signalering, advies en ondersteuning

1. Samenwerking op signalering en handhaving:
Iedere gemeente heeft een eigen aanpak. Rode draad is veelal de samenwerking tussen gemeente (afdeling Handhaving), politie, jongerenwerk en horeca. Er zijn ook gemeenten waar deze basissamenwerking nog niet afdoende tot stand is gekomen. De samenwerking met scholen en Jeugdgezondheidszorg is daarbij lang niet altijd vanzelfsprekend.
2. Sociale wijkteams:
De inzet van sociale wijkteams is in de meeste gevallen pas in januari jl. gestart. Er zijn wel verwachtingen maar nog weinig ervaringen ten aanzien van de integrale aanpak die zij voorstaan als het gaat om jongeren en drugs.

⁴ Zie bij voorbeeld het project Voorlichting Uitgaanders of www.drugsenuitgaan.nl

- Wees vanuit scholen (vanuit alle betrokkenen zoals decanen, JGZ, schoolmaatschappelijk werk) alert op verschillende signalen van problematisch drugsgebruik met name bij jongeren die een psychische aandoening hebben of kampen met een problematische thuissituatie.
- Benut de lokale ketens die er zijn om jongeren en drugs aan de orde te stellen en tot een integrale aanpak te komen, ook met partijen die nu nog niet intensief samenwerken.
Zo is in sommige gemeenten aangegeven dat de samenwerking tussen het jongerenwerk en de lokale horeca beter kan.
- Ga na of er voldoende kennis is bij de VO-scholen en zorg zo nodig voor extra informatie of trainingen.
- Zorg ervoor dat informatie over hulptrajecten ook bereik vindt onder verschillende groepen allochtone jongeren. Dit gezien het signaal (zie conclusie 1 onder 6.1.) dat deze jongeren de officiële hulptrajecten nauwelijks weten te vinden.
- Zorg voor een sluitende lokale signalerings- en ondersteuningsketen. En betrek daarbij ook huisartsen, POH-ers in de huisartsenpraktijken, JGZ en sociale Jeugdteams.
Zorg voor jongeren met problematisch gebruik voor de inzet van één casemanager.
- Vraag huisartsen en jeugdartsen om mee te werken aan een lokale informatie-activiteit. Veel ouders komen wel in beweging als ze een brief thuis krijgen van hun huisarts.
- Check bij het lokale jongerenwerk of men voldoende op de hoogte is van de beschikbare ondersteunings- en zorgketens bij problematisch drugsgebruik.
- Richt extra aandacht op MBO-scholen. De verzuimbegeleiding die op sommige scholen vanuit de JGZ is ingevoerd, biedt daarvoor een goede aanleiding.
- Bied in gesprek met jongeren reële doelstellingen. Dus niet 'helemaal stoppen met blowen' maar 'breng het blowen terug tot 2 keer per week'.
- Laat Victas inloopsprekuren houden in gezondheidscentra in de gemeenten. Ook voor vragen van ouders of jongeren zelf. Dat is laagdrempelig. Zet in op samenwerking met huisartsen en de POH-ers GGZ van de huisartsen om dit te promoten bij ouders en jongeren.
- Benut het signalerend vermogen van de horeca en maak heldere afspraken waar ze terecht kunnen met signalen en wat ermee gebeurt.
Overweeg om de horeca extra scholing aan te bieden voor het leren herkennen van- en omgaan met drank- en drugsproblemen⁵.
- Inventariseer lokale ketens rond drugsgebruik door jongeren, zowel op het gebied van preventie, signalering, doorverwijzing als behandeling en handhaving. Ga na of ze voldoen, en bekend zijn bij alle betrokkenen.
- Speciale aandacht is nodig voor drugsgebruik onder groepen kwetsbare jongeren zoals jongeren die in de jeugdpsychiatrie, jeugdzorg of verslavingszorg beland zijn. Het voert echter te ver om dergelijke kwetsbare groepen ook vanuit het project Nuchter Verstand mee te nemen.

⁵ Bij voorbeeld via de cursus 'Barcode'.

- Blijf de cijfers van Victas over casussen rond verslavingsproblematiek volgen.

5.6. Ontwikkelen publiek en politiek draagvlak.

1. Laconieke houding ten aanzien van gebruik:

Veel inwoners en professionals die geïnterviewd zijn, vertonen een zeer laconieke houding als het gaat om drugsgebruik onder jongeren. Daartegenover staat een forse lijst van door hen genoemde (negatieve) gevolgen van intensief blowen door jongeren. Meest genoemd zijn negatieve gevolgen voor de schoolresultaten, gevolgd door consequenties als afglijden, schulden, crimineel gedrag etc.

2. Gemeentelijke benadering van drugsgebruik onder jongeren: overlast of preventie:

Drugsgebruik van jongeren is volgens de sleutelpersonen veelal een item van gemeentelijk beleid vanuit overlast waaraan gemeente, politie, jongerenwerk en horeca samenwerken. Bij zeven van de negen gemeenten zijn ook vormen van preventie opgenomen in de gemeentelijke nota Lokaal Gezondheidsbeleid. De maatregelen die daarin voorgesteld worden, variëren van voorlichting en bewustwording (via de scholen) tot versterking van de weerbaarheid van jongeren en het inzetten op handhaving.

Bijna de helft van de gemeenten heeft een item over jongeren en drugs in het collegeprogramma opgenomen. Daarmee is de conclusie er voldoende politiek draagvlak is voor preventie en handhaving maar dat de voorgenomen inzet daarop niet altijd integraal genoeg is (vanuit verschillende pijlers ingezet).

Bij een deel van de sleutelpersonen bestaat overigens de indruk dat aanpak van jongeren en drugs geen hoge prioriteit heeft bij de gemeente.

- De aanbeveling is om bij een verdere aanpak in te zetten op verdere versterking van draagvlak voor het onderwerp binnen het gemeentehuis alsmede een integrale aanpak vanuit diverse sectoren tot stand te brengen (gezondheidsbeleid, veiligheid en handhaving, jeugd, onderwijs, sport) met concrete doelstellingen en beoogde resultaten.
Zorg ook voor betrokkenheid van de diverse betrokken portefeuillehouders (burgemeester vanuit Veiligheid & Handhaving, wethouder Gezondheidsbeleid, wethouder Jeugd, wethouder Onderwijs, etc.).
- Hierbij kan het voorbeeld van de lokale Preventie- en Handavingsplannen op jongeren en alcohol benut worden. Ook op dit terrein is interne samenwerking binnen de gemeente in gang gezet.
- Draag als gemeente actief uit naar de lokale partners dat het onderwerp op de politieke agenda staat en dat de regie bij de gemeente ligt.
- Investeer in lokaal draagvlak bij ketenpartners in de gemeente; is er overeenstemming over de analyse en de gewenste aanpak?
- Zorg voor heldere afspraken met lokale partners (wie doet wat) en leg afspraken en beoogde resultaten vast, bij voorbeeld in subsidie-afspraken met het jongerenwerk of in een convenant met de horeca.
- Gezien de samenwerking tussen tien gemeenten binnen het project Nuchter Verstand is de aanbeveling om ook dit onderwerp regionaal aan te pakken en daarbij per jaar een aantal prioriteiten te benoemen, uit te voeren en te monitoren.
- Wees alert op de politieke implicaties van beleidsacties rond drugs en jongeren.

Die kunnen heftig zijn.

- Benut acties die lokaal al lopen om op aan te haken: Happy-lessen op scholen, Family-factory (o.a. Nieuwegein, IJsselstein, Houten), Lijfstyle in Nieuwegein etc.
- Ga na hoe haalbaar het is om een soortgelijke aanpak in de tien (of negen) gemeenten van Nuchter Verstand tegelijk in te voeren.

Bijlage 1: Plan van aanpak drugsonderzoek, zoals vastgesteld door projectgroep Nuchter Verstand

<i>Van:</i>	Bennita IJtsma
<i>Aan:</i>	Gemeente De Ronde Venen, Stichtse Vecht, Woerden, Oudewater, Montfoort, IJsselstein, Nieuwegein, Lopik, Houten, Vianen
<i>Onderwerp:</i>	Voorstel Plan van Aanpak Drugsproblematiek
<i>Datum:</i>	5 maart 2015
<i>Opgeslagen:</i>	

Aanpak drugsproblematiek

De aanpak van drugsproblematiek is een van de thema's waarop door de gemeenten die samenwerken.

Om gericht een aanpak voor drugspreventie in te kunnen zetten wordt de regionale situatie en de lokale situatie in iedere gemeente in beeld gebracht (problemanalyse uitvoeren).

Vragen die hierbij centraal zullen staan zijn:

- Wat is de omvang van het drugsgebruik binnen de doelgroep van 10 – 18 jaar?
- Wat is de omvang en ernst van de problematiek? Niet alleen in termen van gezondheid maar ook van veiligheid, overlast, schoolverzuim en drugsgebruik
- Wat zijn de specifieke locaties (hotspots) risicosituaties en doelgroepen waarbij de problematiek zich voordoet?

Aan de hand van uitkomsten van deze analyse zal gericht een aanpak op drugspreventie worden ingezet.

Voor het uitvoeren van de probleemanalyse worden maximaal 150 uren begroot door GGDRU. Daarnaast zal voor een periode van 4 maanden een stagiaire (Jorinde Duits) ingezet worden van de Universiteit Utrecht. Jorinde Duits start haar stage op maandag 2 maart.

Voor het uitvoeren van de aanpak drugsproblematiek worden in 2015 200 uren begroot.

Activiteit	Wanneer	Wie
In kaart brengen van de lokale situatie. Hierbij gebruik maken van de lokale regionale en landelijke gegevens. (peilstationonderzoek: jeugd en riskant gedrag 2011, nationaal prevalentie onderzoek middelengebruik 2009, kerncijfers verslavingszorg 2013, het grote uitgaansonderzoek 2013, nationale drug monitor jaarbericht 2013/2014, GGD monitor, PGO JGZ)	23 feb – 26 feb	GGDrU 20 uur Door epidemioloog
Hotspots aanwijzen op basis van het aantal geregistreerde drugsincidenten en het aantal en soort meldingen van burgers.	Maart 2015	GGDrU ism gemeenten 30 uur door PPG-er
Cijfers opvragen politieregistratiesysteem <ul style="list-style-type: none"> - Overlast en leefbaarheid - Drugs / drankoverlast - Overlast jeugd - Overlast overspannen persoon - Buurt- en of relatieproblemen - Verkeersoverlast 	Maart 2015	Jorinde Duits
Opvragen cijfers ambulanceritten tgv drugsgebruik bij de Veiligheidsregio	Maart 2015	Jorinde Duits

Shortlistmethodiek jeugdgroepen opvragen bij politie. (alle regiokorpsen van politie en ook veel gemeenten maken gebruik van de shortlistmethodiek) Problematische jeugdgroepen worden in beeld gebracht m.b.v. een wetenschappelijk vastgestelde vragenlijst	Maart 2015	Jorinde Duits
Cijfers opvragen bij Victas over verslavingsproblematiek	Maart 2015	Jorinde Duits
Veiligheidsstrategie Midden Nederland screenen op relevante tekstdelen	Maart 2015	Jorinde Duits
Belangrijkste risicosituaties en risicodoelgroepen in kaart brengen. Gebruik maken van Grote Uitgaansonderzoek 2013 ter voorbereiding op kwalitatieve interviews.	Maart 2015	Jorinde Duits
Opstellen vragenlijst t.b.v. kwalitatieve interviews (met ondersteuning van Hennie Boeie)	Maart 2015	PPG-ers, Jorinde Duits, epidemioloog
Kwalitatieve interviews <ul style="list-style-type: none"> - Met politie district Utrecht- West en Lekstroom - Met jongerenwerkers (in ieder geval uit Harmelen, Montfoort, Lopik en Mijdrecht) - Met verslavingszorg Victas - Met docenten / conciërges / directeuren VO scholen - Met huisartsen - Horeca ondernemers?? - Ouders?? - Jongeren zelf?? 	Eind maart en april	Jorinde Duits PPG-er
Kwalitatieve interviews invoeren met analysepakket voor kwalitatieve data-analyses (MAXQDA)	Eind april /Mei 2015	Jorinde Duits
Rapport probleemanalyse maken	Mei 2015	Jorinde Duits en PPG-er
Presentatie eerste resultaten tijdens overleg projectgroep Nuchter Verstand	28 mei 2015	Jorinde Duits
Presentatie Regionale Adviescommissie Utrecht West en Lekstroom?		
Aanpak drugsproblematiek inzetten	mei – december 2015	Gemeente i.s.m. GGDrU, Victas en lokale relevante partijen

Onderzoek en Evaluatie

Beleidsvaluatie geeft inzicht in de effecten van het beleid en is van belang voor een volgende beleidscyclus. Daarnaast is evaluatie nodig om tussentijds bij te sturen, om verantwoording af te leggen en om betrokken partijen op de hoogte te houden van de vorderingen.

Evaluatie geeft inzicht in het effect van interventies, het uitvoeringsproces en de context waarin het effect is behaald. Met die kennis kan de effectiviteit en efficiëntie van het beleid worden vergroot.

- Evaluatie gebeurt niet alleen aan het einde van een proces, maar ook tussentijds, zodat tijdig kan worden bijgestuurd. Aan het einde van de projectperiode kan het eindresultaat worden geëvalueerd.
- Met een evaluatie kunnen gemeenteraad en college worden geïnformeerd over de voortgang en de resultaten.
- Evaluatie is een middel om bestuurlijk draagvlak te versterken. De uitkomsten kunnen ook gebruikt worden om burgers en betrokken partijen te informeren.

Om een goede evaluatie te kunnen uitvoeren is het belangrijk om bij het project continu rekening te houden met de evalueerbaarheid:

- De doelstellingen moeten evalueerbaar (SMART) zijn;
- Zowel het proces als afzonderlijke interventies dienen systematisch te worden gevolgd;
- De evaluatie wordt zorgvuldig en tijdig gepland en georganiseerd.

In 2013 is een plan opgesteld voor een proces- en effectevaluatie voor de gehele looptijd van dit project. De activiteiten die hieronder staan beschreven, maken onderdeel uit van de planning van dit evaluatieplan.

In 2015 wordt bijgedragen aan het onderdeel Onderzoek en evaluatie door:

Wat?	Wanneer?	Wie?
Documentenanalyse: zijn reclamebeperkingen voor alcohol onderdeel van structureel gemeentelijk beleid.	Juni 2015	Student begeleid door Cathy en epi 60 uur / 20 uur
Monitoring: op hoeveel scholen is het onderwerp alcohol en drugs een vast thema tijdens de informatie en ouderavonden	September 2015	Cathy stelt vragenlijst op. Deze in netq en naar scholen sturen of via JGZ. Totaal 12 uur
Monitoring: het aantal barvrijwilligers dat een instructie verantwoord alkoholschenken (IVA) heeft gevolgd.	December 2015	Aan het eind van 2015: combineren met ondersteuning sportverenigingen of al uit vragenlijst sport en alcoholbeleid kunnen halen??
Monitoring: het aantal persberichten over Nuchter Verstand, het aantal themabijeenkomsten, debatavonden	2015	Communicatie adviseur / ambtenaar gemeente / GGD
Monitoring: opvragen cijfers verslavingsproblematiek	Maart 2015 (zie plan van aanpak drugs, cijfers alcohol hierin meenemen)	Cathy 8 uur

Bijlage 2: Lijst van sleutelpersonen waarmee interview gehouden is

Politie

Naam	Gemeente
Wietse Hamming, wijkagent	Nieuwegein
Carel Bijlenga, wijkagent	IJsselstein
Mark Küh, Bedrijfsvoeringsspecialist	Houten
Hans de Groot, wijkagent	Woerden
Mark Roemer, wijkagent	Oudewater
Gideon van der Peijl, wijkagent	De Ronde Venen
Job van Bennekom, wijkagent	De Ronde Venen
Marjolein van Dam, wijkagent	Houten
Jan van Lunteren, wijkagent	Vianen

Voortgezet Onderwijs

Naam	Gemeente
Ad van Andel, directeur Houtens VO	Houten
Carola van den Hoogen, Rientjes mavo	Stichtse Vecht
Jolanda Willemsen, zorgcoördinator Niftarlake college	Stichtse Vecht
Gert Achterberg, teamleider onderbouw RSG Brokledede	Stichtse Vecht
Nienke Stolk, teamleider onderbouw RSG Brokledede	Stichtse Vecht

Jongerenwerk of jongerenondersteuning

Naam	Gemeente
Nynke Joustra, Movactor	Nieuwegein
Cees Westerhout, van Houten&co	Houten
Inger van Dijk, Jeugd-Punt Woerden	Woerden
Thijmen Klinkhamer, Tympaan de Baat	De Ronde Venen
Marianne Langkamp, coördinator CJG	De Ronde Venen
Ankie Warning, casusregisseur bij regieteam CMGP	Nieuwegein
Daniël Kolenberg, Jeugd-Punt Vianen	Vianen
Arnoud van Rijnsoever, Jeugd-Punt Oudewater	Oudewater
Annegien Helderma, Jeugdteam gemeente	Montfoort

Coffeeshops

Naam	Gemeente
Verkoopmedewerker, coffeeshop Espresso	De Ronde Venen
Betty Voerman, coffeeshop de Jonkheer	Vianen

Ouders

Naam	Gemeente
Family Factory	Houten

JGZ

Naam	Gemeente
Karin van de Bovenkamp, arts	Stichtse Vecht
Simone Langerak, verpleegkundige	Stichtse Vecht
Maaïke van der Veer, JGZ verpleegkundige GGDrU	Lekstroom - Houten
Manon Woonink, JGZ verpleegkundige GGDrU	Nieuwegein

Horeca

Naam	Gemeente
Mango Goes, eigenaar Mangos café	Houten
Pike Uittenbogaard, eigenaar café Pompier	Woerden
Nico Beekman, eigenaar discotheek de Manebrug	Lopik

Onderwijsbeleid

Naam	Gemeente
Annemarie van Rijsbergen, leerplichtambtenaar	Houten
Willem van Kruijsbergen, beleidsmedewerker onderwijs	Vianen
Sylvia Schop-Kersten, leerplichtambtenaar	IJsselstein

Wijkmanagers

Naam	Gemeente
Marleen Manders	Nieuwegein
Rianne Diepeveen	Nieuwegein

Victas

Naam	Gemeente
Victas	

Jongeren

Naam	Gemeente
Jongeren van Shine jongerengroep	Houten
Jongeren via MOvactor	Nieuwegein

Ambtenaren Handhaving/Openbare Orde en Veiligheid/Bijzondere opsporingsambtenaren

Naam	Gemeente
Luc Hoogstraten, beleidsmedewerker	IJsselstein

Huisartsen

Naam	Gemeente
Erik Asbreuk, huisarts gezondheidscentrum Mondriaan	Nieuwegein

Bijlage 3: Gebruikte literatuur

Bureau Beke (2014). Problematische Jeugdgroepen in Nederland. Omvang en aard in het najaar van 2013. Geraadpleegd op http://www.beke.nl/doc/2014/Prob_jeugdgoep_najaar_2013.pdf.

Bureau Regionale Veiligheidsstrategie Eenheidsstaf Politie Midden-Nederland. (2015). Veiligheidsbeeld van de gemeenten in de Provincie Utrecht. Derde (4 maands) voortgangsrapportage Jaarplan 2014. Periode januari – december 2014. Geraadpleegd op http://www.centrumfietsdiefstal.nl/fileadmin/w/centrumfietsdiefstal_nl/Nieuws/2015/Veiligheid_sbeeld_12-maandsrapp_2014_def.pdf.

Gezondheidsraad (1995). Het voorschrijven van heroïne aan verslaafden aan heroïne. Den Haag: Gezondheidsraad.

Goossens, F.X., Frijns, T., van Hasselt, N.E., & van Laar, M.W. (2013). Het Grote Uitgaansonderzoek 2013. Uitgaanspatronen, middelengebruik en risicogedrag onder uitgaande jongeren en jongvolwassenen. Utrecht: Trimbos-instituut.

Goossens, F.X., & van Hasselt, N.E. (2015). Strategische Verkenning Uitgaansdrugs 2015. Denkrichtingen voor de preventie van (gezondheidsschade door) het gebruik van uitgaansdrugs onder jongeren en jongvolwassenen. Utrecht: Trimbos-instituut.

GGD regio Utrecht. Jaarplan 2015. Uitwerking actieprogramma Nuchter Verstand.

Kenniscentrum Verslaving (2013). Van kwetsbaar naar weerbaar; preventie en zorg voor kwetsbare jongeren en middelengebruik. Kenniscentrum Verslaving.

Kuipers, S.B.M., Stam, H., Ouwehand, A.W., Cruts, G., & Spruit, I.P. (1997). Cannabisgebruik nader beschouwd: Peilstation-resultaten en LADIS-gegevens nader bekeken. Utrecht: Trimbos-instituut.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2010). Aanpak problematische jeugdgroepen. Handreiking voor gemeenten. Geraadpleegd op http://www.wegwijzerjeugdveiligheid.nl/fileadmin/w/wegwijzerjeugdveiligheid_nl/oude-site/doc/overlast/Aanpak_problematische_jeugdgroepen.pdf.

Ministerie van Veiligheid & Justitie (2014). Problematische jeugdgroepen in Nederland.

Politie-eenheid Midden-Nederland (2014). Jaarverslag Eenheid Midden-Nederland 2013. Geraadpleegd op http://www.politie.nl/binaries/content/assets/jaarverslag/jshfg/jaarverslag_2013-eenheid-midden-nederland.pdf.

Rigter, H., van Laar, M., & Rigter, S. (2003). Cannabis: feiten en cijfers 2003: achtergrondstudie Nationale Drugmonitor NDM. Utrecht: Bureau NDM. ISBN 90-76733-16-3.

Rijksoverheid – RIVM: Handreiking De Gezonde Gemeente, onderdeel drugs via <https://www.loketgezondleven.nl/gezonde-gemeente>

Schrijvers, C.T.M., & Schoemaker, C.G. (2008). Spelen met gezondheid. Leefstijl en psychische gezondheid van de Nederlandse jeugd. RIVM-rapport nr. 270232001. Bilthoven: RIVM, 85-107.

Trimbos Instituut. Wat iedereen over drugs zou moeten weten. Folder via internet.

Van de Brink, W. (1999). Verslavingen. In: Jong A de. Handboek psychiatrische epidemiologie. Maarssen: Elsevier/de Tijdstroom, 214-58.

Van Laar, M.W., Cruts, A.A.N., van Ooyen-Houben, M.M.J., Meijer, R.F., Croes, E.A., & Ketelaars, A.P.M. (2012). Nationale Drug Monitor. Jaarbericht 2011. Utrecht: Trimbos-instituut.

Van Laar, M.W., van Ooyen-Houben, M.M.J., Cruts, A.A.N., Meijer, R.F., Croes, E.A., Ketelaars, A.P.M., & van der Pol, P.M. (2014). Nationale Drug Monitor. Jaarbericht 2013/2014. Den Haag: WODC/Utrecht: Trimbos-instituut.

Van Rooij, A.J., Schoenmakers, T.M., & van de Mheen, D. (2011). Nationaal Prevalentie Onderzoek Middelengebruik 2009: De kerncijfers. Rotterdam: Instituut voor Onderzoek naar Leefwijzen en Verslaving.

Verdurmen, J., Monshouwer, K., Van Dorsselaer, S., Lokman, S., Vermeulen-Smit, E., & Vollebergh, W. (2012). Jeugd en Riskant gedrag 2011. Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren. Utrecht: Trimbos-instituut.

Werkbijeenkomst KWR dd. 9 september 2015 over mogelijkheden rioolwateronderzoek op het terrein van drugs in de regio Utrecht.

Wisselink, D.J., Kuijpers, W.G.T., & Mol, A. (2014). Kerncijfers Verslavingszorg 2013: Landelijk Alcohol en Drugs Informatie Systeem (LADIS). Houten: Stichting Informatie Voorziening Zorg (IVZ).

Bijlage 4: Vragenlijst voor interviews

Introductie

Dit interview wordt afgenomen in het kader van het project 'Nuchter Verstand' dat erop gericht is alcohol- en drugsgebruik bij jongeren tegen te gaan en te voorkomen.

Het doel van dit interview is dat we de regionale en lokale situatie rondom drugsgebruik in kaart brengen. Het gaat hier om de omvang en ernst van drugsgebruik, de locaties en situaties waarin drugs worden gebruikt en risicogroepen jongeren die drugs gebruiken. Uiteindelijk wordt op basis van de verkregen informatie een preventieplan opgesteld om drugsgebruik tegen te gaan en te voorkomen. U bent geselecteerd voor dit gesprek omdat uw kennis en/of ervaringen belangrijk zijn voor dit project.

Het interview zal ongeveer een uur duren. Er zijn geen goede of foute antwoorden; ik ben geïnteresseerd in uw persoonlijke ervaring en visie. Het hele gesprek wil ik graag opnemen op een voicerecorder, ik kan dan later het gesprek uittypen en analyseren. Alles wat u mij vertelt is vertrouwelijke informatie en wordt dan ook vertrouwelijk behandeld. Alle opnames en aantekeningen die ik maak, enkel voor onderzoeksdoeleinden gebruikt. Gaat u akkoord met het opnemen van dit gesprek?

Als u tijdens het gesprek iets niet duidelijk is, geeft u dat dan vooral aan.
Heeft u nog vragen?

Alvorens we beginnen wil ik u vragen dit formulier met achtergrondinformatie en de toestemmingsverklaring in te vullen.

Doel onderzoek

Advies en aanbeveling maken voor een aanpak voor drugspreventie tegen het drugsgebruik onder jongeren van 10-24 jaar in de 9 gemeenten van Nuchter Verstand.

Hoofdvragen

1. Wat is de aard van de problematiek van drugsgebruik onder jongeren van 10-24 jaar in de 9 gemeenten van Nuchter Verstand?
2. Hoe kunnen gemeenten hier op lokaal en regionaal gebied preventief tegen optreden?

Subvragen

1. Wat is de omvang van het drugsgebruik onder jongeren van 10-24 jaar in de 9 gemeenten van Nuchter Verstand?
2. Welke jongeren van 10-24 jaar gebruiken drugs in de 9 gemeenten van Nuchter Verstand?
3. Wat zijn specifieke hotspots voor drugsgebruik onder jongeren van 10-24 jaar in de 9 gemeenten van Nuchter Verstand?
4. Wat is de ernst van de problematiek van drugsgebruik onder jongeren van 10-24 jaar in de 9 gemeenten van Nuchter Verstand?
5. Wat is de kern waar gemeenten hun aanpak voor drugspreventie op in moet zetten om drugsgebruik onder jongeren van 10-24 jaar in de 9 gemeenten van Nuchter Verstand te voorkomen?

Politie

Achtergrondinformatie

1. Op welke manier komt u in aanraking met jongeren die drugs gebruiken?
2. Wat zijn uw werkzaamheden als het gaat om drugsgebruikende jongeren?

Vragen

3. Waar ligt u wakker van/wat houdt u bezig op het gebied van drugsgebruik onder jongeren?
4. Hoe signaleert u drugsgebruik onder jongeren?
5. Wat doet u daar vervolgens mee?
6. Wat voor veranderingen ziet u bij drugsgebruik onder jongeren? (aantal jongeren/soort jongeren/soort middel/locatie van gebruik)
7. Wat is hier in het verleden gedaan qua preventie/handhaving van drugs?
8. Wat werkte toen wel/niet? Waarom?
9. In hoeverre is er draagvlak voor de aanpak van drugsproblematiek in deze gemeente?
10. Wat gebeurt momenteel op het gebied van preventie/handhaving van drugs?
11. Wat werkt wel/niet? Waarom?
12. In hoeverre wordt er *concreet* gestuurd op drugsaanpak?
13. Wat vindt u van uw rol in de preventie/handhaving van drugs?
14. In hoeverre wordt samengewerkt met andere partijen? (school/horeca/gemeente)
15. Wat voor rol spelen andere partijen volgens u in het drugsgebruik van jongeren? (scholen/ouders/horeca)
16. Wat voor kansen ziet u qua drugsbeleid?
17. Voor wie zou dat wel en niet werken? Waarom?
18. Welke doelgroepen drugsgebruikers onderscheidt u? (geslacht/leeftijd/afkomst/opleiding/vrienden/thuissituatie)
19. Dit project is gericht op jongeren van 10-18, vindt u dat het verhoogd moet worden naar jongeren van 10-24?
20. Welke drugs worden gebruikt?
21. Hoeveel drugs worden gebruikt?
22. Op welke locaties ziet u drugsgebruik? Waarom denkt u dat daar gebruikt wordt?
23. In welke situaties ziet u drugsgebruik? Waarom denkt u dat in die situaties gebruikt wordt?
24. Hoe komen jongeren volgens u aan drugs?
25. In hoeverre vindt u dat elke doelgroep en/of locatie een andere aanpak vereist?

Jongeren verschillen qua drugsgebruik; de ene begint er nooit aan, de ander doet het slechts 1x, weer anderen raken verslaafd

26. Waar zit dat verschil in denkt u? (intrinsiek/extrinsiek/beschikbaarheid/soort middel)

Als u zich een drugsgebruikende jongere voorstelt;

27. Wat voor gevolgen denkt u dat het drugsgebruik van de jongere zal hebben? (omgeving/jongere zelf/korte termijn/lange termijn)

Niet alle jongeren krijgen te maken met die gevolgen;

28. Welke jongeren wel/niet? Waarom?

Nu hebben we al meerdere dingen over drugsgebruikende jongeren besproken;

29. In hoeverre is dit nu specifiek voor deze regio?
30. Heeft u verder nog toevoegingen die van belang kunnen zijn voor dit project?
31. Wie denkt u dat wij verder nog zouden moeten interviewen om informatie over dit onderwerp te verkrijgen?

Hulpverleners

Achtergrondinformatie

1. Op welke manier komt u in aanraking met jongeren die drugs gebruiken?
2. Wat zijn uw werkzaamheden als het gaat om drugsgebruikende jongeren?

Vragen

3. Waar ligt u wakker van/wat houdt u bezig op het gebied van drugsgebruik onder jongeren?
4. Hoe signaleert u drugsgebruik onder jongeren?
5. Wat doet u daar vervolgens mee?
6. Wat voor veranderingen ziet u bij drugsgebruik onder jongeren? (aantal jongeren/soort jongeren/soort middel/locatie van gebruik)
7. Wat is hier in het verleden gedaan qua preventie/handhaving van drugs?
8. Wat werkte toen wel/niet? Waarom?
9. In hoeverre is er draagvlak voor de aanpak van drugsproblematiek in deze gemeente?
10. Wat gebeurt momenteel op het gebied van preventie/handhaving van drugs?
11. Wat werkt wel/niet? Waarom?
12. Wat vindt u van uw rol in de preventie/handhaving van drugs?
13. In hoeverre wordt samengewerkt met andere partijen? (politie/horeca/ouders/gemeente)
14. Wat voor rol spelen andere partijen volgens u in het drugsgebruik van jongeren? (scholen/ouders/horeca)
15. Wat voor kansen ziet u qua drugsbeleid?
16. Voor wie zou dat wel en niet werken? Waarom?
17. Welke doelgroepen drugsgebruikers onderscheidt u? (geslacht/leeftijd/afkomst/opleiding/vrienden/thuissituatie)
18. Dit project is gericht op jongeren van 10-18, vindt u dat het verhoogd moet worden naar jongeren van 10-24?
19. Welke drugs worden gebruikt?
20. Hoeveel drugs worden gebruikt?
21. Op welke locaties ziet u drugsgebruik? Waarom denkt u dat daar gebruikt wordt?
22. In welke situaties ziet u drugsgebruik? Waarom denkt u dat in die situaties gebruikt wordt?
23. Hoe komen jongeren volgens u aan drugs?
24. In hoeverre vindt u dat elke doelgroep en/of locatie een andere aanpak vereist?

Jongeren verschillen qua drugsgebruik; de ene begint er nooit aan, de ander doet het slechts 1x, weer anderen raken verslaafd

25. Waar zit dat verschil in denkt u? (intrinsiek/extrinsiek/beschikbaarheid/soort middel)

Als u zich een drugsgebruikende jongere voorstelt;

26. Wat voor gevolgen denkt u dat het drugsgebruik van de jongere zal hebben? (omgeving/jongere zelf/korte termijn/lange termijn)

Niet alle jongeren krijgen te maken met die gevolgen;

27. Welke jongeren volgens u wel/niet? Waarom?

Nu hebben we al meerdere dingen over drugsgebruikende jongeren besproken;

28. In hoeverre is dit nu specifiek voor deze regio?
29. Heeft u verder nog toevoegingen die van belang kunnen zijn voor dit project?
30. Wie denkt u dat wij verder nog zouden moeten interviewen om informatie over dit onderwerp te verkrijgen?

Docenten

Achtergrondinformatie

1. Op welke manier komt u in aanraking met jongeren die drugs gebruiken?
2. Wat zijn uw werkzaamheden als het gaat om drugsgebruikende jongeren?

Vragen

3. Waar ligt u wakker van op het gebied van drugsgebruik onder jongeren?
4. Hoe signaleert u drugsgebruik onder jongeren?
5. Wat doet u daar vervolgens mee?
6. Wat voor veranderingen ziet u bij drugsgebruik onder jongeren? (aantal jongeren/soort jongeren/soort middel/locatie van gebruik)
7. Wat is hier in het verleden gedaan qua preventie/handhaving van drugs?
8. Wat werkte toen wel/niet? Waarom?
9. In hoeverre is er draagvlak voor de aanpak van drugsproblematiek op deze school?
10. Wat gebeurt momenteel op het gebied van preventie/handhaving van drugs?
11. Wat werkt wel/niet? Waarom?
12. In hoeverre wordt er *concreet* gestuurd op drugsaanpak?
13. Wat vindt u van uw rol in de preventie/handhaving van drugs?
14. In hoeverre wordt samengewerkt met andere partijen? (horeca/ouders/gemeente)
15. Wat voor rol spelen andere partijen volgens u in het drugsgebruik van jongeren? (scholen/ouders/horeca)
16. Wat voor kansen ziet u qua drugsbeleid?
17. Voor wie zou dat wel en niet werken? Waarom?
18. Welke doelgroepen drugsgebruikers onderscheidt u? (geslacht/leeftijd/afkomst/opleiding/vrienden/thuissituatie)
19. Dit project is gericht op jongeren van 10-18, vindt u dat het verhoogd moet worden naar jongeren van 10-24?
20. Welke drugs worden gebruikt?
21. Hoeveel drugs worden gebruikt?
22. Op welke locaties ziet u drugsgebruik? Waarom denkt u dat daar gebruikt wordt?
23. In welke situaties ziet u drugsgebruik? Waarom denkt u dat in die situaties gebruikt wordt?
24. Hoe komen jongeren volgens u aan drugs?
25. In hoeverre vindt u dat elke doelgroep en/of locatie een andere aanpak vereist?

Jongeren verschillen qua drugsgebruik; de ene begint er nooit aan, de ander doet het slechts 1x, weer anderen raken verslaafd,

26. Waar zit dat verschil in denkt u? (intrinsiek/extrinsiek/beschikbaarheid/soort middel)

Als u zich een drugsgebruikende jongere voorstelt;

27. Wat voor gevolgen denkt u dat het drugsgebruik van de jongere zal hebben? (hier mag wat school-specifieker worden doorgevraagd; schoolverzuim/omgeving/jongere zelf/korte termijn/lange termijn)

Niet alle jongeren krijgen te maken met die gevolgen;

28. Welke jongeren wel/niet? Waarom?

Nu hebben we al meerdere dingen over drugsgebruikende jongeren besproken;

29. In hoeverre is dit nu specifiek voor deze regio?
30. Heeft u verder nog toevoegingen die van belang kunnen zijn voor dit project?
31. Wie denkt u dat wij verder nog zouden moeten interviewen om informatie over dit onderwerp te verkrijgen?

Horecapersoneel

Achtergrondinformatie

1. Op welke manier komt u in aanraking met jongeren die drugs gebruiken?
2. Wat zijn uw werkzaamheden als het gaat om drugsgebruikende jongeren?

Vragen

3. Waar ligt u wakker van/wat houdt u bezig op het gebied van drugsgebruik onder jongeren?
4. Hoe signaleert u drugsgebruik onder jongeren?
5. Wat doet u daar vervolgens mee?
6. Wat voor veranderingen ziet u bij drugsgebruik onder jongeren? (aantal jongeren/soort jongeren/soort middel/locatie van gebruik)
7. Wat is hier in het verleden gedaan qua preventie/handhaving van drugs?
8. Wat werkte toen wel/niet? Waarom?
9. In hoeverre is hier draagvlak voor de aanpak van drugsproblematiek?
10. Wat gebeurt momenteel op het gebied van preventie/handhaving van drugs?
11. Wat werkt wel/niet? Waarom?
12. In hoeverre wordt er *concreet* gestuurd op drugsaanpak?
13. Wat vindt u van uw rol in de preventie/handhaving van drugs?
14. In hoeverre wordt samengewerkt met andere partijen? (scholen/politie/ouders/gemeente)
15. Wat voor rol spelen andere partijen volgens u in het drugsgebruik van jongeren? (scholen/ouders)
16. Wat voor kansen ziet u qua drugsbeleid?
17. Voor wie zou dat wel en niet werken? Waarom?
18. Welke doelgroepen drugsgebruikers onderscheidt u? (geslacht/leeftijd/afkomst/opleiding/vrienden/thuissituatie)
19. Dit project is gericht op jongeren van 10-18, vindt u dat het verhoogd moet worden naar jongeren van 10-24?
20. Welke drugs worden gebruikt?
21. Hoeveel drugs worden gebruikt?
22. Op welke locaties ziet u drugsgebruik? Waarom denkt u dat daar gebruikt wordt?
23. In welke situaties ziet u drugsgebruik? Waarom denkt u dat in die situaties gebruikt wordt?
24. Hoe komen jongeren volgens u aan drugs?
25. In hoeverre vindt u dat elke doelgroep en/of locatie een andere aanpak vereist?

Jongeren verschillen qua drugsgebruik; de ene begint er nooit aan, de ander doet het slechts 1x, weer anderen raken verslaafd

26. Waar zit dat verschil in denkt u? (intrinsiek/extrinsiek/beschikbaarheid/soort middel)

Als u zich een drugsgebruikende jongere voorstelt;

27. Wat voor gevolgen denkt u dat het drugsgebruik van de jongere zal hebben? (omgeving/jongere zelf/korte termijn/lange termijn)

Niet alle jongeren krijgen te maken met die gevolgen;

28. Welke jongeren wel/niet? Waarom?

Nu hebben we al meerdere dingen over drugsgebruikende jongeren besproken;

29. In hoeverre is dit nu specifiek voor deze regio?
30. Heeft u verder nog toevoegingen die van belang kunnen zijn voor dit project?
31. Wie denkt u dat wij verder nog zouden moeten interviewen om informatie over dit onderwerp te verkrijgen?

Ouders

Vragen

1. Waar ligt u wakker van/wat houdt u bezig op het gebied van drugsgebruik onder jongeren?
2. Op welke manier krijgt u te maken met/weet van drugsgebruik onder jongeren?

3. Wat doet u daar vervolgens mee?
4. Wat voor veranderingen heeft u opgemerkt als het gaat om drugsgebruik onder jongeren? (aantal jongeren/soort jongeren/soort middel/locatie van gebruik)
5. Wat is er in deze regio in het verleden gedaan qua preventie/handhaving van drugs?
6. Wat werkte toen wel/niet? Waarom?
7. In hoeverre is er draagvlak voor de aanpak van drugsproblematiek in deze regio?
8. Wat gebeurt momenteel op het gebied van preventie/handhaving van drugs?
9. Wat werkt wel/niet? Waarom?
10. Wat vindt u van de huidige preventie/handhaving van drugs?
11. Wat doet u om drugsgebruik onder jongeren/uw kinderen tegen te gaan?
12. Wat voor rol spelen andere partijen volgens u in het drugsgebruik van jongeren? (scholen/horeca)
13. Wat is volgens u een goed en haalbaar drugsbeleid?
14. Voor wie zou dat wel en niet werken? Waarom?
15. Welke groepen drugsgebruikers onderscheidt u? (geslacht/leeftijd/afkomst/opleiding/vrienden/thuissituatie)
16. Dit project is gericht op jongeren van 10-18, vindt u dat het verhoogd moet worden naar jongeren van 10-24?
17. Welke drugs worden gebruikt?
18. Hoeveel drugs worden gebruikt?
19. Op welke locaties komt drugsgebruik voor dat u weet? Waarom denkt u dat daar gebruikt wordt?
20. In welke situaties komt drugsgebruik voor dat u weet? Waarom denkt u dat in die situaties gebruikt wordt?
21. Hoe komen jongeren volgens u aan drugs?
22. In hoeverre vindt u dat elke doelgroep en/of locatie een andere aanpak vereist?

Jongeren verschillen qua drugsgebruik; de ene begint er nooit aan, de ander doet het slechts 1x, weer anderen raken verslaafd

23. Waar zit dat verschil in denkt u? (intrinsiek/extrinsiek/beschikbaarheid/soort middel)

Als u zich een drugsgebruikende jongere voorstelt;

24. Wat voor gevolgen denkt u dat het drugsgebruik van de jongere zal hebben? (omgeving/jongere zelf/korte termijn/lange termijn)

Niet alle jongeren krijgen te maken met die gevolgen;

25. Welke jongeren wel/niet? Waarom?

Nu hebben we al meerdere dingen over drugsgebruikende jongeren besproken;

26. In hoeverre is dit nu specifiek voor deze regio denkt u?
27. Heeft u verder nog toevoegingen die van belang kunnen zijn voor dit project?
28. Wie denkt u dat wij verder nog zouden moeten interviewen om informatie over dit onderwerp te verkrijgen?

Jongeren

Achtergrondinformatie

1. Wat houdt jou bezig/waar denk je wel eens over na als het om drugsgebruik gaat?
2. Op welke manier kom je in aanraking met jongeren die drugs gebruiken?
3. Wat doe je daar vervolgens mee?
4. Wat is er volgens jou veranderd als je kijkt naar drugsgebruik onder jongeren? (aantal jongeren/soort jongeren/soort middel/locatie van gebruik)
5. Wat voor dingen heb je wel eens gezien die gedaan werden om drugsgebruik tegen te gaan?
6. Wat werkte daaraan en wat niet? Waarom denk je?
7. In hoeverre denk je dat mensen in deze omgeving mee willen werken aan het tegengaan van drugsgebruik?
8. Wat voor dingen zie je momenteel die worden gedaan om drugsgebruik tegen te gaan?
9. Wat werkte daaraan en wat niet? Waarom denk je?
10. Wat doe jij om drugsgebruik tegen te gaan?

11. Doe je wel eens iets samen met anderen om drugsgebruik tegen te gaan? (scholen/horeca/ouders/gemeente)
12. Wat voor rol spelen anderen volgens jou bij het drugsgebruik van jongeren? (scholen/ouders/horeca)
13. Wat denk je dat een goede manier is om drugsgebruik tegen te gaan?
14. Voor wie zou dat wel en niet werken? Waarom?
15. Welke groepen drugsgebruikers zie jij allemaal? (geslacht/leeftijd/afkomst/opleiding/vrienden/thuissituatie)
16. Dit project is gericht op jongeren van 10-18, vind je dat het verhoogd moet worden naar jongeren van 10-24?
17. Welke drugs worden gebruikt?
18. Hoeveel drugs worden gebruikt?
19. Op welke locaties zie jij drugsgebruik? Waarom denk je dat daar gebruikt wordt?
20. In welke situaties zie jij drugsgebruik? Waarom denk je dat in die situaties gebruikt wordt?
21. Hoe komen jongeren volgens jou aan drugs?
22. In hoeverre vind jij dat voor iedereen een andere manier moet worden gebruikt om drugsgebruik tegen te gaan?

Jongeren verschillen qua drugsgebruik; de ene begint er nooit aan, de ander doet het maar 1x, weer anderen raken verslaafd

23. Waar zit dat verschil in denk je? (intrinsiek/extrinsiek/beschikbaarheid/soort middel)

Als jij je een drugsgebruikende jongere voorstelt;

24. Wat voor gevolgen denk je dat het drugsgebruik van de jongere zal hebben? (omgeving/jongere zelf/korte termijn/lange termijn)

Niet alle jongeren krijgen te maken met die gevolgen;

25. Welke jongeren wel/niet? Waarom?

Nu hebben we al meerdere dingen over drugsgebruikende jongeren besproken;

26. In hoeverre denk je dat dat alleen in deze regio gebeurt?
27. Heb je verder nog toevoegingen die van belang kunnen zijn voor dit project?
28. Wie denk je dat wij verder nog zouden moeten interviewen om informatie over dit onderwerp te verkrijgen?

Bijlage 5: Cijfers drugsgebruik, regionaal en landelijk en lokaal

Cannabisgebruik onder 13-17 jarigen in 2012, per gemeente

<i>Gemeente</i>	<i>Ooit gebruiker</i>	<i>Actueel gebruiker</i>
Gemeente Stichtse Vecht	12%	6%
Gemeente Houten	12%	5%
Gemeente Nieuwegein	12%	4%
Gemeente De Ronde Venen	10%	4%
Gemeente IJsselstein	8%	5%
Gemeente Vianen	7%	4%
Gemeente Woerden	7%	3%
Gemeente Oudewater	6%	3%
Gemeente Montfoort	6%	1%
Gemeente Lopik	5%	0%
Regio Lekstroom	10%	4%
Regio Utrecht West	10%	4%
Regio Midden-Nederland	10%	5%

Cannabisgebruik onder 19-24 jarigen in 2012

<i>Gemeenten samen</i>	<i>Ooit gebruiker</i>	<i>Actueel gebruiker</i>
Houten, Lopik en Vianen	31%	9%
Montfoort, Oudewater, De Ronde Venen en Stichtse Vecht	38%	7%

Harddrugsgebruik onder 13-17 jarigen in 2012, per gemeente

<i>Gemeente</i>	<i>Ooit gebruik</i>
Gemeente Houten	3%
Gemeente Nieuwegein	3%
Gemeende De Ronde Venen	2%
Gemeente Oudewater	2%
Gemeente Stichtse Vecht	2%
Gemeente IJsselstein	2%
Gemeente Vianen	2%
Gemeente Lopik	1%
Gemeente Woerden	1%
Gemeente Montfoort	0%
Regio Lekstroom	3%
Regio Utrecht-West	2%
Regio Midden-Nederland	2%

Harddrugsgebruik onder 19-24 jarigen in 2012⁶

<i>Gemeenten samen</i>	<i>Ooit gebruiker</i>	<i>Actueel gebruiker</i>
Houten, Lopik en Vianen	8%	0,4%
Montfoort, Oudewater, De Ronde Venen en Stichtse Vecht	12%	3%

Recent (laatste jaar) gebruik in regio Midden onder uitgaanders van 15-35 jaar in % (Goossens et al., 2013)

<i>Cannabis</i>	<i>XTC</i>	<i>Speed</i>	<i>Cocaïne</i>	<i>GHB</i>	<i>Ketamine</i>	<i>Paddo's</i>	<i>LSD</i>	<i>LG</i>
50,6	56,5	28,2	23,6	8,6	10,3	11,9	4,2	24,4

Actueel (laatste maand) gebruik in de regio Midden onder uitgaanders van 15-35 jaar in % (Goossens et al., 2013).

<i>Cannabis</i>	<i>XTC</i>	<i>Speed</i>	<i>Cocaïne</i>	<i>GHB</i>	<i>Ketamine</i>	<i>Paddo's</i>	<i>LSD</i>	<i>LG</i>
33,8	33,0	15,9	10,1	2,4	4,8	2,6	0,8	5,8

Prevalenties recent (laatste jaar) drugsgebruik van frequente uitgaanders en hun leeftijdsgenoten in de algemene bevolking (Goossens et al., 2013)

	<i>Cannabis</i>	<i>XTC</i>	<i>Speed</i>	<i>Cocaïne</i>	<i>GHB</i>
Uitgaanders 15-35 jaar	52%	60,6%	33,4%	27,1%	11,9%
Algemene bevolking 15-34/35 jaar	13,7%	3,1%	...	2,4%	...

⁶ In deze tabel zijn alleen de gegevens opgenomen van gemeenten die er bij de volwassenenmonitor van de GGDrU in 2012 gekozen hebben voor een extra module 'alcohol en drugs'.

Bijlage 6: Overzicht meldingen van jongerenoverlast per gemeente 2012–2014

Meldingen van jongerenoverlast, Utrecht-West

Montfoort

2012	34
2013	20
2014	25

Ontwikkeling tov 2013, gemeente	+25%
Ontwikkeling tov 2013, Midden-NL	+9%

Ontwikkeling jan t/m april 2014 tov 2013	-36%
Ontwikkeling mei t/m aug 2014 tov 2013	+225%
Ontwikkeling sep t/m dec 2014 tov 2013	0%

De Ronde Venen

2012	203
2013	171
2014	215

Ontwikkeling tov 2013, gemeente	+26%
Ontwikkeling tov 2013, Midden-NL	+9%

Ontwikkeling jan t/m april 2014 tov 2013	-13%
Ontwikkeling mei t/m aug 2014 tov 2013	+20%
Ontwikkeling sep t/m dec 2014 tov 2013	+114%

Oudewater

2012	31
2013	20
2014	22

Ontwikkeling tov 2013, gemeente	+10%
Ontwikkeling tov 2013, Midden-NL	+9%

Ontwikkeling jan t/m april 2014 tov 2013	+22%
Ontwikkeling mei t/m aug 2014 tov 2013	-40%
Ontwikkeling sep t/m dec 2014 tov 2013	+33%

Stichtse Vecht

2012	382
2013	395
2014	400

Ontwikkeling tov 2013, gemeente	+1%
Ontwikkeling tov 2013, Midden-NL	+9%

Ontwikkeling jan t/m april 2014 tov 2013	+37%
Ontwikkeling mei t/m aug 2014 tov 2013	-7%
Ontwikkeling sep t/m dec 2014 tov 2013	-13%

Woerden

2012	217
2013	189
2014	253

Ontwikkeling tov 2013, gemeente	+34%
Ontwikkeling tov 2013, Midden-NL	+9%

Ontwikkeling jan t/m april 2014 tov 2013	+32%
Ontwikkeling mei t/m aug 2014 tov 2013	+33%

Ontwikkeling sep t/m dec 2014 tov 2013 +36%

Meldingen van jongerenoverlast, Lekstroom

Houten

2012	245
2013	250
2014	257

Ontwikkeling tov 2013, gemeente	+3%
Ontwikkeling tov 2013, Midden-NL	+9%

Ontwikkeling jan t/m april 2014 tov 2013	+20%
Ontwikkeling mei t/m aug 2014 tov 2013	-9%
Ontwikkeling sep t/m dec 2014 tov 2013	+6%

IJsselstein

2012	216
2013	180
2014	246

Ontwikkeling tov 2013, gemeente	+37%
Ontwikkeling tov 2013, Midden-NL	+9%

Ontwikkeling jan t/m april 2014 tov 2013	+74%
Ontwikkeling mei t/m aug 2014 tov 2013	+35%
Ontwikkeling sep t/m dec 2014 tov 2013	+6%

Lopik

2012	23
2013	26
2014	45

Ontwikkeling tov 2013, gemeente	+73%
Ontwikkeling tov 2013, Midden-NL	+9%

Ontwikkeling jan t/m april 2014 tov 2013	+167%
Ontwikkeling mei t/m aug 2014 tov 2013	0%
Ontwikkeling sep t/m dec 2014 tov 2013	+129%

Nieuwegein

2012	518
2013	460
2014	388

Ontwikkeling tov 2013, gemeente	-16%
Ontwikkeling tov 2013, Midden-NL	+9%

Ontwikkeling jan t/m april 2014 tov 2013	+5%
Ontwikkeling mei t/m aug 2014 tov 2013	-20%
Ontwikkeling sep t/m dec 2014 tov 2013	-31%

Vianen

2012	8
2013	19
2014	15

Ontwikkeling tov 2013, gemeente	-21%
Ontwikkeling tov 2013, Midden-NL	-3%

Ontwikkeling jan t/m april 2014 tov 2013	+120%
Ontwikkeling mei t/m aug 2014 tov 2013	-63%
Ontwikkeling sep t/m dec 2014 tov 2013	-83%

Overzicht meldingen jongerenoverlast gemeenten, 2013

	jan-apr	mei-aug	sep-dec	jan-dec
<u>Utrecht-West</u>				
Montfoort	11	4	5	20
De Ronde Venen	72	64	35	171
Oudewater	9	5	6	20
Stichtse Vecht	93	172	130	395
Woerden	47	81	61	189
<u>Lekstroom</u>				
Houten	71	117	62	250
IJsselstein	43	88	49	180
Lopik	6	13	7	26
Nieuwegein	145	171	144	460
Vianen	48	52	33	133
Midden-NL	2869	4630	3032	10531
Provincie Utrecht	2019	3388	2163	7570

Overzicht meldingen jongerenoverlast gemeenten, 2014

	jan-apr	mei-aug	sep-dec	jan-dec	ontw. t.o.v. 2013
<u>Utrecht-West</u>					
Montfoort	7	13	5	25	+25%
De Ronde Venen	63	77	75	215	+26%
Oudewater	11	3	8	22	+10%
Stichtse Vecht	127	160	113	400	+1%
Woerden	62	108	83	253	+34%
<u>Lekstroom</u>					
Houten	85	106	66	257	+3%
IJsselstein	75	119	52	246	+37%
Lopik	16	13	16	45	+73%
Nieuwegein	152	137	99	388	-16%
Vianen	60	64	65	189	+42%
Midden-NL	3391	4652	3450	11493	+9%
Provincie Utrecht	2397	3394	2472	8263	+9%

Verdeling hinderlijke jeugdgroepen, overlastgevende jeugdgroepen, overlastgevende jeugdgroepen waarvan straatbendes, criminele jeugdgroepen en criminele jeugdgroepen waarvan straatbendes, in Midden Nederland in 2014.

	Hinderlijk	Overlast	Overlast straatbende	Crimineel	Crimineel straatbende
<u>Utrecht-West</u>					
De Ronde Venen	0	0	0	0	0
Oudewater	1	0	0	0	0
Montfoort	1	0	0	0	0
Woerden	1	1	0	0	0
Stichtse Vecht	1	1	0	0	0
<u>Lekstroom</u>					
Houten	1	0	0	0	0
Nieuwegein	2	0	0	1	0
Vianen	1	0	0	0	0
IJsselstein	0	0	0	1	0
Lopik	1	0	0	0	0

Bijlage 7: Overzicht ambulanceritten drugsgelateerd RAVU 2013–2015

Onderstaande gegevens zijn tot stand gekomen door het scannen van de zorgdossiers van de Regionale Ambulance Voorziening Utrecht (RAVU) op de volgende termen;

Drug, gedrogeerd, drogeren, XTC, extacy, GHB, cocaïne, coke, heroïne, joint, blow, wiet, cannabis, amfetamine, speed, ketamine, lsd, methadon, hasj, THC, marihuana.

In de daaruit voortkomende dossiers is vervolgens gekeken of het logisch was dat het dossier naar voren kwam en zijn de dubbele ambulanceritten (2 ritten naar 1 bestemming) per dossier eruit gehaald.

In totaal is er voor 30 gemeenten 1509 keer in 26 maanden uitgerukt voor drugs gerelateerde incidenten. 284 (= 18,82%) van deze ambulanceritten gingen naar de gemeenten waar Nuchter Verstand op gericht is.

Gegevens ambulanceritten 2013

Gemeente	N ritten	N man	N vrouw leeft.	Min leeft.	Max leeft.	M leeft.
De Ronde Venen	14	12	2	15	34	25,1
Stichtse Vecht	16	13	3	18	55	35,9
Montfoort	4	4	0	16	36	21,8
Woerden	14	12	2	15	40	27,6
Oudewater	3	2	1	19	44	29,3
Houten	21	15	6	18	42	32,9
IJsselstein	8	7	1	17	47	27,8
Lopik	3	3	0	19	46	29,7
Nieuwegein	29	20	9	16	73	33,9
Vianen	5	3	2	17	30	22,2

Gegevens ambulanceritten 2014

Gemeente	N ritten Ritten	N man man	N vrouw vrouw	Min leeft.	Max leeft.	M leeft.
De Ronde Venen	14	8	6	15	74	33,1
Stichtse Vecht	28	21	7	16	49	31,4
Montfoort	5	4	1	20	52	31,4
Woerden	28	20	8	17	66	34,7
Oudewater	2	2	0	17	23	20
Houten	23	16	7	14	57	29,5
IJsselstein	15	10	5	19	50	30,3
Lopik	6	5	1	19	40	26,5
Nieuwegein	20	13	7	16	62	30,7
Vianen	2	2	0	23	32	27,5

Gegevens ambulanceritten 2015 (1 januari t/m 28 februari)

Gemeente	N ritten Ritten	N man man	N vrouw vrouw	Min leeft.	Max leeft.	M leeft.
De Ronde Venen	2	2	0	18	43	30,5
Stichtse Vecht	5	4	1	21	54	35,8
Montfoort
Woerden	5	5	0	28	43	32,8
Oudewater
Houten	6	1	5	18	57	30,2
IJsselstein	1	0	1	25	25	25
Lopik
Nieuwegein	3	3	0	17	30	22
Vianen	2	2	0	20	23	21,5

Gegevens van de 284 ritten naar de gemeenten van Nuchter Verstand

Aantal ritten Utrecht-West	140
Aantal ritten Lekstroom	144
Jongste patiënt	14 (man)
Oudste patiënt	74 (man)
Aantal ritten voor mannen	209
Aantal ritten voor vrouwen	75
Meeste ambulanceritten	Nieuwegein (52) Houten (50) Stichtse Vecht (49) Woerden (47) De Ronde Venen (30) IJsselstein (24)
Minste ambulanceritten	Monfoort en Lopik (9) Oudewater (5)
Gem. leeftijd vrouwen 2013	30,7
Gem. leeftijd vrouwen 2014	30,8
Gem. leeftijd vrouwen jan & feb 2015	34
Gem. leeftijd vrouwen 2013-2015	31,1
Gem. leeftijd mannen 2013	30,6
Gem. leeftijd mannen 2014	31,5
Gem. leeftijd mannen jan & feb 2015	28,3
Gem. leeftijd mannen 2013-2015	30,8
Meest voorkomende leeftijden	30 (17x) 33 (14x) 25 (12x) 21 (12x) 34 (11x) 31 (11x) 27 (11x) 23 (11x) 22 (11x) 19 (11x) 18 (11x) 17 (10x)

Bijlage 8: De resultaten van het onderzoek

Deze bijlage bevat de resultaten van het onderzoek dat is uitgevoerd, gebruikmakend van verschillende bronnen: de interviews met stakeholders, de enquête inzake lokale hotspots⁷ en een kort onderzoekje naar prioritering voor jongeren en drugs in lokale nota's gezondheidsbeleid en in collegeprogramma's.

De bijlage is als volgt opgebouwd: onderzoeksresultaten die overeenkomen voor alle onderzochte gemeenten zijn weergegeven. Waar resultaten op individueel gemeenteniveau afwijken, is dat apart opgenomen. Verder is waar nodig een link gelegd met de landelijke onderzoeksresultaten uit hoofdstuk 4 van het rapport en zijn relevante citaten van sleutelpersonen toegevoegd.

Achtereenvolgens komen de volgende onderwerpen aan de orde:

8.1.	Persoonlijke- en omgevingsfactoren	43
8.2.	Soorten drugs	47
8.3.	Frequentie van gebruik	48
8.4.	Gevolgen van gebruik	49
8.5.	Overlast en hotspots	51
8.6.	Omgevingsfactoren die van invloed zijn.....	52
8.7.	Aanpak uit het verleden en huidige aanpak.....	54
8.8.	Draagvlak voor een aanpak op jongeren en drugs.....	58
8.9.	Problematiek wel of niet specifiek voor de gemeente.....	61
8.10.	Visie op mogelijkheden om drugs uit te bannen.....	62
8.11.	Aanbevelingen van sleutelpersonen: wat wel doen.....	63
8.12.	Aanbevelingen van sleutelpersonen: wat niet doen	66
8.13.	Knelpunten bij aanpak op jongeren en drugs.....	67
8.14.	Lokale samenwerkingsketens	69
8.15.	Leeftijdsverandering voor doelgroep project Nuchter Verstand	70

8.1. Persoonlijke- en sociale omgevingsfactoren

Geslacht

Op één uitzondering na hebben alle ondervraagden aangegeven dat jongens sterk oververtegenwoordigd zijn als het om drugsgebruik (in dit geval cannabisgebruik) gaat. Dat komt overeen met onderzoek dat het voornamelijk jongens zijn die zich in hanggroepen ophouden. Meisjes worden daar wel gesignaleerd maar in veel mindere mate.

Uitzondering: een informant uit Woerden gaf aan dat tijdens een grootschalig drugsonderzoek voornamelijk meisjes als gebruikers/dealers naar voren kwamen.

'Ik weet het wel van meiden die dan bij de politie bekend zijn, die het heel aantrekkelijk vinden zich aan te sluiten bij zo'n groepje jongens, die allerlei spannende dingen doen'.

De uitkomsten in onze regio komen daarmee overeen met de landelijke gegevens.

Leeftijden en gebruik

De sleutelpersonen geven aan onderscheid te zien in het soort gebruik als het om leeftijd gaat: cannabisgebruik zien ze vooral bij jongeren, harddruggebruik (cocaïne, XTC) komt volgens hen vooral voor bij jong volwassenen (20+). De meeste geïnterviewden noemen voorscholieren met een uitloop naar 20 jaar als het om blowen gaat. Daarbij wordt per gemeente een divers beeld geschetst van de leeftijden van blowende jongeren die gesignaleerd worden. Veel genoemd is dat er een relatie bestaat tussen rondhangen in een groep en blowen. Landelijke gegevens bevestigen die relatie, maar noemen nog meer groepen waar veel geblowd wordt (zie in hoofdstuk 4 onder 'groepen').

⁷ Onder een 'hotspot' wordt verstaan; een ontmoetingsplaats van jongeren in de openbare ruimte waar sprake is van overlast en waarbij de indruk bestaat dat deze overlast drugsgerelateerd is.

Tijdens de interviews zijn de volgende antwoorden gegeven die afwijken van het algemene beeld ten aanzien van de leeftijd van cannabisgebruikers.

Gemeente	Afwijkende mening naar leeftijd cannabisgebruikers
Houten	14 – 18 jaar
De Ronde Venen	15 – 20 jaar onder de 30 jaar 15 – 17 jaar 18 – 19 jaar VO-leeftijd
IJsselstein	16 – 17 jaar 25 – 30 jaar
Nieuwegein	Vanaf 13 – 14 jaar VO-leeftijd
Woerden	VO-leeftijd
Stichtse Vecht	15 – 17 jaar Vanaf 15 jaar 16 – 17 jaar

Twintig-plussers

Andere vormen van drugsgebruik komen volgens de uitkomsten vooral voor bij jongvolwassenen vanaf 20 jaar. Het gaat dan veelal om mensen die werken, uitgaan in het weekend en daarbij 'los' gaan met drugsgebruik. Genoemd zijn verschillende vormen; XTC (bij feesten), GHB, speed en cocaïne. Wat cocaïne betreft is diverse keren genoemd dat het om beter gesitueerde jongvolwassenen gaat. Een aantal informanten geeft aan dat 'harddrugs pas later komen'.

'Ik zie jonge twintigers met een vol leven en drukke baan met te weinig weerstand tegen tegenlagen. Die gaan middelen als coke gebruiken'.

'Ik zie meer dat jongeren blowen, het 'voorzichtige' werk. En als ze ouder worden proberen ze andere dingetjes, pilletjes. Dan gaan we meer naar de harddrugs'.

Twee informanten (uit IJsselstein en Nieuwegein) hebben specifiek GHB-gebruik genoemd en de zorgelijke aspecten die gebruik met zich meebrengt;

'Degenen die GHB gebruiken dat zijn degenen die, hoe heet dat, noem het maar afgededen zijn. En door het ijs gezakt. Die zijn van het pad af'.

'Maar de GHB-verslaving, dat zijn wel zorgelijke verslavingen, daar hebben we er wel een paar van gehad ook. En dat is wel een hele slechte combinatie want die breken wel in, die doen echt alles wat niet goed is. Waar je elke dag last van zou kunnen hebben'.

Ook is meerdere keren genoemd dat jong-volwassenen de druk niet aan zouden kunnen omdat er van ze gevraagd wordt.

'Compensatie van het harde werken, de spanning verlichten. Ook de spanning van de maatschappij verlichten, want iedereen moet voor zijn 30^e alles gedaan hebben'.

Opleidingsniveau en omgevingsfactoren

Landelijke cijfers geven aan dat cannabisgebruik toeneemt naarmate sprake is van een lager opleidingsniveau. Verreweg de meeste sleutelpersonen onderschrijven dit beeld.

Alleen door 1 sleutelpersoon in Nieuwegein en 1 in Woerden is gemeld dat ook jongeren met een hoger opleidingsniveau gebruiken.

'En of ze nou arm of rijk zijn, putjesschepper of minister-president? Nee. Bij ons maakt dat niet uit, er is bij mij nooit een lijn in geweest dat het ergens meer is of minder is'.

Bij andere vormen van drugsgebruik (cocaïne, XTC, speed etc.) door 20-plussers is het onderscheid op opleidingsniveau nauwelijks gesignaleerd.

Afkomst

Wat afkomst betreft komt uit de interviews dat onder de gebruikers allochtonen ondervertegenwoordigd zijn. Een klein deel van de respondenten geeft aan geen onderscheid te zien.

De allochtonen die wel gebruiken, zijn volgens de geïnterviewden voornamelijk Marokkanen. Landelijke onderzoek (zie hoofdstuk 4) onderschrijft dit laatste niet.

Uitgaan

Er is in de interviews niet specifiek gevraagd naar de invloed van uitgaan op drugsgebruik. Wel is een aantal keer gewezen op de relatie tussen uitgaan en gebruik, vooral tan aanzien van XTC en cocaïne. Volgens de landelijke gegevens is intensief uitgaan inderdaad gerelateerd aan bepaalde vormen van drugsgebruik.

'Dan staan ze in de horeca in de rij voor de wc's om te snuiven'.

Persoonlijkheid

Veel sleutelfiguren hebben 'persoonlijkheid' genoemd als reden dat jongeren beginnen met drugsgebruik. Meerdere keren zijn genoemd angstproblematiek, beperkingen en/of stoornissen, onzekerheid, weerbaarheid, puberteit, impulsiviteit, geslotenheid, genetische belastbaarheid, problemen willen vergeten, nieuwsgierigheid, 'druk' in het hoofd (al dan niet door een stoornis), en wellicht minder aan persoonlijkheid gerelateerd maar desalniettemin vaak genoemd; ontspanning en experimenteergedrag door jongeren.

'Nieuwsgierigheid, om te kijken hoe dat nou voelt. En tweede is dan als ze merken dat ze zich daar bijvoorbeeld relaxter door voelen, dan vinden ze dat eigenlijk wel heel erg lekker en dan hoort het misschien bij het weekend, en bij ontspannen en bij relaxen'.

Bovengenoemde resultaten uit de interviews komen overeen met het landelijke beeld van de invloed van persoonlijkheid op drugsgebruik waarbij stoornissen, slechte copingstrategieën en moeilijk nee kunnen zeggen als risicofactoren in de persoonlijkheid worden genoemd. Slechts één uitspraak ging in tegen het bovenstaand geschetste beeld.

'Ik denk niet dat jongeren drugs gaan gebruiken omdat ze problemen willen vergeten'.

Thuisituatie

Volgens de landelijke gegevens verhogen gezinsproblemen en een sociaal economische achterstand het risico op drugsgebruik. Bij gezinsproblemen gaat het dan om verslaafde ouders, financiële problemen, alleenstaande ouders of veel ruzie in huis. Ook door vrijwel alle sleutelfiguren die geïnterviewd zijn, zijn problemen in de thuisituatie genoemd als risicofactor voor drugsgebruik. Behalve verslaafde ouders, alleenstaande ouders of veel ruzie in huis, is door de sleutelfiguren een gebrek aan aandacht, controle, stabiliteit en structuur in de thuisituatie genoemd.

'Problematisch drugsgebruik is nooit een op zichzelf staand probleem'.

'Ik zie vaak een achtergrond van wanorde en conflicten thuis'.

'Maar ik geloof wel dat er meer drugs gebruikt worden als de zorgen groter zijn.'

Met grote regelmaat zijn uitspraken gedaan over de rol van ouders in de opvoeding en de relatie die dat zou hebben met het drugsgebruik van de jongeren. Ook is meermalen opgemerkt dat ouders geen idee hebben van het gebruik van hun kinderen.

'Gezinnen met weinig structuur waar kinderen aan hun lot worden overgelaten met weinig toezicht. Of gezinnen met problemen. Stabiliteit, aandacht, structuur, controle'.

'Ouders werken veel en laten kinderen dan soms teveel aan hun lot over. Dan gaan ze op straat hangen. Ouders weten niet altijd waar kinderen zijn'.

'Ouders hebben een hele grote rol. Ze zijn rolmodel, ook bij voorbeeld met alcoholgebruik. En zij zijn degenen die grenzen aan moeten geven'.

Er was geen gemeente die eruit sprong qua uitspraken over de thuissituatie of sociaal economische status. Wel is in meerdere gemeenten de kanttekening geplaatst dat drugsgebruik in de beste families voorkomt, dus niet alleen bij gezinnen met problemen.

Vrienden

Ook de sociale omgeving heeft volgens de landelijke gegevens invloed op het drugsgebruik van een jongere. Gebruik in de verhoogt het risico op drugsgebruik door een jongere. Vooral (foute) vrienden hebben invloed alsmede groepsdruk, geen 'nee' durven zeggen uit angst buiten de groep te vallen.

Daarnaast is 'stoer doen' vaak genoemd als reden om drugs te gaan gebruiken.

Het beeld dat uit de landelijke gegevens komt, wordt dus ondersteund door de uitspraken van de sleutelfiguren uit de gemeenten.

Wens tot onderscheiden

In Nieuwegein is ter aanvulling op het bovenstaande twee keer genoemd dat jongeren zich met hun drugsgebruik willen onderscheiden.

'Jongeren die overal een beetje schijt aan hebben en dwars willen zijn, bijzonder, opvallen'.

'Je moet toch wat doen om je te onderscheiden'.

Financieel motief

Tot slot wordt in IJsselstein een vorm van 'erbij horen' genoemd, maar dan vanuit financieel oogpunt.

'... dan heb je heel veel jeugd die dus ook een centje wil verdienen en die gaan zich aansluiten bij die groepen'.

Recreatieve gebruikers en probleemgebruikers

Verschillen sleutelpersonen wijzen erop dat je 'soorten' gebruikers hebt. Gebruikers die de zaken onder controle hebben en puur gebruiken omdat ze dat leuk vinden. Maar ook gebruikers waarbij een relatie is tussen hun persoonlijke, problematische situatie en het gebruik.

'Je hebt recreatieve gebruikers, die weten wat ze doen, hebben hun zaakjes op orde en gebruiken alleen in de weekenden of om de 3 maanden een keer een XTC-pil of in het weekend een keer een jointje. Je hebt de probleemgebruikers, maar dan niet zozeer dat het gebruik een probleem is maar dat ze het gebruiken om het probleem te laten verdwijnen. Een pleister op de diepe wonden, die zie je heel veel. En dan heb je de echte serieuze gebruikers en de mensen die stoer willen doen'.

'De recreatieve gebruikers zijn mensen die het enigszins goed op orde hebben. Ze gaan naar school of hebben een baan en zijn vaak ook wat ouder en weten wat het doet. Zij zijn er bewust mee bezig en die gebruiken in het weekend als ze een feestje hebben, en dan weer niet'.

8.2. Soorten drugs

Qua soorten blijft cannabis onbetwist de meest gebruikte drug volgens de geïnterviewden. Zoals al eerder vermeld in dit rapport, wordt veel een relatie genoemd tussen blowen en rondhangen. Ook landelijke cijfers wijzen erop dat cannabis (wiet, hasj) verreweg de meest gebruikte drug is.

Andere soorten drugs onttrekken zich veelal aan de waarneming van de geïnterviewden. Het betreft dan gebruik door oudere groepen, gebruik thuis, in de horeca buiten de eigen gemeente, op feesten en festivals, etc.

Hier en daar is gebruik geconstateerd of vermoed vanwege meldingen van inwoners of verpakkingen van drugs die gevonden zijn op straat, in de bosjes, op parkeerplaatsen of in de toiletten van uitgaansgelegenheden. Genoemd is ook dat XTC en GHB makkelijker te verkrijgen zijn dan vroeger, en er meer cocaïnegebruik is onder bepaalde groepen. Vaak is bij cocaïnegebruik vermeld dat dat vooral jong volwassenen betreft (met uitschieters naar 30+). Er zijn ook uitspraken die daarvan afwijken.

'Er wordt ontzettend veel cocaïne gebruikt door alle lagen van de bevolking'.

'Ik heb het idee dat in de gemeente door de jeugd behoorlijk wat cocaïne wordt gebruikt'.

De combinatie met alcohol is een aantal malen genoemd als zorgwekkend.

'Alcohol is een grote. Softdrugs, wiet, hasj. Cocaïne zit er wel in, in mindere mate. Speed nog minder gelukkig. MDMA. Zo zijn er nog wel een paar. GHB minimaal gelukkig. Lachgas, maar dat is officieel geen drugs'.

'We hebben vaak meer ellende met alcohol dan met blowen'.

'De drugs die veel worden gebruikt zijn coke, speed en cannabis. GHB is hier nu minder dan eerst. Hier gebruiken de jongeren voornamelijk speed zodat ze meer kunnen zuipen'.

Specifiek in *Oudewater* is gemeld dat sommige jongeren zelf aangeven dat ze ook harddrugs gebruiken. Het vermoeden is gemiddeld twee keer per maand. Het gaat dan om middelen als cocaïne, speed, GHB, pillen.

Door de geïnterviewden zijn de volgende soorten drugs genoemd waarvan zij denken en/of weten dat het gebruikt wordt in hun gemeente⁸:

Type drugs	Aantal keren genoemd in de interviews
Cannabis (wiet, hasj)	30
Speed	3
LSD	1
XTC	21
Cocaïne	18
Heroïne	1
GHB	5
Overige middelen	
Ritalin	1
Combinatie met alcohol	6

Victas

Victas geeft aan dat op een vroege leeftijd beginnen een risico op verslaving met zich meebrengt. Daarnaast noemen zij nog een relatie tussen gebruik en een lagere kans op een succesvol leven te krijgen. Hierbij kan gedacht worden aan de mogelijkheid een goede opleiding te volgen of een baan te vinden.

'Hoe jonger je begint met gebruiken, hoe meer risico je hebt later op verslaving'.

'En ook wel natuurlijk met de kansen die je krijgt in je leven'.

8.3. Frequentie van gebruik

Frequentie

Aan alle geïnterviewden is gevraagd of ze informatie hebben over de *frequentie* waarin jongeren drugs gebruiken. Ook hier hebben veruit de meeste antwoorden betrekking op blowende jongeren. Veel is aangegeven dat het percentage jongeren dat op zeker moment blowl, hoog is.

'De doelgroep jongeren VO gebruikt wiet, dat komt heel veel voor: meer regel dan uitzondering. Mijn schatting is dat 80% wel eens gebruikt of gebruikt heeft, circa 40% gebruikt nog steeds. Circa 5% XTC. Maar ze vertellen mij niet alles'.

'Er is kleine groep jongeren die ieder weekend gebruikt'.

'De helft van de hangjongeren hier gebruikt 4 tot 5 keer per week of zelfs iedere dag'.

De indruk is dat het vaak een levensfase is, en dat het aantal echte probleemgevallen schaars is: per gemeente een aantal keren per jaar.

⁸ Veel sleutelpersonen hebben meerdere soorten drugs genoemd.

'Dat het helemaal fout gaat; nou ja, daar heb je er ongeveer drie, vier meldingen, ja zeker wel, per jaar'.

'Sommigen gebruiken meerdere keren per week'.

'Ze zeggen zelf dat ze onwijs veel gebruiken'.

'De echte gevallen dat ze onwel worden, in de normale weekenden, dat valt echt wel mee. Dat hebben we echt niet elk weekend, ik denk niet eens elke maand'.

'Als je echt kijkt naar probleemgebruikers die echt serieus en veel gebruiken, dan heb je het denk ik over zo'n 200 in deze gemeente'⁹.

Ontwikkelingen

Er is gevraagd of de sleutelfiguren *ontwikkelingen in het drugsgebruik* over de afgelopen jaren zagen. Wat de frequentie van het gebruik betreft zijn de antwoorden niet geheel eenduidig. Er zijn meer ondervraagden die aangeven dat er meer gebruikt wordt dan vroeger dan respondenten die zeggen dat sprake is van stabilisatie in het gebruik. Tweemaal is de indruk verwoord dat blowen onder jongeren minder wordt maar deze uitspraken zijn dus uitzonderingen.

Zorgpunten

Er zijn zorgpunten, bijvoorbeeld dat de wiet veel sterker is geworden dan vroeger en veel mensen daarvan niet op de hoogte zijn. Hetzelfde geldt voor het MDMA-gehalte in XTC. Een zorgpunt dat verder een aantal keren genoemd is, betreft het feit dat meer jongeren op steeds jongere leeftijd gebruiken (2^e, 3^e klas VO en soms zelfs 12-jarigen) en dat de leeftijd ook onder dealers daalt⁹.

8.4. Gevolgen van gebruik

Drugsgebruik heeft gevolgen, daar is iedereen het over eens. In onderstaande tabel zijn de genoemde gevolgen opgenomen¹⁰. Ook hier gaat het in verreweg de meeste gevallen om de gevolgen van (intensief) blowen door jongeren.

Type gevolg	Aantal keren genoemd in de interviews
Lichamelijke of psychische effecten	
Ingevallen wangen	1
Vergrote pupillen	1
Ziek, onwel, niet fit	3
Vermoeid	2
Psychose	1
Verslaving	3
Schizofrenie	3
Nadelige gevolgen voor hersenontwikkeling jongeren	1
Gedrag	
Leugenachtig, stiekem	2
Stelen, in aanraking met politie	4
Schulden of financiële problemen	7
Slechter functioneren op het werk	3
Minder sporten	1
Minder buiten komen, meer op kamer zitten	1
Spijt en frustratie bij behandeling omdat ze achter zijn geraakt	1

⁹ Zie uitspraak hiervoor; dealers gebruiken soms jongeren in de lagere VO-klassen om drugs rond te brengen.

¹⁰ De meeste geïnterviewden hebben meerdere gevolgen genoemd.

Gevolgen voor functioneren	
Mat, sloom, inactief, slaperig, niet gemotiveerd	9
Ongeïnteresseerd, niet alert, afwezig	8
Minder realiteitszin	3
Problemen met korte termijn geheugen, concentratie	2
Concentratieproblemen	2
Niet uit bed kunnen komen	3
Verwaarlozing kleding en uiterlijk	1
Problemen met school prestaties, spijbelen, laks, hoog ziekteverzuim op school, schooluitval	23
Afglijden, bijvoorbeeld naar harddrugs, school niet afmaken, baan kwijtraken of niet aan het werk komen	5
In aanraking komen met verkeerde vrienden met eventueel afglijden naar zelf dealen of crimineel circuit	5
Problemen met sociale relaties	
Afnemen zelfreflectie	1
Problemen met sociale relaties algemeen, afnemen sociale vaardigheden	6
Problemen thuis	8
Dwars gedrag, ruzie om niks	5
Onverschilligheid, vervagen van grenzen	4
Agressief (in combinatie met drank)	5
Vervelend zijn, chagrijnig zijn	1
Afspraken niet nakomen	1
Weglopen van huis	1
Effecten die specifiek genoemd zijn bij cocaïne	
Agressief	1
Asociaal gedrag	1
Positieve effecten	
Hogere creativiteit	1

'Jongeren met een laag niveau opleiding worden er nog stommer, nog apathischer van. Ook hun grenzen vervagen nog meer'.

'Hier op school vallen de drugsgebruikers op door hun gedrag; heel slap, of heel druk. Ook zijn ze wel agressief en ook laks'.

'Er raken steeds meer mensen in een psychose door drugsgebruik. Er zijn al 3 gevallen van bekend'.

'Sociale vaardigheden gaan achteruit. Ze kunnen geen contact meer leggen of komen soms 's morgens vroeg al beneveld op school. Sommigen kunnen niet functioneren zonder een joint. Dat er geen geld beschikbaar is om consumpties te kopen of iets lekkers te halen. Verwaarlozing van kleding en uiterlijk'.

'Het trekt heel erg de focus weg. Je ziet toch vaak dat het ook leidt tot slechte prestaties op school of werk en dat ze daardoor de school niet af gaan maken en niet gaan werken. Wat ze nu doen, heeft invloed op de volgende 40 jaar'.

Er zijn veel verschillende gevolgen genoemd tijdens de interviews. Samenvattend uit bovenstaande tabel: meest genoemd zijn verschillende problemen met school (22 keer), gevolgd door negatieve gevolgen voor het gedrag, zoals sloom, mat, niet alert, concentratieproblemen etc. (24 keer) en consequenties als afglijden, stelen, crimineel gedrag en schulden (21 keer). Ook problemen met het gedrag komen veel voor. Dat geldt ook voor andere sociale problemen met vrienden of met ouders, ruzies (20 keer) en knelpunten in het gedrag als vervelend of chagrijnig zijn, onverschilligheid, afspraken niet nakomen etc. (14 keer).

Agressiviteit is 5 keer als gevolg genoemd, deels als gevolg van gebruik in combinatie met drank (3 keer) of cocaïne (1 keer).

Verder wijzen sleutelpersonen op de relatie tussen intensief blowen en verdere verslavingen of psychoses.

8.5. Overlast en hotspots

Type overlast

Tijdens alle interviews is ook gevraagd naar *overlast* als gevolg van drugsgebruik in de gemeente. Tijdens de interviews zijn verschillende vormen van overlast genoemd.¹¹

Type overlast	Aantal keren genoemd in de interviews
Aanwezig zijn met een groep wordt als bedreigend ervaren, grote mond, intimiderend gedrag etc.	8
Zwerfafval, rotzooi, herrie	7
Geluidsoverlast in de buurt van horeca	1
Agressie, vechtpartijen	3
Vernielingen, baldadigheid, rottigheid uithalen	3
Rochelen op straat	1
Meisjes lastig vallen	1
Mensen (vooral meisjes en vrouwen) naroeppen	2
Agressieve dealers die spullen te koop aanbieden of intimideren	4
Geur	1

Uitspraken die de uitkomsten in bovenstaande tabel verder invullen zijn de volgende.

'In het weekend gaat het vaak gepaard met baldadigheid, vernielingen en vechtpartijtjes, ruzies'.

'Bij het uitgaansleven zijn sommigen zo hyper als ze alcohol en een pilletje op hebben dat ze elke spiegel die ze tegenkomen eraf stampen op weg naar huis'.

Met name onveiligheidsgevoel. Er staan natuurlijk autootjes met 3 van die jongens erin en er komen wat scootertjes heen en weer rijden en ze weten niet goed wat er gebeurt. Eigenlijk weten ze het wel, ze weten dat er gedeald wordt en dealen is verboden en dat hebben ze liever niet in hun straat. Dus puur het onveilige gevoel van 'er staan hier vreemde gasten in de straat en dat vind ik niet zo fijn'.

'Zij vinden het aanwezig zijn bedreigend, het feit dat het een groep is. Dat ze een

Een aantal mensen heeft juist genoemd dat jongeren rustig worden van blowen. Het kan dus zijn dat een aantal van de overlastgevende aspecten in de tabel hierboven meer het gevolg is van hangjongeren in het algemeen dan van drugsgebruik.

¹¹ Veel respondenten hebben verschillende vormen van overlast genoemd.

'Jongeren die hasj gebruiken veroorzaken geen overlast over het algemeen, hooguit dat ze hun muziek te hard hebben staan'.

'De meeste agressie is bij drankgebruikers. Heb je een toko vol met blowers dan heb ik een superfeestje'.

In één gemeente is specifiek genoemd dat er niet moeilijk gedaan wordt over feestjes met geluidsoverlast.

'Het tolerantieniveau van ouders en buurtbewoners naar overlast/feesten/herrie bij iemand thuis of in de garage is hier hoog'.

Opvallend is tenslotte, dat criminaliteit als gevolg van drugsgebruik nauwelijks genoemd is. Van zaken als winkel- en/of fietsendiefstal is in één gemeente genoemd dat dat voorheen voorkwam, maar dat dit nu behoorlijk goed onder controle is. Anderzijds is 'afglijden naar crimineel gedrag' of 'stelen' wel genoemd als gevolg van drugsgebruik.

Bijhouden van drugsgelateerde overlast

Via een enquête is aan de negen gemeente gevraagd of bij meldingen van overlast wordt bijgehouden of dit drugsgelateerd is. In de meeste gemeenten gebeurt dat niet. In Stichtse Vecht en Montfoort gebeurt dat wel, in IJsselstein soms.

Hotspots per gemeente

Uit de enquête komt het volgende beeld naar voren voor wat betreft het type hotspots¹² in de gemeenten¹³.

Genoemde plek	Hoe vaak genoemd¹⁴
Op straat door hangjongeren	10
Ontmoetingsplekken jongeren	2
Locaties jongerenwerk	3
Dancefeesten/discotheken/festivals	20
Schuurfeesten/tentfeesten/keten	5
Parken	2
Parkeergarage	2
parkeerterreinen	4
Schoolplein of pleintjes in wijken	2
Scholen (of direct daarbij)	4
Uitgaansleven/horeca	11
Thuis	6
Voetbal- of hockeyfeesten	1
De bouw	1

8.6. Omgevingsfactoren die van invloed zijn

Beschikbaarheid van drugs

Het vrijwel unanieme beeld uit de interviews is dat het erg eenvoudig is om aan drugs te komen, zeker als het om cannabis gaat. Dat geldt ook voor jongeren onder de 18 jaar. Dit is een belangrijk gegeven omdat uit landelijk onderzoek een duidelijke relatie is gelegd tussen (eenvoudige) beschikbaarheid en gebruik.

¹² In bijlage 9 zijn de antwoorden uit de enquête naar hotspots per gemeente opgenomen.

¹³ Inclusief de antwoorden van Victas.

¹⁴ Ook de antwoorden van hulporganisatie Victas zijn hierin meegeteld. Specifieke locaties die met name genoemd zijn vanuit de gemeenten zelf met de enquête hotspots, zijn niet meegeteld.

'Eentje fietst naar Utrecht en haalt daar in de coffeeshop, ook voor vrienden. Soms wel voor een man of tien'.

'Het wordt bij scholen bij het hek aangeboden'.

'Ze kunnen het zo bestellen, met één telefoontje'.

'Je hebt genoeg 18-jarigen die het halen voor 16-jarigen. Dan wordt het doorgegeven, een soort eigen handeltje'.

In veel gemeenten is genoemd dat ook andere soorten drugs eenvoudig te verkrijgen zijn, ook voor jongeren onder de 18 jaar.

'We hebben een coffeeshop in de gemeente die niet altijd heel strikt is met de leeftijdsgrens. We zien er aardig wat lopen die ook tussendoor wat verkopen. Die verkopen van cocaïne tot wiet, XTC. Het niet moeilijk om het te vinden'.

'Ik denk dat ik er zo aan kan komen, kwestie van het goede telefoonnummer hebben'.

'Je ziet de pony packs soms in de bosjes liggen.'

Dealers

De dealers in de gemeenten zijn 'overal en nergens' te vinden. In een aantal gevallen is specifiek genoemd dat het vooral Marokkanen zijn die dealen, of de jongeren zelf.

'Op sommige scholen wordt het zelfs aangeboden op vaste verkooppunten op vaste momenten'.

'In de stad zijn ook dealers. Ze vinden elkaar via digitale media, scooters op allerlei plekken. Er zijn vaste locaties, het rouleert'.

'Er zit hier een groot aantal dealers, kleine straatdealertjes'.

Enkele keren is genoemd dat dealers jongere kinderen inzetten om de drugs rond te brengen.

'Je hebt oude en nieuwe rivaliserende bendes en die ronselen jochies om te laten lopen'.

'De grotere kopmannen die besteden het weer allemaal uit aan stroommannetjes en dat kunnen wel jongens van 14 zijn'.

'Er zijn handeltjes op scholen. Dat is wel een verschil tussen vmbo en andere schooltypes, op vmbo is de indruk dat er meer op school zelf gehandeld wordt. Het komt af en toe voor dat kinderen ingezet worden door dealers'.

Alcohol en drugs

In Oudewater is genoemd dat er flink gedronken wordt, zowel door volwassenen als jongeren. Door de toename van leeftijdcontroles op alcohol zou het drugsgebruik meer 'ondergronds' gaan.

Diverse keren zijn tijdens interviews zorgen geuit over de combinatie van alcohol en drugs.

Gebruik geen taboe meer

Veel is genoemd dat bepaalde vormen van drugsgebruik normaal zijn geworden. Dat geldt vooral voor blowen onder jongeren en XTC-gebruik op feesten en festivals.

In sommige gemeenten is expliciet genoemd dat het tolerantieniveau onder ouders hoog is.

'Het is gewoon geaccepteerd, het is geen taboe meer, het is niet spannend. Je kan het op elke hoek van de straat krijgen'.

'Jongeren die experimenteren'.

Gebruik bij gebrek aan beter vertier

In De Ronde Venen is genoemd dat het zou kunnen liggen aan het feit dat er voor de jongeren niets te doen is, en ze daarom dus maar gaan blowen.

'Het meeste wat je hier hoort is dat ze het doen omdat ze niks anders hebben. Er is hier niks te doen. Zeker voor jongeren die de 18 zijn gepasseerd. Er is hier 1 kroeg, maar er is niks; er is geen jeugdhonk, dat is wel echt problematisch. Heel veel mensen wonen nog thuis, thuis kunnen ze ook niet al te veel'.

8.7 Aanpak in verleden en heden

Aan sleutelfiguren is gevraagd wat voor aanpak er op dit moment in hun gemeente gehanteerd wordt als het om drugs gebruikende jongeren gaat, en wat er in het verleden al is gedaan. De bedoeling hiervan is dat bepaalde aanpakken uitgesloten kunnen worden, omdat die in het verleden niet functioneel bleken. Ook is het gevraagd om ideeën op te doen en om ervoor te waken niet dezelfde aanpak in te zetten die er al is. Omdat de functies van de sleutelfiguren verschillen, zijn uiteenlopende antwoorden gegeven. Hierbij zijn ook uitspraken gedaan over hetgeen sleutelpersonen vinden wat andere partijen zouden moeten doen. Per gemeente zal worden aangegeven wat er in het verleden is gedaan en wat er momenteel gebeurt.

Aanpak in het verleden

Stichtse Vecht

In Stichtse Vecht was er op bepaalde scholen eerst voorlichting over drugs in de onderbouw, maar dat is aangepast naar de 4^e klas omdat men dacht dat er daar meer risico zou zijn op gebruik.

De Ronde Venen

In de Ronde Venen is vorig jaar een onderzoek gedaan naar een speeddealer. Die is toen veroordeeld tot een gevangenisstraf. Verder is er in De Ronde Venen een periode geweest waarin er gehandhaafd werd op gebruik van drugs in de openbare ruimte. Dat zorgde er toen voor dat er niet meer in portieken van ouderenflats en andere openbare ruimtes geblowd werd.

Bij het jongerenwerk in De Ronde Venen zijn wel eens sprekers uitgenodigd. Sommigen reageerden er lacherig op, waar anderen 5 jaar later zeiden dat ze het nog wisten en dat het indruk had gemaakt.

Woerden

In 2012 zijn er in Woerden afspraken gemaakt met school, Nuchter Verstand en maatschappelijk werk om alcohol en drugs aan te pakken. Alle VO scholen waren aanwezig bij een bijeenkomst naar aanleiding van harddruggebruik door een groep jongeren (relatief jong, 12-14 jaar). In een vervolg hierop is door Victas en GGD gezamenlijk de stand van zaken rondom het alcohol en drugsbeleid geïnventariseerd en is het keuzemenu een Nuchter Aanbod besproken met deze scholen.

Er is toen ook onderzoek door politie geweest, hetgeen leidde tot 6 veroordelingen. 70-80 Jongeren waarvan de politie zeker wist dat ze afnemer waren, zijn toen thuis bezocht. Er is bij dat onderzoek samengewerkt met scholen en de gemeente.

Montfoort

In Montfoort heeft een ouderbijeenkomst plaatsgevonden in samenwerking met de sport. Daar kwamen wel mensen op af. In de gemeente is geen jongerenwerk.

Op zich een goede insteek volgens de sleutelpersoon, maar heel jammer dat het Jeugdteam niet benaderd is om mee te denken.

Oudewater

Enige tijd geleden heeft in het kader van Nuchter Verstand een actie plaatsgevonden waarbij jongeren aan de hand van een zelfgemaakte vragenlijst andere jongeren (ca. 100) ondervraagd hebben op hun drugsgebruik en kennis over drugs. Daaruit bleek dat veel jongeren lang niet alles weten.

Het leidde er overigens niet toe dat jongeren stopten.

In Oudewater is ook in het verleden door de politie wel eens een brief gestuurd aan de ouders van jongeren die betrokken waren bij overlast. Op die manier raakten de jongeren hun anonimiteit kwijt, wat een behoorlijk schrik-effect teweeg bracht bij jongeren en ouders.

Nieuwegein

In Nieuwegein is een project geweest in de hoogste klassen van het basis onderwijs. Dit leek een goed project. Verder werd in Nieuwegein op scholen informatie over drugs verstrekt door biologielessen, mentorlessen en via inhuur van stichting Voorkom.

Houten

In Houten is 6 jaar geleden een bijeenkomst geweest met toenmalig jongerenwerk Enter; er kwam toen een ex-verslaafd meisje van 14 jaar die haar verhaal deed. Dat maakte indruk.

Tien jaar geleden is er in Houten een onderzoek vanuit de gemeente geweest naar de drugs-situatie. De conclusie was toen dat er geen probleem was.

IJsselstein

In IJsselstein is wel eens gebruik gemaakt van een drugshond in de binnenstad. Wanneer die aansloeg werd die persoon gefouilleerd. Die actie is van tevoren aangekondigd in de krant en op posters. Na zo'n actie was even een tijdelijke terugloop van het drugsprobleem zichtbaar. Daarnaast is in IJsselstein geprobeerd het project 'Wakkere Ouders' van de grond te krijgen. Daarbij werden ouders wakker gebeld als hun kinderen in de horeca overlast veroorzaakten, om hen op te komen halen. Het doel was zoveel mogelijk ouders confronteren met het gedrag van hun kinderen. Dat project ging even goed, maar heeft niet lang gedraaid, waarschijnlijk omdat daar extra manuren in zitten. Tot slot is in IJsselstein jaren geleden het programma 'Doe maar normaal' geweest. Dat bestond uit 14 lessen in het jaar over allerlei onderwerpen, zoals vernieling, alcohol, drugs, verslaving, vuurwerk, diefstal etc.. Dit vond plaats door voorlichting van de politie op scholen.

Vianen

In Vianen is slechts genoemd dat er veel campagnes geweest zijn op scholen, die blijkbaar niet al te veel effect hebben gehad.

Huidige aanpak

Stichtse Vecht

Scholen

In Stichtse Vecht wordt bij drugsgebruik op bepaalde scholen met de betreffende leerling in gesprek gegaan en worden de ouders ingelicht. Ook het ZAT wordt dan ingeschakeld. Waar nodig, wordt doorverwezen. Daarnaast is er een school die gebruik maakt van de 'Anders zijn-week'. Daarbij komt een ex-verslaafde voorlichting geven en ook in het mentoruur in de 2^e klassen wordt voorlichting gegeven. Er is dan ook voorlichting over bijvoorbeeld internetpesten en of homoseksualiteit, aangevuld met een weerbaarheidstraining. Verder zijn er vaste mentoruren op school die 'leefstijl' heten, waarbij leerlingen samen activiteiten doen, gericht op hoe je jezelf bent in een groep. Naar aanleiding van de voorlichting worden ook discussies gevoerd binnen de klas. Ook worden op bepaalde scholen 1 tot 2 keer per jaar de lockers van bepaalde personen geopend ter controle.

Politie

In Stichtse Vecht wordt gewerkt met een soort shortlist van hanggroepen. Wanneer blijkt dat hanggroepen hinderlijk zijn, vindt overleg plaats met gemeente en jongerenwerk. Wanneer het overlastgevend is, dan wordt de politie ingeschakeld. Bij criminele hanggroepen wordt sowieso de politie en ook het OM ingeschakeld.

Jongerenwerk

Vanuit de gemeente is verder genoemd dat het jongerenwerk (Jeugd-Punt) een aanbod heeft ontwikkeld voor preventievoorlichting op BO- en VO-scholen met als afsluiting een voorlichtingsavond voor ouders. De gemeente zou overwegen om dit breed in te zetten.

De Ronde Venen

Algemeen

De coffeeshop in De Ronde Venen werkt met een pasjessysteem; zonder pasje kun je er niets kopen en kom je er niet in. Soms worden gebruikers in de coffeeshop aangesproken door medewerkers, wanneer zij signaleren dat ze er lang of vaak zitten. De politie maakt in de Ronde Venen een zorgmelding op wanneer zij problematisch drugsgebruik bij jongeren signaleren.

Vanuit jongerenwerk wordt voorlichting gegeven en wordt door middel van interactieve activiteiten geprobeerd informatie over te brengen.

Woerden

Algemeen

In Woerden is aangegeven dat het jongerenwerk het onderwerp drugs op een speelse manier bespreekbaar maak. Er wordt aangegeven dat de prioriteit meer ligt op de beperking van de overlast dan op de preventie van drugsgebruik. In Woerden is veel samenwerking; tussen scholen, Dunya, beweegteam, politie, AMW, wijkplatforms. Zij bespreken samen de signalen en casuïstiek.

Horeca

In Woerden bestaat een goed werkend Keurmerk Veilig Uitgaan. Daarnaast moeten jongeren die drugs gebruik in de horeca meteen weg. Ook volgt soms informatie aan ouders naar aanleiding van drugsgebruik in de horeca.

Montfoort

Politie en scholen

Politie en scholen werken samen met het lokale wijkteam. Via het VO (Wellant) wordt casuïstiek besproken. Daar is ook de jeugdarts bij betrokken.

Oudewater

Wijkteams

In Oudewater is sinds kort een stadsteam (sociaal wijkteam). Binnenkort is de eerste evaluatie van de aanpak die door hen gehanteerd wordt.

Horeca

In Oudewater is de horeca in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor de eigen gang van zaken en de naleving van de afspraken die er zijn met gemeente. De BOA's voeren ook controles uit op straat en in de horeca. Behalve letten op drugs, letten zij ook op de naleving van de alcoholleeftijd en vergunningsvereisten. Er is in Oudewater geen Keurmerk Veilig Uitgaan (KVU). Wel zijn er afspraken over 'inlooptijden' en sluitingstijden in de horeca. .

Nieuwegein

Algemeen

In Nieuwegein wordt vanuit verschillende functies aangegeven dat er sprake is van heldere informatievoorziening over drugs, naar zowel jongeren als ouders. Jongeren die een probleem lijken te hebben met gebruik, worden in de gaten gehouden, aangesproken en getoetst of er behoefte is aan hulp of doorverwijzing. In sommige gevallen worden ook de ouders van de jongere op de hoogte gesteld.

Gemeente

Verder wordt er in Nieuwegein vooral ingezet op het voorkomen en aanpakken van overlast. Hierbij wordt samengewerkt met politie, wijkmanagers en jongerenwerk. Wanneer sprake is van zorgen bij een jongere dan zijn er verschillende mogelijkheden; een gesprek met jongerenwerk, een zorg- of afkickproject, een melding bij het CMPG, etc.. Mocht er sprake zijn van crimineel gedrag, dan wordt de politie erop gezet. Verder is er in Nieuwegein stadstoezicht door BOA's.

Houten

Horeca

Omdat ondernemers goede resultaten op naleving nastreven, is in Houten het beleid qua alcohol wat versoepeld als het gaat om overtredingen door horecaondernemers; waar de boete landelijk kan oplopen tot €1360,-, wordt er in Houten eerste een waarschuwing gegeven, waarna een boete van €250,- wordt gegeven. Buiten dat zijn er strenge huisregels; geweld en drugs zijn verboden. Ook buiten op het terras mag geen drugs of geweld voorkomen. Echter, wanneer iemand een horecagelegenheid binnenkomt terwijl hij al onder invloed is, wordt hem geen toegang geweigerd als hij niet voor overlast zorgt.

'Soms heeft men bij binnenkomst duidelijk al gebruikt (gedrag, grote pupillen). Die mogen gewoon naar binnen zolang andere klanten er geen last van hebben. Je kunt er alleen zelf iets aan doen als je zelf ziet dat ze wat nemen'.

Wel wordt drugsgebruik in de horecagelegenheid goed in de gaten gehouden. Zo zijn er veel vaste klanten die het melden wanneer zij bijvoorbeeld iemand een lijntje coke zien snuiven op de wc. Wanneer dit voorkomt wordt de gebruiker er meteen uitgezet en wordt de politie gebeld via de horecatelefoon; die heeft 's avonds en 's nachts direct verbinding met de politie. Vervolgens krijgt de persoon in kwestie een betredingsverbod van 3 maanden voor die betreffende kroeg.

Scholen

In het onderwijs wordt in Houten voorlichting gegeven door middel van zorglessen en gastlessen van Stichting Voorkom. Ook wordt in andere lessen aandacht besteed aan alcohol en drugs, zoals in maatschappijleerlessen. Ook staat in de leefregels dat alcohol en drugs niet thuis horen op school. Onder andere om te controleren of leerlingen dat ook daadwerkelijk niet hebben, worden de kluisjes gecheckt in samenwerking met een wijkagent. Ook is er minstens 2-3 keer per jaar een veiligheidsoverleg met 3 scholen en een agent. Tot slot is er pauzesurveillance; alleen bovenbouwleerlingen mogen van het terrein af en overlast wordt direct gemeld. Jongeren die toch in de drugsproblemen komen, worden doorverwezen voor hulp.

IJsselstein

Algemeen

In IJsselstein worden de jongeren door medewerkers van de gemeente 'opgepikt' en er wordt een prestatiecontract met ze getekend. Dit houdt in dat zij zich houden aan regels, waarna ze hulp krijgen met bijvoorbeeld een baan of studie. Doen ze dat niet, dan worden ze niet meer geholpen. Daarnaast wordt in IJsselstein gewerkt met een persoon-gezin en domeingerichte aanpak. Er wordt een strategisch overleg gehouden waarin alle problemen besproken worden. De zaken die over jongeren gaan komen terecht bij een team van jongerenwerkers, straatcoaches, een wijkagent en medewerkers van de gemeente. Ook zit Straatcontact erbij; een externe partner die bestaat uit twee politiemensen, waarvan één jongerenwerker was.

Horeca

Verder heeft een collectief horecaverbod: een drugsgebruiker mag geen enkele kroeg meer binnen. Dat wordt gecontroleerd met pasjes. Ook zijn gebiedsontzeggingen mogelijk. Er is daarnaast eens in de zoveel tijd een portieroverleg. Ook is er 4 keer per jaar een horecaoverleg. Net als in Houten is er de horecatelefoon die in directe verbinding staat met de politie. Tot slot hangen er in de binnenstad posters over dealers.

Vianen

Algemeen

In de coffeeshop in Vianen wordt niet verkocht aan jongeren die ogenschijnlijk niet sterk in hun schoenen zijn of bijvoorbeeld vrouwen die zwanger zijn. Daarnaast wordt gewerkt met een pasjessysteem; zonder pasje kom je er niet in.

Victas

Vanuit Victas wordt voorlichting gegeven bij bijvoorbeeld jongerenwerk, op scholen, in het uitgaanscircuit. Victas heeft een peerproject waarbij partygangers op evenementen in de vooral elektronische scene worden voorgelicht. Dit kan bijvoorbeeld door middel van een quiz, aan een stand of één op één. Ook hebben ze de 'cool choice', wat vooral gaat over alcohol en groepsdruk. Ook tijdens de UIT-dagen in Utrecht wordt voorlichting gegeven op studentenverenigingen en sportclubs. De inzet is interactieve voorlichting.

8.8. Draagvlak voor maatregelen in de gemeente

Uitspraken van sleutelpersonen

Aan sleutelpersonen is gevraagd of er in hun gemeente naar hun idee draagvlak bestaat om de problematiek rond jongeren en drugs aan te pakken. Een goede aanpak op preventie en handhaving vergt voldoende draagvlak binnen een gemeente (politie, burgemeester, gemeenteraad) en binnen partners als de horeca, het jongerenwerk etc.

In tien interviews zijn hierover uitspraken gedaan. Het merendeel van de uitspraken (zes) gaan in de richting van weinig draagvlak. Volgens de geïnterviewden is dat te wijten aan ofwel gebrek aan politieke prioriteiten, ofwel het ontbreken van voldoende menskracht bij politie/recherche.

'Indruk is dat er bij de politiek (college) dit onderwerp niet de hoogste prioriteit heeft. De raad heeft er wel af en toe discussies over, bijv. als er een incident is geweest. Er was discussie om gebruik in deel van de stad te verbieden. Dat heeft het niet gehaald, het is niet te handhaven.'

'Ja, het is er niet hè. Want we hebben de coffeeshop gesloten en dan is de problematiek opgelost...'

'Voor de politie heeft het geen prioriteit zolang er geen overlast is.'

'Binnen onze organisatie moet het ook wel een prioriteit gesteld zijn om dit aan te gaan pakken en daar zit je soms mee onthand.'

In drie gevallen was sprake van een positief gevoel over lokaal draagvlak.

'De nieuwe burgemeester is wel actief. Er is bij hem ook beslist draagvlak voor preventie.'

'Ja, dat is er wel.'

Bestuurlijke afspraken over jongeren en drugs

Wat is vastgelegd in lokale nota's gezondheidsbeleid en in collegeprogramma's? Dat is hieronder per gemeente weergegeven.

Gemeente Stichtse Vecht

De gemeente heeft op dit moment geen lokale nota gezondheidsbeleid.

Het Hoofdlijnenakkoord van het college voor de periode 2014 – 2018 bevat de volgende voornemens die gerelateerd zijn aan jongeren en drugsgebruik:

- nuloptie voor coffeeshops¹⁵;
- Bevorderen van een gezonde opvoeding en leefstijl.

Gemeente De Ronde Venen

De gemeente heeft voor de periode 2014–2018 een lokale nota gezondheidsbeleid opgesteld. Daarin zijn geen prioriteiten opgenomen ten aanzien van jongeren en drugs.

Op de site van de gemeente staat aangegeven dat er een Coalitieakkoord van het college voor de periode 2014 – 2018 is afgesloten. De globale samenvatting van het akkoord bevat geen actiepunten die gerelateerd zijn aan jongeren en drugsgebruik.

Gemeente Woerden

De gemeente heeft voor de periode 2013–2016 een Beleidskader gezondheidsbeleid opgesteld. Daarin is als prioriteit opgenomen 'Het terugdringen en voorkomen van alcohol- en drugsgebruik onder jongeren van 10-18 jaar'.

Als beoogd resultaat is genoemd: 'Uit de in 2016 beschikbare cijfers blijkt geen significante stijging van het percentage jongeren in Woerden dat alcohol en/of drugs gebruikt t.o.v. de beschikbare cijfers van 2012'.

Het collegeprogramma voor de periode 2014 – 2018 bevat geen voornemens met betrekking tot jongeren en drugsgebruik.

Gemeente Montfoort

De gemeente heeft voor de periode 2014–2017 een lokale nota gezondheidsbeleid opgesteld. Daarin zijn prioriteiten opgenomen ten aanzien van jongeren en drugs met als beleidsdoelstelling 'Het tegengaan en voorkomen van alcohol- en drugsgebruik door jongeren in de leeftijd van 10 tot 18 jaar'.

Als beoogde resultaten zijn genoemd:

- Jongeren en hun omgeving zijn zich bewuster van de risico's en gevolgen van alcohol- en drugsgebruik; het percentage jongeren onder de 18 jaar dat alcohol gebruikt daalt ten opzichte van 2012.
- Er is een correcte naleving en handhaving van de wettelijke leeftijdsgrens met betrekking tot de verkoop van alcohol en het gebruik van alcohol en drugs in de openbare ruimte.
- Aan alcohol- en drugsgebruik gerelateerde openbare orde problematiek wordt voorkomen. Het aantal meldingen daalt ten opzichte van 2012.

In het collegeprogramma voor de periode 2014 – 2018 zijn de volgende plannen opgenomen die gerelateerd zijn aan jongeren en drugsgebruik:

- Onderzoeken in samenwerking met de GGD of het mogelijk is om drugsvrije zones in te richten;
- Nagaan of een gemeentelijk meldpunt drugs, criminaliteit en overlast, veroorzaakt door jongeren, ingericht kan worden.

Gemeente Oudewater

De gemeente heeft voor de periode 2013–2016 een lokale nota gezondheidsbeleid opgesteld met als beleidsdoelstelling ten aanzien van jongeren en drugs: 'Preventie op verslaving (schadelijk alcohol en drugsgebruik) bij jongeren'. Als beoogd resultaat is genoemd het tegengaan van gebruik van alcohol en drugs door jongeren onder de 18 jaar, samen met het jeugdbeleid en het veiligheidsbeleid. Aanknopingspunten daarbij zijn het versterken van de weerbaarheid van jongeren om verleidingen te weerstaan, handhaving van wettelijke regels bij de verkoop van alcohol en versterken van de rol die ouders en de omgeving spelen.

Het Coalitieakkoord van het college voor de periode 2014 – 2018 bevat geen voornemens op het gebied van jongeren en drugsgebruik.

¹⁵ Nu.NL dd. oktober 2012: 'Ook valt op dat de coffeeshop in acht Nederlandse gemeenten volledig is verbannen. Bergen op Zoom, Middelburg, Roosendaal, Hulst, Oud-Beijerland, Landsmeer, Spijkenisse en **Stichtse Vecht** moeten het allemaal zonder coffeeshop stellen.' Navraag bij de gemeente leert dat er inderdaad geen coffeeshops zijn.

Gemeente Nieuwegein

De gemeente heeft in het Beleidskader Wmo-Welzijn-gezondheid 2014–2018 als actiepunt opgenomen ten aanzien van jongeren en drugs dat dit een aandachtspunt zou moeten zijn bij het nieuwe contactmoment adolescenten voor de Jeugdgezondheidszorg.

Het Hoofdlijnenakkoord van het college voor de periode 'De toekomst doen we samen' 2014 – 2018 bevat geen actiepunten die direct gerelateerd zijn aan jongeren en drugsgebruik. Wel is genoemd dat er in het kader van Veiligheid & Handhaving meer aandacht moet zijn voor preventie.

Gemeente Houten

De gemeente heeft voor de periode 2014–2017 de lokale gezondheidsnota 'Gezond in Houten' opgesteld. Daarin staat een aantal beleidsvoornemens ten aanzien van jongeren en drugs:

1. Preventielessen op bo en vo: de lessen op het voortgezet onderwijs richten zich op alcohol, roken en (soft)drugs. De komende beleidsperiode zullen basisscholen de preventielessen meer kunnen aansluiten bij de behoeftes van de groep. Zij kunnen daarbij 2 modules kiezen uit de volgende mogelijkheden:
 - o risicogedrag rondom roken en blowen;
 - o risicogedrag rondom alcohol;
 - o internet (gamen en social media);
 - o pesten / cyberpesten.
2. Via jeugd- en veiligheidsbeleid inzetten op zogenaamde vindplaatsen. Als drugs hierbij een rol spelen wordt hierop actie ondernomen. Dat is bijvoorbeeld het geval als er vaak wietzakjes gevonden worden op een hangplek. Belangrijke signaleerders als de politie en het jongerenwerk worden betrokken bij het genotmiddelenbeleid om tijdig in te springen op nieuwe trends.
3. Inzetten op vergroten weerbaarheid van de jeugd. Bij roken en blowen speelt groepsdruk vaak een rol.

Het Collegeprogramma voor de periode 2014 – 2018 bevat het volgende beleidsvoornemen ten aanzien van jongeren en drugsgebruik: 'We stimuleren seksuele voorlichting en voorlichting over de gevolgen van drugs en alcohol voor de hersenen, over roken en gezond eten. De samenwerking met Houtense scholen en Stichting Voorkom en de inzet van ervaringsdeskundigen zijn hiervoor belangrijk.'

Gemeente IJsselstein

De gemeente heeft voor de periode 2014–2017 een lokale nota gezondheidsbeleid opgesteld. Daarin is de volgende beleidsdoelstelling opgenomen ten aanzien van jongeren en drugs: 'Het tegengaan en voorkomen van alcohol- en drugsgebruik door jongeren in de leeftijd van 10–18 jaar'.

Als beoogde resultaten worden genoemd:

- Jongeren en hun omgeving zijn zich bewuster van de risico's en gevolgen van alcohol- en drugsgebruik.
- Correcte naleving en handhaving van de wettelijke leeftijdsgrens m.b.t. verkoop van alcohol en gebruik van alcohol en drugs in de openbare ruimte.
- Aan alcohol- en drugsgerelateerde openbare orde problematiek wordt voorkomen. Het aantal meldingen daalt ten opzicht van 2012.
- Aansluiten bij regioprogramma 'Nuchter Verstand'.

In het Collegeprogramma voor de periode 2014 – 2018 zijn de volgende actiepunten opgenomen die gerelateerd zijn aan jongeren en drugsgebruik: 'We gaan het gebruik van drugs en alcohol op straat actief tegen en treden streng op als het misgaat. Daarnaast blijven we ons samen met de horeca en andere partners actief inzetten voor goede voorlichting aan jeugdigen en hun ouders.'

Gemeente Vianen

De gemeente heeft voor de periode 2013–2016 een lokale nota gezondheidsbeleid opgesteld. Daarin is de volgende beleidsdoelstelling opgenomen ten aanzien van jongeren en drugs: 'Het tegengaan van alcohol- en drugsgebruik door jongeren en het schadelijk alcoholgebruik verminderen door hen bewust te maken van de risico's en gevolgen en door handhaving van bestaande wetgeving'.

Als concrete interventies zijn in dit verband genoemd:

- Ouders en jongeren bewust maken van de risico's en gevolgen van alcohol- en drugsgebruik;
- Correcte naleving van de wettelijke leeftijdsgrenzen met betrekking tot de verkoop van alcohol;
- Bestrijden en tegengaan van alcohol- en drugsgebruik in de openbare ruimte;
- Voorkomen van openbare orde problematiek, gerelateerd aan alcohol- en drugsgebruik.

In het Coalitieakkoord van het college voor de periode 2014 – 2018 zijn geen voornemens opgenomen ten aanzien van jongeren en drugsgebruik.

8.9. Situatie wel/niet specifiek voor de gemeente

Aan alle sleutelfiguren is gevraagd of zij het idee hadden of hun antwoorden specifiek voor die gemeente van toepassing zijn. Met andere woorden; gebeurt het gesignaleerde alleen in hun gemeente, of is het een algemeen beeld dat gegeneraliseerd kan worden naar bijvoorbeeld de regio of het hele land? De meeste sleutelfiguren (die er een antwoord op hadden) waren het erover eens dat de situatie *niet* specifiek was voor hun gemeente en dat de situatie elders waarschijnlijk hetzelfde zou zijn.

In onderstaande tabel is dit weergegeven, voor zover de geïnterviewden hier een mening over hadden.

Gemeente	Niet specifiek	Wel specifiek
Stichtse Vecht	1	4
De Ronde Venen	4	
Woerden	2	
Montfoort	Niet bekend	Niet bekend
Oudewater	1	
Nieuwegein	1	1
Houten	4	
IJsselstein	2	1
Vianen	1	

In 3 gemeenten hebben sleutelfiguren aangegeven dat de situatie wel specifiek was voor hun gemeente (Stichtse Vecht, Nieuwegein en IJsselstein). Hieronder is weergegeven wat hierover is gezegd.

Stichtse Vecht

Hoewel 4 sleutelfiguren uit Stichtse Vecht van mening waren dat de drugssituatie specifiek was voor hun gemeente, zijn de meningen verdeeld over de vraag of er in deze gemeente nu meer of minder drugsproblematiek bestaat dan elders. Eén persoon was van mening dat de situatie in deze gemeente niet afwijkt.

'Als je inderdaad in Utrecht-West, hier meer richting het noorden gaat, richting Breukelen en richting Amsterdam, Vinkeveen [...] dan zie je dat daar het probleem nog misschien weer iets groter is'.

'Ik denk dat er in Stichtse Vecht net iets meer gebruikt wordt dan in andere gemeenten in de regio'.

'Het is meer dat ze gewoon altijd via-via weer contacten, denk ik, uit Utrecht ergens krijgen. Dus in die zin is het wel een beetje specifiek dat ik denk dat het hier relatief minder is'.

'Het heeft te maken met de populatie. Ik denk niet dat je kan zeggen dat wat er hier gedaan wordt, dat dat overal gebruikt kan worden'.

Nieuwegein

Door één persoon is opgemerkt dat het ontbreken van uitgaansgelegenheden voor jongeren in de stad invloed heeft op het drugsgebruik.

'Doordat we geen horeca hebben, heb je minder last van het pilletjesgebruik en wat je bij de discotheken wel hebt'.

IJsselstein

Door één sleutelpersoon is aangegeven dat de eigen aanpak resultaten afwerpt. Twee anderen gaven aan geen verschil te zien ten opzichte van andere gemeenten.

'Wij hebben lage criminaliteitscijfers, we nemen echt veel risico's, maar het werkt wel'.

8.10. Visie op mogelijkheden om drugs uit te bannen

Uitbannen van drugs

Hoe reëel is het te veronderstellen dat drugsgebruik onder jongeren uitgebannen kan worden? De geïnterviewden die daarover iets gezegd hebben, zijn unaniem in hun oordeel dat het uitbannen van drugsgebruik beslist geen haalbare optie is:

'Dat is niet realistisch. Kinderen zullen toch experimenteren en hun weg zoeken in de samenleving waarin dat getolereerd is. Drugs zijn minder sociaal geaccepteerd maar alom aanwezig, daar kunnen we niet omheen'.

'Het is ook de opdracht van de jeugd om te experimenteren en te ontdekken en anders te zijn'.

'Ik ga het spel niet winnen, dat gaan we met z'n allen niet meer winnen denk ik'.

'Je kunt het op school promoten, je kunt voorlichtingslessen geven, je kunt folders uitreiken, je kunt als voorbeeld een ex-drugsverslaafde invoeren die duidelijk maakt wat de gevolgen zijn, maar het gaat hetzelfde als met roken; het gebeurt toch. Om de eenvoudige reden dat het er is'.

Legale of illegale drugs

Meerder keren is genoemd dat acties als het sluiten van coffeeshops niet werken. Ofwel elders verschijnt weer een nieuwe, ofwel de drugs worden dan via straatdealers betrokken, zonder leeftijdscontrole.

Lastig is dat sleutelpersonen het niet eens zijn of legaliseren nu juist wel of niet een goed idee is.

'Het illegaal maken is denk ik geen oplossing. Legaal maken waarschijnlijk ook niet want dan wordt de drempel om te gaan gebruiken nóg lager'.

Argumenten voor legaliseren: betere controle op leeftijd en kwaliteit, minder criminaliteit, prijzen beter te controleren.

Argumenten tegen legaliseren: meer criminaliteit en overlast.

'Ik denk niet dat het helpt om het de overheid te laten produceren want dan gaat er uiteindelijk toch iemand iets op vinden zodat hij eraan kan verdienen'.

'De coffeeshop sluiten werkt niet, want het aanbod is er toch wel en daarbij is de kans op overstappen op zwaardere drugs dan groter'.

Waar de meeste sleutelfiguren het over eens zijn is dat de regels zoals ze nu gelden niet goed werken.

'Je moet het of helemaal loslaten, zeggen van, nou, we legaliseren gewoon de hele boel, of je moet het gewoon streng aanpakken. Een tussenweg is, denk ik, niet de handigste manier'.

Ook is genoemd dat de leeftijdsgrens van wiet mogen kopen omhoog mag (naar bijvoorbeeld 21 of 23 jaar).

8.11. Aanbevelingen van sleutelpersonen: wat wel doen

Tijdens alle interviews is gevraagd wat naar het oordeel van de geïnterviewde nu juist wel of niet zou moeten gebeuren. De resultaten daarvan zijn hier opgenomen. In de meeste gevallen betreft dat uitspraken die door het overgrote merendeel van de sleutelpersonen gedaan zijn. Waar dat anders ligt, is dat aangegeven.

Voorlichting aan kinderen en jongeren: hoe

De meeste sleutelpersonen zijn het erover eens dat bij voorlichting de volgende zaken meegenomen moeten worden:

- Voorlichting laten geven door een ervaringsdeskundige of een jongere waarmee andere jongeren zich kunnen identificeren (peer). De reden hiervoor is dat het volgens de sleutelfiguren belangrijk is dat de voorlichting aansluit op de leefwereld van de jongeren die ermee bereikt dienen te worden.

'Een concreet voorbeeld, een eigen verhaal vertellen en ook vragen mogen stellen. Het moet dichtbij komen, niet alleen 'niet doen want het is slecht voor je'. Het moet aanspreken op de huidige situatie. Je moet kunnen denken 'dat zou ik kunnen zijn'.

- Qua inhoud zou de voorlichting vooral gericht moeten zijn op bewustwording van de negatieve gevolgen van drugs op de lange termijn. Meerdere sleutelfiguren denken dat dit bereikt kan worden door de voorlichting zo in elkaar te zetten dat er een schrik-effect vanuit gaat. Hier is echter niet iedereen het mee eens.
- Wel is veel genoemd dat het goed is feitelijke gevaren te noemen, bij voorbeeld dat de samenstelling van cannabis veel sterker is geworden, dat pillen op festivals niet altijd veilig zijn, dat sommige middelen veel verslavender zijn dan andere en dat er steeds nieuwe middelen komen.
- Enkele sleutelfiguren gaven aan dat juist ook de voordelen van drugsgebruik (je lekker voelen) benoemd moeten worden, omdat de voorlichting anders onrealistisch overkomt.
- Voorlichting niet alleen op scholen maar ook op andere plekken waar jongeren komen.
- Bij de voorlichting tips geven voor veilig gebruik.
- Nagaan of jongeren echt voldoende weten.
- Een vorm gebruiken die jongeren aanspreekt: niet veroordelend, liefst op een aantrekkelijke manier, liefst interactief.

- Locaties gebruiken voor voorlichting waar de jongeren te vinden zijn: School, straat (via jongerenwerk), sportverenigingen, horeca, jongerencentra.

Er zijn ook tegengeluiden gehoord. Dat je juist de interesse van kinderen of jongeren wekt door voorlichting te geven als ze er zelf nog helemaal niet mee bezig zijn of dat voorlichting helemaal geen zin heeft.

'... ik vind het heel lastig of voorlichting helpt. Aan de ene kant denk ik dat het goed en belangrijk is dat ze de gevaren en risico's weten, maar aan de andere kant weet ik niet of dat aankomt en of ze er iets mee doen. Ik denk dat dat heel erg afhankelijk is van de jongere zelf en wat voor voorbeeld ze daarin gekregen hebben'.

Voorlichting aan kinderen en jongeren: wanneer

Veel sleutelpersonen hebben aangegeven dat voorlichting aan verschillende leeftijdscategorieën geven zou moeten worden, bijvoorbeeld gedurende de gehele middelbare school, omdat het dan beter zou blijven hangen.

'Daar mag je best een beetje Teletubbie-tactiek aan toevoegen en dit in de herhaling stoppen. Want inderdaad, het zakt weg hè? Eerste, tweede klassen middelbare school, of groep acht, en daarna, nee, dan hoor je 'het zal allemaal wel, het zal allemaal wel'. Dan horen ze nog tien keer om zich heen dat het allemaal niet zo veel schade kan opleveren. Of vijf keer, het hoeft maar heel weinig te zijn'.

Over het algemeen zijn de aanbevelingen dat er vroeg begonnen moet worden met voorlichting over drugs(gebruik). Het algemene beeld is dat dit eind basisschool (groep 7/8), begin middelbare school (klas 1/2) moet gebeuren. Als het eerder aangeboden wordt dan in groep 7/8, dan zouden de jongeren er nog niet mee bezig zijn en juist op ideeën gebracht kunnen worden. Later dan klas 1/2 zou het aan de andere kant alweer te laat zijn, omdat de kans groot is dat de jongeren er dan al mee in aanraking zijn gekomen. Ook hier is het thema weerbaarheid meermalen genoemd.

'Het lijkt mij goed om op verschillende leeftijden andere informatie te geven, dan kun je meer aansluiten op waarmee ze bezig zijn'.

Niet alle geïnterviewden zijn deze mening toegedaan. Onderstaand een overzicht van afwijkende meningen.

Gemeente	Mening ten aanzien van startmoment van voorlichting en informatie
Stichtse Vecht	Als het kind begint met bezoek aan feestjes en vrienden
De Ronde Venen	Tussen de 13 en 16 jaar
Woerden	Rond 16, 17 jaar
Oudewater	Vanaf 18 jaar

Victas

Ook vanuit Victas was er een ander idee over wanneer de voorlichting zou moeten plaatsvinden;

'Ik vind dat je de voorlichting moet aanpassen aan de leeftijd. Op hun 16^e geen voorlichting krijgen over XTC. Dat doen we echt pas vanaf de leeftijd 18+. Als je 15 bent dan ben je daar nog niet mee bezig, dus daar hoeft je ook helemaal niks over te horen dan. Als je in groep 8 zit dan vragen kinderen zich af wat XTC überhaupt is, en waarom zou je ze dat vertellen als ze er nog niet mee bezig zijn?'.

Rol van scholen

Volgens de meeste sleutelfiguren hebben scholen (vooral VO-scholen) een rol als het gaat om drugsgebruik bij jongeren. Genoemd zijn de volgende aspecten:

- Tijdig signaleren.

- Problemen bespreken met bijvoorbeeld een zorgadviesteam (ZAT) of de jeugdarts.
- Communicatie naar ouders.
- Jongeren motiveren door de voordelen van goede schoolprestaties te benoemen.

'Waar wij ze vaak mee proberen te motiveren om te stoppen, is van 'Je wil toch graag je diploma halen en je wil graag een goede baan straks hebben en niet ergens in de goot belanden?'

- Grenzen stellen van grenzen, aangeven van normen en bieden van structuur.
- Inzetten op psychische versterking. Scholen zouden waardering moeten geven aan leerlingen en moeten investeren op weerbaarheid.
- Voorlichting geven. Het gaat hierbij over voorlichting over drugs (en andere middelen). Meerdere sleutelfiguren vinden zelfs dat aandacht voor drugs en weerbaarheid standaard onderwerpen moeten zijn en in het lespakket zouden moeten zitten.

Rol van ouders

Ouders hebben de verantwoordelijkheid voor de opvoeding en zouden daarbij duidelijk en consequent moeten zijn in grenzen en de aanpak die ze hebben op het gebied van middelengebruik. Dit is door veel geïnterviewden aangegeven. Daarnaast zouden ouders het goede voorbeeld moeten geven.

'Ouders moeten een wijntje niet verheerlijken, of bij thuiskomst meteen roepen 'Nu eerst een biertje!' alsof je ervan opknapt. Dat is het verkeerde voorbeeld'.

Ook vinden sleutelfiguren het van belang dat ouders over drugs in gesprek blijven met hun kind. Ze moeten enige kennis hebben van drugs en op de hoogte blijven van met wie hun kind omgaat, wat hun kind doet, waarom het kind dat doet, kortom; ouders dienen betrokken te zijn bij hun kind. En als hun kind blijkt te gebruiken, is het volgens de sleutelfiguren belangrijk daar rustig onder te blijven en er vragen over te stellen; erover te blijven communiceren.

Voorlichting aan ouders

Ook zouden volgens de meeste sleutelfiguren de ouders voorgelicht moeten worden. Betrokkenheid van ouders bij interventies wordt heel belangrijk gevonden. Het beeld heerst dat veel ouders denken dat hun kind niet met drugs in aanraking komt. Ook signaleren ze drugsgebruik vaak niet omdat ze niet weten welke drugs welke gevolgen hebben en welke symptomen er dus te herkennen zijn. Ouders zouden daarom voorlichting moeten krijgen in hoe ze met drugsgebruik omgaan, hoe ze het kunnen herkennen, wat ze doen als ze vermoeden dat hun kind drugs gebruikt, hoe ze het onderwerp aansnijden en hoe ze hun kind erbij kunnen helpen.

Weerbaarheid/zelfvertrouwen

Een ander punt waar ouders volgens de sleutelfiguren een grote rol in zouden moeten spelen is het weerbaar en psychisch sterk maken van een kind. Hier zouden ouders al vanaf het moment dat hun kind met andere kinderen in aanraking komt op kunnen inzetten. Een weerbare jongere zegt makkelijker nee onder groepsdruk. Het zou volgens de sleutelfiguren normaal moeten worden dat een jongere 'nee' zegt als hij iets niet wil. Dat is tegenwoordig nog niet zo. Ook scholen zouden hier volgens de meeste sleutelfiguren hun steentje aan kunnen bijdragen. Als voorbeeld hiervan zijn de happy-lessen genoemd.

'Ik denk niet dat je kleuters moet gaan voorbereiden op drugs en alcohol, maar ik denk wel op een stukje weerbaarheid. En dan kan je er iedere keer thema's aan koppelen en dan zouden uiteindelijk drugs en alcohol ook eraan gekoppeld kunnen worden'.

Veilige haven

Het is belangrijk dat de jongere iemand heeft waar hij heen kan als hij problemen heeft. Een veilige haven. Een plek waar hij gehoord en gezien wordt en zich thuis voelt. De drempel om daar naartoe te gaan moet érg laag zijn. Deze wordt momenteel nog te hoog gevonden door veel geïnterviewden. Een groep waarbij een jongere die een paar jaar ouder is, als vraagbaak kan fungeren, is ook genoemd als suggestie.

Ook voor ouders zou de drempel laag moeten zijn om naar iemand toe te stappen wanneer zij hulp nodig hebben met problemen gerelateerd aan drugsgebruik van hun kind.

Ingrepen in de omgeving van jongeren

Door sleutelpersonen uit verschillende gemeenten zijn suggesties gedaan om ingrepen te doen in de omgeving van de jongeren. Deze zijn zeer divers zoals projecten voor drugsvrije schoolpleinen, een landelijke reclamecampagne vanuit SIRE, geen donkere steegjes in de binnenstad, inzet van bureau HALT etc.

'Ik vind dat iedereen die softdrugs gebruikt, gelijk naar HALT moet. Ook bij een klein beetje. HALT is namelijk geen straf, maar een maatregel. Het komt ook niet in je strafblad. Wel komt er dan een gesprek met ouders en ze moeten een excuusbrief schrijven'.

'Wij hebben een samenwerking met HALT, over alcohol en drugs. Dat ze naar Utrecht mogen voor een lesje voorlichting. Dat vind ik sowieso wel beter dan een geldboete of ergens papier prikken. Ik heb ook signalen van ouders gehoord via andere collega's, dat die dat ook wel positief vonden'.

Niet alleen Handhaving maar ook preventie

Door een tweetal sleutelfiguren is aangegeven dat het gewenst is dat drugsgebruik van jongeren niet vanuit overlast en criminaliteit benaderd moet worden (zoals nu vaak het geval is) maar juist meer vanuit de gezondheid.

'Drugsgebruik jongeren is nu bij gemeenten met name een onderwerp vanwege overlast, niet vanwege gezondheid. Er is dus een politieke discussie gewenst over gezondheidsaspect'.

'Het zou benaderd moeten worden vanuit de gezondheid in plaats van vanuit de criminaliteit; het is niet goed voor je'.

Verdere tips ten aanzien van concrete interventies

Drie sleutelfiguren hebben concrete projecten genoemd als aanbeveling voor een aanpak.

'Er zijn nu gesprekken in het kader van het beleid ter attentie van 'positieve gezondheid' in de stad (project Lijfstyle) om ook iets aan de veerkracht van jongeren te doen. Positieve benadering, mentale veerkracht versterken. Aanknopingspunten: happy-lessen, opvoeding, verdiepen in achtergrond jongeren, jongere als mens zien en niet als probleemgeval, opengesprek en in overleg met hen reële doelstelling, bijv. niet stoppen maar 1 of 2 minder per dag'.

'Op een vo-school is gewerkt met de aanpak 'Over de streep'. Dat had heel veel impact'.

8.12. Aanbevelingen van sleutelpersonen: wat niet doen

Aan de sleutelfiguren is gevraagd wat zij denken dat geen goede aanpak is om drugsgebruik te voorkomen of tegen te gaan bij jongeren.

Streng zijn of een belerende houding

Drugs alleen maar verbieden en zeggen 'niet doen want het is slecht voor je', zou niet genoeg zijn of zelfs averechts werken. Dit omdat meerdere sleutelfiguren aangeven dat pubers/jongeren juist de dingen doen die ze niet mogen doen.

'Hoe strenger je het maakt, hoe meer het verboden wordt, ja, hoe interessanter het ook weer wordt, en vooral voor jongeren'.

'Dat is de sleutel; dat iemand zelf bedenkt dat hij het niet doet. Dat bereik je niet door het te verbieden. Dat bereik je door mensen zelfstandig de keus te laten maken'.

Daarbij zou het niet helpen de jongere constant op de lip te zitten of er hard tegenin te gaan wanneer hij een misstap maakt. Jongeren zouden zich dan niet meer vrij voelen om openheid van zaken te geven.

'Heel strak erop zitten. Het kind nog strakker houden, niet meer naar buiten laten gaan, dan krijg je stiekem gedrag. Dat helpt gewoon echt niet, dan gaat het echt van kwaad tot erger'.

'Het is een keuze die je moet kunnen maken. Je moet ruimte hebben om grenzen te verkennen'.

Ervan uitgaan dat drugs uit te bannen zijn

De meeste sleutelpersonen geven aan het niet reëel te vinden om drugs uit te bannen. Beter is het om informatie te geven die het gebruik veiliger maakt. Hiervoor is daarover al het nodige gezegd.

Ervan uitgaan dat ouders en jongeren voldoende weten van drugs en de gevaren daarvan

Met internet in het achterhoofd is de gedachte vaak zowel ouders als jongeren voldoende weten. Dat blijkt lang niet altijd het geval volgens veel sleutelpersonen.

Alle jongeren en alle soorten drugs 'op één hoop gooien'.

Door verschillende sleutelpersonen is dit genoemd.

'Er moet niet één aanpak zijn, maar ook niet individueel. Ik denk dat je naar verschillende groepen moet kijken; onzekere jeugd, minder onzekere jeugd, leidinggevende groep die niets hoeft, de groep die het doet om stoer te doen, etc.'.

'Je kan voorlichting in één lijn geven, maar dan ga je een hele hoop mensen missen. Je kan voorlichting ook op 3 verschillende manieren uitzetten en kijken wat het beste past, en of ze misschien alle drie passen'.

'Gooi drugs niet op één hoop. Ouderen die gebruiken vergen een hele andere aanpak. Er zitten er ook bij van 40 – 45 jaar. Die kunnen in de kroeg of op lokale evenementen als voorbeeld dienen voor jongeren'.

8.13. Knelpunten bij een aanpak op jongeren en drugs

In veel interviews zijn moeilijkheden genoemd die een aanpak zouden kunnen tegenwerken.

Ouders betrekken

Herhaaldelijk is genoemd dat het lastig is de ouders te betrekken bij het informeren over drugs. Het idee bestaat dat wanneer ouders naar een informatieavond komen, zij daarmee toegeven dat hun kind drugs gebruikt.

Veel genoemd is ook dat ouders niet weten of niet willen weten dat hun kinderen drugs gebruiken.

Bagatelliseren

Al eerder is genoemd dat blowen bij jongeren als iets normaal wordt gezien in plaats van als een probleem. Daarbij vinden jongeren de positieve effecten van drugs vaak veel te leuk en hebben zij (nog) geen last van de negatieve effecten.

Ook gebruik van drugs als XTC bij festivals wordt door veel sleutelpersonen gezien als iets wat er blijkbaar bij hoort.

'Vooral pubers bagatelliseren gebruik en de gevaren'.

'Ouders kennen de gevaren niet'.

'Jongeren experimenteren, dat hoort erbij'.

'Je komt binnen bij die portier en je zwaait eens en je geeft hem een footje en het zal die portier een rotzorg zijn. Als jij geen ruzie maakt, je slaat de tent niet kort en klein en je betaalt wat je verteert, dan heeft die portier helemaal geen moeite met jou. Dat jij aan het snuiven bent in die wc, dat in je neus de tussenschotten er bijna uitvallen, dat maakt hun niet uit. Dan zeggen ze 'hé hallo, aardige jongen joh, heb ik geen last van'.

'Waterbedeffect' van alcoholaanpak

Een aantal keren is genoemd dat door de verhoogde alcoholleeftijd de stap naar drugsgebruik kleiner wordt. Daar is makkelijk aan te komen en niemand vraagt naar de leeftijd van de koper.

Handhavingsproblemen

In een aantal gemeenten is naar boven gekomen dat de politie ofwel onvoldoende menskracht heeft, ofwel geen prioriteit heeft.

'Voor de politie is er geen probleem als er geen overlast is'.

Door de politie zelf is aangegeven dat het oppakken van dealers alleen zin heeft bij 'een heterdaadje'. En dat is vaak moeilijk te realiseren in de praktijk. De dealers blijken slim genoeg te zijn om geen grote hoeveelheden drugs bij zich te hebben waarmee ze gepakt en vervolgd kunnen worden.

Financieel gewin

Sommige acties zijn niet in het belang van de horeca. Als voorbeeld werd de IkPas-campagne genoemd, wat een goed initiatief is, maar kroegen gaan daar niet voor adverteren, omdat alcohol verkopen hun broodwinning is.

Financieel gezien is dealen een erg aantrekkelijke baan, ook voor jongeren.

'Ik denk dat zo'n dealertje toch wel zo'n 45 euro voor een gram krijgt. Dus stel dat ze tien gram verkopen, zit je op 450 euro per avond. Dan kan je elke avond gepakt worden en dan hou je nog 210/200 euro over. Nou dat is toch een heel simpel rekensommetje? Dus het loont'.

Lokale houding ten aanzien van meldingen

In de kleinere gemeenten bestaat de indruk dat het 'not done' is om gebruik te melden.

'De politie erbij halen wordt al snel beschouwd als 'verraden' en dat doe je niet. Horeca belt ook nauwelijks de horecatelefoon voor hulp van politie. Het is hier ook niet gebruikelijk om als agent even binnen te lopen voor een praatje, dat wordt niet gewaardeerd: 'Oudewater is heel gesloten'.

Bezuinigingen door de gemeente

Enkele keren kwam aan de orde dat er veel bezuinigd is door de gemeente bij voorbeeld op het jongerenwerk.

Angst voor verlies van goede naam

Diverse keren is genoemd dat scholen een belemmerende factor kunnen zijn in de informatieverstrekking of in signalering. Deze schroom is het gevolg van angst dat praten over drugsproblematiek ten koste van hun reputatie zou gaan.

Taboe op hulpvraag onder allochtone jongeren

Door Victas is gezegd dat er weinig allochtonen aan de bel trekken bij problemen. Dit is een knelpunt. Het vermoeden is dat er meer allochtonen met problemen zijn dan die zich melden. Als reden hiervoor wordt aangegeven dat er in allochtone een groot taboe op drugsgebruik rust.

8.14. Lokale samenwerkingsketens

Tijdens alle interviews is gevraagd hoe de lokale samenwerkingsketens nu verlopen.

Samenwerking binnen de gemeenten: welke ketens

Behalve een actieve aanpak waarbij de jongere en de ouders betrokken worden, is het algemene beeld dat meer samenwerking tussen lokale partijen tot meer resultaat zou kunnen leiden. Iedere partner zou al zijn relevante kennis over een persoon (of het gezin) moeten delen met alle partners die dat aangaat.

De professionals die genoemd zijn die met elkaar zouden moeten samenwerken om tot een goede aanpak te komen zijn de volgende; politie, gemeente, leerplichtambtenaren, wijkmanagers, jongerenwerk, ouders, huisarts, JGZ, GGD, scholen, sociale wijkteams, Victas, maatschappelijk werk, Trimbos, jeugdzorg, horeca, jeugdteam, Stichting Voorkom, festivalorganisatoren en sportverenigingen.

De indruk die uit de gesprekken ontstaan is, is dat de samenwerkingsketens per gemeente verschillen. Er is bij de meeste gemeenten wel een vaste samenwerkingsrelatie tussen de politie, het jongerenwerk en de gemeente (burgemeester en/of afdeling Veiligheid & Handhaving). De link tussen bij voorbeeld jongerenwerk en horeca is niet overal tot stand gekomen.

'... ik denk dat je met elkaar moet samenwerken. Je moet bij elkaar kijken wat de ander in huis heeft en waar hij goed in is, zodat je een samenwerking kan aangaan'.

'Het contact vanuit het jongerenwerk met de horeca is oppervlakkig. Die gaan ons niet gauw vertellen dat er gesnoven wordt op de wc'.

'We doen of we gezellig langskomen maar daar trappen ze niet in. de scholen ook he. Die doen niet snel mee aan campagnes over alcohol of drugs. Vanwege hun reputatie ook'.

Concrete aandachtspunten en tips uit de interviews:

- Inventariseer de lokale ketens en kijk of er voldoende is per onderdeel: preventie signalering, doorverwijzing, handhaving.
- Zet in op een verbinding tussen veiligheid & handhaving enerzijds en gezondheidsbeleid anderzijds.
- Betrek de JGZ (schoolartsen en verpleegkundigen) beter bij de lokale ketens.
- Benoem het onderwerp nadrukkelijk bij de sociale wijkteams.

8.15. Leeftijdsverandering doelgroep project Nuchter Verstand

De groep waaraan in project Nuchter Verstand aandacht wordt besteed zijn jongeren van 10-18 jaar. Uiteraard worden ook drugs gebruikt door mensen die ouder zijn dan 18 jaar. Daarom is aan sleutelfiguren gevraagd of zij vonden dat er met dit project ook naar hogere leeftijden gekeken moet worden. De meningen waren hierover erg verdeeld:

Gemeente	Wel hogere leeftijd	Niet hogere leeftijd
Stichtse Vecht	4	3
De Ronde Venen	4	
Woerden	1	1
Montfoort	Niet bekend	niet bekend
Oudewater	1	
Nieuwegein	2	2
Houten	1	3
IJsselstein	2	2
Vianen	1	

Argumenten voor verhogen van de leeftijd binnen het project: experimenteren met harddruggebruik begint pas op latere leeftijd, dus valt in die leeftijdscategorie nog veel te halen. Daarnaast werd genoemd dat het goed was omdat jongeren van 18 vaak nog niet volwassen zijn, en dus nog wel wat 'opvoeding' over drugs kunnen gebruiken. Daarbij is wel gesteld dat 'oudere jongeren' een andere aanpak vereisen. Veel antwoorden op 'het hoe' bij oudere groepen zijn niet gegeven. Eén keer is genoemd dat een aanpak boven de 18 niet preventief ingestoken moet worden, maar juist repressief. Een tweede kanttekening was dat het lastig is een oudere doelgroep te bereiken. Opties die genoemd werden waren: via ROC's of via studentenverenigingen. De hoogste leeftijd voor een aanpak boven de 18 die is genoemd, is 30 jaar.

De sleutelfiguren die het niet gewenst vonden om naar een hogere leeftijd te kijken, zijn van mening dat dat dan voor wat betreft preventie al te laat is. Jongeren zouden op hun 18^e al de keus gemaakt hebben voor het wel of niet gaan gebruiken van drugs en weinig adviezen en voorlichting meer tot zich nemen. Ook genoemd werd dat het lastig zou zijn de 18+ers te bereiken. Daarnaast werd meermaals het argument gegeven dat de groep *tot* 18 simpelweg belangrijker was.

Bijlage 9: Hotspots per gemeente

Aan de negen gemeenten is gevraagd aan te geven wat de lokale hotspots zijn. Dit zijn de resultaten. De resultaten zijn in deze bijlage opgenomen¹⁶. Met hotspots wordt bedoeld op ontmoetingsplaatsen van jongeren in de openbare ruimte waar sprake is van overlast en waarbij de indruk bestaat dat deze overlast drugsgerelateerd is. Tevens is gevraagd wordt er gebeurt met de overlastmeldingen en van wie deze afkomstig zijn. Sommige gemeenten hebben verdere bijzonderheden vermeld.

Gemeente Stichtse Vecht

De gemeente geeft zelf aan dat hotspots verspreid voorkomen van parkbankjes en skatevelden tot 'bij inwoners thuis'.

Plaatsen waar drugs gebruikt worden, zoals genoemd door de geïnterviewden

Genoemde plek	Hoe vaak genoemd
Op straat door hangjongeren	2
Ontmoetingsplekken jongeren	1
Grotere dancefeesten/discotheken	2
Schuurfeesten	1
park	1
parkeergarage	1
De Put bij de Lek	1
Scholen (gebruik en dealen)	2
Uitgaansleven	1

Overlastmeldingen en het vervolg daarop

Overlastmeldingen zijn afkomstig van verschillende kanten: inwoners en netwerkpartners. Het gevolg van meldingen is inzet van de politie, het jongerenwerk en andere netwerkpartners en participanten. De gemeente treedt hierbij op als regisseur.

Gemeente De Ronde Venen

De gemeente geeft de volgende hotspots aan:

- Mijdrecht: parkeerplaats Rondweg;
- Mijdrecht: begraafplaats Wilnis;
- Diverse parkjes.

Plaatsen waar drugs gebruikt worden, zoals genoemd door de geïnterviewden

Genoemde plek	Hoe vaak genoemd
Op straat door hangjongeren	1
Ontmoetingsplekken jongeren	1
Centrumgebied	1
Grotere dancefeesten/discotheken (buiten de gemeente)	2
Evenementen en/of festivals	1
parkeerplaats	1
Bij mensen thuis	1
Horeca	1

¹⁶ Sommige geïnterviewden hebben meerdere plekken genoemd.

Overlastmeldingen en het vervolg daarop

De politie surveilleert op de hotspots en gaat ook op meldingen van inwoners af. Daarnaast probeert men in parken het groen laag te houden zodat de jongeren niet helemaal uit het zicht verdwijnen.

Meldingen worden vooral gedaan door omwonenden en vanuit scholen.

Verdere bijzonderheden

Er is goed contact met de coffeeshophouder en deze voert volgens de gemeente een goed beleid.

Gemeente Woerden

De gemeente noemt de volgende hotspots:

- Amsterdamlaan;
- Diverse Jongeren OntmoetingsPunten;
- Voor de diverse cafés.

Plaatsen waar drugs gebruikt worden, zoals genoemd door de geïnterviewden

Genoemde plek	Hoe vaak genoemd
Grotere housefeesten/festivals	4
Horeca	1
Jongerencentra	1
Parkeerterreinen: Molenvliet en Schilderskwartier	1

Overlastmeldingen en het vervolg daarop

Overlastmeldingen zijn afkomstig van inwoners, politie, scholen en vanuit eigen observaties. Bij problemen bezoeken BOA's en/of politie de desbetreffende locatie.

Verdere bijzonderheden

N.v.t.

Gemeente Montfoort

Er zijn vermoedens van drugsgebruik op een aantal jongerenontmoetingsplekken in Montfoort (formele JOP) en Linschoten (informele ontmoetingsplek).

Plaatsen waar drugs gebruikt worden, zoals genoemd door de geïnterviewden

Hierover is geen informatie verkregen.

Registratie van overlast

Er zijn weleens meldingen van overlast betreffende die plekken, af en toe zijn deze meldingen drugsgerelateerd. Als sprake is van overlast die drugsgerelateerd is, wordt dit separaat geregistreerd. De gemeente geeft overigens aan dat de overlast in Montfoort relatief erg beperkt is.

Overlastmeldingen en het vervolg daarop

Meldingen worden gedaan door inwoners, scholen en horeca.

Verdere bijzonderheden

De gemeente beschikt niet over jongerenwerk. Bij knelpunten worden de jongeren aangesproken door de politie of de gemeentelijke BOA.

De indruk van de gemeente is dat er zeker drugs gebruikt worden in Montfoort en Linschoten. Signalen wijzen op een significante toename van drugsgebruik over de afgelopen jaren, zowel hard- als softdrugs. De gemeente geeft aan dat vooral nieuwe drugs jongeren in problemen brengen (experimenteergedrag). Dit laatste zou zich vooral afspelen in besloten ruimten (feesten, horeca, evenementen etc.) en niet bij jongerenontmoetingsplekken in de openbare ruimte.

Gemeente Oudewater

De gemeente noemt de volgende hotspots:

- Jongeren OntmoetingsPunt bij 't Jonkie;
- Verzorgingscentrum Pr. Margrietstraat;
- Brug Hekendorpsebuurtweg.

Plaatsen waar drugs gebruikt worden, zoals genoemd door de geïnterviewden

Genoemde plek	Hoe vaak genoemd
Schuur- en feestketen	2
Locaties jongerenwerk	2
parkeerterreinen	1
Horeca/uitgaansleven	3
Thuis/eigen garage of schuur	2

Overlastmeldingen en het vervolg daarop

Overlastmeldingen zijn afkomstig van inwoners, politie, scholen en vanuit eigen observaties. Bij problemen bezoeken BOA's en/of politie de desbetreffende locatie.

Verdere bijzonderheden

N.v.t.

Gemeente Nieuwegein

De gemeente noemt de volgende hotspots:

Vooral parken en pleintjes, overkappingen, schoolpleinen, parkeerplaatsen, buurtpleinen. Veel binnenpleinen met groen in de stad, dat trekt hangjongeren. Schoolpleinen zijn nu verboden na 20.00 uur. Voorbeelden:, Ravenburgerschans, winkelgebied Fokkesteege, winkelgebied Galecop, veel plekken die ook wisselen.

Ten aanzien van het Nijpelsplantsoen en fort Vreeswijk bestaat het vermoeden dat er gedeald wordt.

Plaatsen waar drugs gebruikt worden, zoals genoemd door de geïnterviewden

Genoemde plek	Hoe vaak genoemd
Op straat (door hangjongeren)	1
Grottere dancefeesten/discotheken	4
Parken	1
Pleintjes en schoolpleinen	1
parkeerplaatsen	1
Op de Buurtpleinen	1
Scholen of daar vlakbij	2

Overlastmeldingen en het vervolg daarop

Meldingen worden gedaan door bewoners of politie of jongerenwerk.

Bij vermoeden van crimineel gedrag wordt de politie ingezet voor observatie, fouilleren etc.

Het kan ook zijn dat jongerenwerk, politie of stadstoezicht (boa's) een keertje extra langsgaan bij de desbetreffende groep.

Verdere bijzonderheden

Nieuwegein heeft geen eigen uitgaanscentra. Er is wel sprake van pilgebruik, maar dat is vooral op feesten elders en onttrekt zich dus aan de waarneming.

Bewoners reageren snel op grote groep hangjongeren, dat wordt al snel als intimiderend of overlast gezien. Overlast is vaak alcoholgerelateerd.

Gemeente Houten

De gemeente noemt dat er vooral in en rond het winkelcentrum Het Rond gebruikt wordt.

Plaatsen waar drugs gebruikt worden, zoals genoemd door de geïnterviewden

Genoemde plek	Hoe vaak genoemd
Op straat door hangjongeren	2
Parkeergarage onder Het Rond	1
Bankjes op Het Rond	1
Op Het Rond bij de bieb	1
De Kip bij het centrum	1
Schoolpleinen	1
Een watertje vlakbij een school	1
Uitgaansleven/horeca	2
Thuis	1

Overlastmeldingen en het vervolg daarop

Gemeld wordt door inwoners, winkeliers en door de partners van het overleg Jeugd & Veiligheid.

Bij problemen volgt inzet van Jeugd & Veiligheid: politie, gemeenten en jongerenwerk.

Verdere bijzonderheden

De gemeente geeft aan dat er voorlichting plaatsvindt op scholen. De indruk is verder dat als sprake is van overlast door jongeren dit niet specifiek drugsgerelateerd is. Er zijn wel signalen van drugsgebruik maar dat is niet locatiegebonden.

De gemeente geeft aan dat blowen een bekend fenomeen is. Het vermoeden is dat dit zich voornamelijk afspeelt buiten het gezichtsveld van politie en ambulante jongerenwerk.

Gemeente IJsselstein

De gemeente geeft aan dat er geen echte hotspots zijn; door de hele gemeente zijn plekken waar drugs worden gebruikt of verhandeld. Deze plekken veranderen regelmatig en van echte overlast is zelden sprake. Plekken die wel genoemd zijn: Rond de binnenstad/horeca gelegenheden. Bij grote evenementen/Koningsdag/Carnaval/Podiumfeesten. Afgelegen parkeerterreinen (IJsseloever/Heemradelaan) alsmede TV baan bij de JUMBO.

Plaatsen waar drugs gebruikt worden, zoals genoemd door de geïnterviewden

Genoemde plek	Hoe vaak genoemd
Op straat door hangjongeren	3
Grotere dancefeesten/discotheken	3
Uitgaansleven/horeca	4
Bij de Overtoom	1
Tentfeest	1
Thuis	1

Overlastmeldingen en het vervolg daarop

Overlast wordt gemeld door inwoners, horecaondernemers en de politie.

Bij problemen doet de politie onderzoek. De politie werkt preventief en repressief op drugs in de horecagelegenheden, samen met portiers en ondernemers. Er is inzet van BOA's op meldingen van burgers/politie. Men zet in op veel preventieve aanwezigheid.

Verdere bijzonderheden

N.v.t.

Gemeente Vianen

De gemeente noemt de volgende hotspots:

- De Buitenstad, richting het pontje;
- Hof van Batenstein, bij (opvang) Rivas;
- Hoek Aime Bonnastraat/Prs. Julianastraat parkeerplaats;

- Pr. Bernhardstraat, na sluitingstijd bij benzinstation;
- Vijfherenlanden, winkelcentrum;
- Zwanengat, hertenkamp.

Plaatsen waar drugs gebruikt worden, zoals genoemd door de geïnterviewden

Genoemde plek	Hoe vaak genoemd
Op straat door hangjongeren	1
Grotere dancefeesten/discotheken	1
Voetbal- en hockeyfeesten	1
Uitgaansleven/horeca	1

Overlastmeldingen en het vervolg daarop

Overlast wordt gemeld door inwoners.

Bij overlastsituaties worden de plekken meegenomen in de surveillanceronde van politie en de lokale BOA's. Daarnaast vindt overleg plaats met de jongerenwerkers van Jeugdpoint.

Verdere bijzonderheden

Binnen de gemeente is een coffeeshop (Burg. Jhr. Hoeufftlaan). Via een pasjessysteem worden hier drugs verkocht.

Bijlage 10:

Input van jongeren zelf

Omdat niemand beter weet wat zal aanslaan bij jongeren dan de jongeren zelf, is geprobeerd ook hen te interviewen. Dit bleek behoorlijk lastig. Uiteindelijk zijn 2 niet-drugsgebruikende jongeren van een Shine jongerengroep uit Houten geïnterviewd, en zijn enkele vragen voorgelegd aan jongeren via het jongerenwerk van MOvactor in Nieuwegein.

Houten

De jongeren uit Houten geven aan wel eens mensen op straat te zien blowen, maar harddrugs niet te zien. Eén van de meisjes heeft wel vrienden die blowen. Zij zegt geen groepsdruk te ervaren, omdat haar vrienden aangeven het ook oké te vinden als ze niet meedoet. Wel geeft ze aan het soms niet leuk te vinden om niet mee te doen omdat ze er niet bij hoort, maar ze vindt dat dat losgelaten kan worden wanneer de groep waarmee je omgaat je vrienden zijn. Deze meiden denken dat de reden dat mensen drugs gebruiken is dat ze nieuwsgierig zijn. Als het gaat om mensen die problemen hebben en dan gaan gebruiken, vermoeden ze dat ze geen andere uitweg zien en zich anders willen voelen. Zij geven aan dat wanneer iemand een slechte jeugd heeft gehad, hij/zij waarschijnlijk eerder aan drugs begint.

Zijzelf geven als reden voor hun niet-gebruik aan dat het gewoon slecht is voor je en je er verslaafd aan kan raken. Dat risico willen ze niet lopen. Ook geeft één van de meiden aan dat ze behoorlijk is afgeschrikt vanwege een verhaal van een vriend over iemand die 14 was en al in een afkickkliniek zat. Ook gaven ze aan gezien te hebben hoe mensen eruit kunnen gaan zien met drugsgebruik, dat schrikt ze af.

De meiden noemen dat het vaak de laag opgeleiden zijn die drugs gebruiken, de mensen van het vmbo.

Zij denken dat het voorlichting over drugs al rond het 12^e levensjaar kan beginnen, dus groep 8/de brugklas. Als reden geven ze dat je dan nog niet veel van drugs af weet, en het eerste wat je hoort is wat je gelooft. Zij geven aan dat het langs jongeren in groep 6 heen zal gaan en dat jongeren van een jaar of 17 waarschijnlijk denken 'Wat is dit voor onzin?'. Ook vinden ze de rol van de ouders heel belangrijk. Zij zeggen hierover dat ouders hun kind niet té los moeten laten, maar bepaalde dingen wel moeten kunnen tolereren indien het met mate is. Eén van de meiden denkt dat jongeren dan ook minder vatbaar zijn voor groepsdruk. Ook zouden ouders drugsgebruik moeten benoemen. Zij denken dat voorlichting door een ervaringsdeskundige het beste werkt.

Na de vraag wat zij denken dat niet werkt in de aanpak tegen drugs, zeggen zij dat heel streng zijn niet werkt, omdat jongeren het dan soms juist wel willen doen. Daarbij wordt genoemd dat wanneer gezegd wordt dat je op het schoolplein niet mag roken, iets wat heel logisch is, het daarmee juist uitgelokt wordt.

Nieuwegein

Volgens de jongeren uit Nieuwegein wordt er in vakantieperiodes meer geblowd. Vooral in de vrije tijd, na school, in de avond en het weekend. Ook tijdens feestjes of als je gezellig met elkaar aan het 'chillen' bent. In één van de geïnterviewde groepen van MOvactor is genoemd dat het meer een uitzondering is als er niet geblowd wordt. Ook is in één groep genoemd dat er naast wiet ook wel eens xtc genomen wordt in het weekend. De jongeren geven aan dat xtc goedkoper is dan alcohol, dat het makkelijk te verkrijgen is op feesten en festivals en dat het een redelijk lang effect heeft.

De jongeren hebben allemaal met drugsgebruik te maken in hun directe omgeving (vrienden met uitgaan, vrienden van school en soms familie).

Op de vraag waar het verschil in zit dat de ene jongere wel gebruikt en de ander niet, wordt geantwoord dat de één het lekker vindt en de ander niet, dat sommigen niet veel gebruiken omdat ze moeten sporten, dat sommigen niet gebruiken omdat ze veel werken en daarnaast bij hun ouders zijn, dat het aan het karakter ligt en dat groepsdruk er veel mee te maken heeft.

Op de vraag wat zij momenteel merken van acties tegen drugsgebruik worden gesprekken met jongerenwerk genoemd. Ook wordt genoemd dat campagnes niet of nauwelijks werken. Ook voorlichting op school werkt niet volgens hen, omdat het saai is en overkomt alsof er alleen informatie gezonden wordt.